

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU EKONOMİ POLİTİĞİ ANABİLİM DALI

III. SELİM HAN VAKFI ve VAKFİYELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

KUDRET DOĞAN

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU EKONOMİ POLİTİĞİ ANABİLİM DALI

III. SELİM HAN VAKFI ve VAKFİYELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

KUDRET DOĞAN

Danışman: YRD. DOÇ. DR. EYÜP SABRİ KALA

İstanbul, 2017

TEZ ONAYI

Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Ekonomi Politikası Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimi gören 506211013 no'lu Kudret DOĞAN'ın hazırladığı "III. Selim Vakfı ve Vakfiyelerinin Değerlendirilmesi" konulu YÜKSEK LİSANS TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI M.Ü.Lisansüstü Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 19/09/2017 tarihinde saat 15:00 da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin*Kabul*..... ne OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~LA karar verilmiştir.

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Eyüp Sabri KALA	<i>Kabul</i>	<i>Eyüp Sabri Kala</i>
Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU	<i>Kabul</i>	<i>Ahmet Tabakoğlu</i>
Yrd. Doç. Dr. Yakup AKKUŞ	<i>Kabul</i>	<i>Yakup Akkuş</i>

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun *28.09.2017* tarih ve *2017.18-21* sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU
Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları
Enstitüsü Müdürü

-Tez Onayı 3 iş günü içinde ıslak imzalı 3 (üç) kopya halinde Enstitüye teslim edilmelidir.

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	Kudret DOĞAN
Anabilim Dalı	Ortadoğu Ekonomi Politigi
Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Eyüp Sabri KALA
Tez Türü ve Tarihi	Yüksek Lisans – Eylül 2017
Anahtar Kelimeler	Sultan III. Selim, Vakıf, Vakfiye

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin önemli padişahlarından biri olarak kabul edilen III. Selim tarafından kurulan Vakıf 18.yüzyıl Osmanlı sultan vakıflarından olup din, eğitim ve sosyal alanlarda birçok eserin inşasına vesile olmuştur. Vakfiyeleri esas alarak hazırladığımız yüksek lisans tezi çalışmamızda, Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde kayıtlı Kasa 643'de bulunan 1411 numaralı defterde kayıtlı Hicri 1216 / Miladi 1801 tarihli vakfiye ile Hicri 1220 / Miladi 1805 tarihli vakfiyeler incelenmiştir. Tez çalışmamız üç bölüm halinde olup birinci bölümde Sultan III. Selim Han'ın hayatı, vakfi ve vakfiyeleri incelenmiştir. İkinci bölümde vakfın kurduğu hayır müesseseleri ve bu müesseselerde yapılan hizmetler anlatılmış, vakıf dışında vakfiyeler gereği ifa edilen hayır hizmetlerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise vakıf hizmetlerinin idamesi için III. Selim Han tarafından vakfedilen akarlar bir sistematik içerisinde aktarılmış, daha sonra da tablolar yardımıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Tez çalışmamızla, ekonomik büyüklük olarak 18.yüzyıl Osmanlı Ekonomisinin yaklaşık 1/3'üne tekabül eden vakıf müessesesinin önemli bir örneği olan Sultan III. Selim Vakfi irdelenmeye gayret edilerek, konuya ilgi duyanların istifadesine sunulmaya çalışılmıştır.

GENERAL KNOWLADGES

Name and Surname	Kudret DOĞAN
Department	Political Economy of the Middle East
Thesis Advisor	Yrd. Doç. Dr. Eyüp Sabri KALA
Degree Awardedant Date	Master Degree – September 2017
Key words	Sultan III. Selim, Waqf, Foundation Certificate

ABSTRACT

Founded by one of the important sultans of the Ottoman Empire, Selim III., the foundation is one of the 18th century Ottoman sultan foundations and has been instrumental in building many works in religious, education and social areas. In our master's thesis work which we prepared based on the Waqf Endowments, we have examined the endowment deeds dated Hijri 1216 / A.D. 1801 and Hijri 1220 / A.D. 1805, registered in the Archives of the General Directorate of Foundations, Vault number 643, book no. 1411. Our thesis work is divided into three parts, with the first part examining the life, foundations and endowment deeds of Sultan Selim III. The second part sheds light into the charitable foundations established by the endowment and explains the outside services performed in these establishments in accordance with the deeds of the endowments. In the third chapter, the real properties endowed by Sultan Selim III for the sustainment of foundation services were transferred into a systematic and then tried to be evaluated with the help of tables. In our thesis work, we try to examine the Foundation of the Sultan Selim III, which is an important example of the foundation establishments which as economic size corresponds to about 1/3 of the Ottoman Economy in the 18th century, and tried to present our findings to those who have vested interests in the topic.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER.....	1
KISALTMALAR	4
GİRİŞ.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	9
SULTAN III. SELİM HAN'IN HAYATI, VAKFI VE VAKFİYELERİ	9
I. SULTAN III. SELİM HAN'IN HAYATI.....	9
II. SULTAN III. SELİM HAN VAKFI VE VAKFİYELERİ.....	14
III. VAKIF GENEL YÖNETİMİ – YÖNETİCİLERİ - DENETİMİ.....	15
A. Müteveli	17
B. Kâimmakâm-ı Müteveli.....	18
C. Kâtip.....	19
D. Ruznamçe Kâtibi	19
E. Cabi.....	20
F. Mukata Cabisi.....	20
G. Vakfın Denetimi ve Vakıf Nazırı.....	21
İKİNCİ BÖLÜM	21
SULTAN III. SELİM VAKFININ HAYIR MÜESSESELERİ VE HAYIR HİZMETLERİ ..	21
I. VAKIF HAYIR MÜESSESELERİ	21
A. Dini Müesseseler.....	22
1. Üsküdar Selimiye Camii.....	22
2. Üsküdar Selimiye'de Mescit.....	27
3. Nakşibendi Zaviyesi	27
B. Eğitim Müesseseleri	29
1. Selimiye'de Mektep.....	29
2. Priştine'de Medrese	32
C. SOSYAL MÜESSESELER	33
1. Su Müesseseleri (İçme Suyu, Su Haznesi, Çeşmeler ve Görevlileri).....	33
2. Beşiktaş Kılıçalipaşa'da Sahilhane, Mabeyn, Kasır.....	34
II. DİĞER HAYIR HİZMETLERİ.....	35
A. Eyüp Sultan Camii Tahsisatları	35

<i>B. Diğer Hayır Kurumlarına ve Çeşitli Hayır Hizmetlerine Yapılan Tahsisatlar</i>	<i>37</i>
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	38
VAKFIN AKARLARI VE AKARLARIN DEĞERLENDİRMESİ	38
I. VAKFIN AKARLARI	38
II. AKARLARIN DEĞERLENDİRMESİ	95
KAYNAKÇA	107

TABLO LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1 Vakıf Görevlileri	16
Tablo 2 Üsküdar Selimiye Camii Şerifi Görevlileri	22
Tablo 3 Selimiye Camii Şerifi ve Nakşibendi Zaviyesi İçin Satın Alınacak Malzemeler	26
Tablo 4 Nakşibendi Zaviyesi ve Mescidi Görevlileri	29
Tablo 5 Selimiye Sıbyan Mektebi Görevlileri	31
Tablo 6 Sıbyan Mektebi Talebeleri İçin Tahsisatlar	32
Tablo 7 Sıbyan Mektebi Tahsisatları	32
Tablo 8 Eyüp Sultan Camii Tahsisatları ve Personel Görevlendirmeleri	36
Tablo 9 Akarların Mülkiyet Durumlarına Göre Dağılımı	95
Tablo 10 Akarların Buldukları Yerlere Göre Dağılımı	96
Tablo 11 Akarların Niteliklerine Göre Dağılımı	97
Tablo 12 Ticarethane Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı	97
Tablo 13 Tarım İşletmesi Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı	98
Tablo 14 İmalathane Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı	99
Tablo 15 Arazi Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı	99
Tablo 16 Gedik Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı	100
Tablo 17 Mesken Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı	101
Tablo 18 Ma-i Leziz Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı	101

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen madde
Bkz.	: Bakınız
Md	: Madde
C.	: Cilt
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed.	: Editör
hzl.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
S.	: Sayı
ev.	: Çeviri
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi

GİRİŞ

İslam dininde ibadet yerleri yapma, yoksulları kollayıp gözetme, yetime sahip çıkma, yardımlaşma gibi faaliyetler, Kuran-ı Kerim’de ve hadislerde teşvik ve tavsiye edilmiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.) döneminde Hz. Ebubekir’ in malını cihad yolunda bağışlaması, Hz. Osman’ın su kuyusunu Müslümanlara tahsis etmesi gibi örneklerle başlayan ve sonraki dönemlerde kurumsal bir yapıya ulaşan vakfetme geleneği, Osmanlı İmparatorluğu’nda zirveye çıkmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde hayırseverler, İslam medeniyetinden gelen vakfetme anlayışı ile toplumun sosyal, kültürel, dini ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak üzere vakıf müesseseleri kurmuşlardır. Devlet bu müesseselerin sürekliliğinin sağlanması ve sayılarının artması için koruyucu önlemler almış, hatta korumakla da kalmamış; devlet büyükleri de kendi vakıf teşkilatlarını kurarak, hayır hizmetlerinde ön saflarda yer almışlardır.

Zamanla kurumsallaşan bu hayır hizmetleri, vakfedilen cami, zaviye, mescit ve tekkelerle birlikte din hizmetlerinde toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Ticari hayatta imparatorluk sınırları içerisinde hemen her şehirde hanlar, çarşı ve dükkânlar vakfedilmiş, aynı zamanda ticaret yollarına da kervansaraylar inşa ederek ticari hayatın gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Bunların yanında mektep, medrese ve kütüphane vakfederek eğitim ihtiyaçlarının giderilmesini sağlamışlardır. Sağlık hizmetleri için darüşşifalar, yoksulu doyurmak için imaretler, su ihtiyacını gidermek için çeşme ve suyolları vakfetmişlerdir.

Günümüzde birçok kamu kurumu tarafından yürütülen hizmetlerin önemli bölümü, Osmanlı’da vakıflar eliyle yürütülmüştür. Vakıf kurma faaliyeti toplumun her sınıfından insanlar tarafından yürütülmekle beraber, büyüklüklerine baktığımızda en büyük vakıflar Osmanlı sultanları eliyle kurulmuştur. III. Selim Han da bu geleneğe uyarak vakıf kuran padişahlardandır.

III. Mustafa’nın oğlu ve Osmanlı İmparatorluğu’nun yirmi sekizinci hükümdarı olan III. Selim 1761 yılında dünyaya gelmiştir. Annesi Mihrişah Valide Sultan’dır. 1774’te babası III. Mustafa’nın ölümüyle, amcası I. Abdülhamit padişah olmuş, 1789’da I. Abdülhamit’in

vefatıyla da III. Selim'in padişahlık dönemi başlamıştır. Kendisi devlet teşkilatında yaptığı radikal değişikliklerle yeni bir düzen kurmayı hedeflemiştir.¹

III. Selim askeri alanda olduğu gibi bilimsel ve kültürel alanlarda da Osmanlı Devleti'nde yenileşme adına önemli icraatlarda bulunan padişahlardan biridir. Kurmuş olduğu ilk devlet matbaası ile birlikte bilimsel eserlerin tercümesini yaptırmıştır. *İlhami* mahlası ile besteler yaparak, hattatlığın yanında musiki alanında da Türk müziğine değerli eserler kazandırmıştır. Bunların yanında III. Selim ile birlikte Osmanlı resim sanatı yükselişe geçmiş ve özgün teknikler kazanmıştır.²

Şair kişiliğinin yanında, tasavvufa olan ilgisinden dolayı dönemin önemli şahsiyetlerinden biri olan Şeyh Galip ile dostluğunu her zaman sıcak tutmuş, ona karşı himmetini esirgememiştir. Onu Konya'dan getirerek, önce Galata Mevlevihanesi'ne daha sonra Yenikapı Mevlevihanesi'ne yerleşmesini sağlamış, aynı zamanda mevlevihanelerin onarım ve bakımını üstlenmiştir.³

Bu dönemde özellikle askeri alanda yapılan yeniliklerin yanısıra, resmi devlet matbaası, Nizam-ı Cedid isimli bir ordu, İrad-ı Cedid isimli bir de hazine kurulmuştur. Mühendishane-i Bahr-i Hümayun ve Mühendishane-i Berr-i Hümayun'un yenilenmesi, Avrupa'da elçilikler kurulması ve Osmanlı topraklarında Fransızca'nın ilk resmi yabancı dil kabul edilmesi yapılan yeniliklerin bazılarıdır.

III. Selim, devlet teşkilatının yapılanmasına yönelik çalışmalarının yanında vakıf hizmetlerine de büyük önem vermiştir. Üsküdar Selimiye Mahallesi, III. Selim'in emlak-ı hümayundan çıkartıp büyük kısmını vakfettiği, üzerinde birçok eser meydana getirdiği bir yerdir.

Mihrişah Valide Sultan, kurmuş olduğu vakıfla oğlu III. Selim'e önemli ölçüde destek olmuştur. III. Selim'in devlet kurumu olarak kurduğu kışlalarda cami, hamam, çeşme gibi

¹ Kenan, Seyfi, *Nizâm-ı Kadîm'den Nizam-ı Cedid'e III. Selim ve Dönemi*, İstanbul: TDV Yayınları, 2010, s.13-25

² Renda, Gürsel, "Sanat ve Müzik" Kenan, Seyfi (ed.), *Nizâm-ı Kadîm'den Nizam-ı Cedid'e III.Selim ve Dönemi*, İstanbul: TDV Yayınları, 2010, s.641-653

³ Coşkun, Yılmaz (Ed), *III. Selim İki Asrın Dönemecinde İstanbul*, İstanbul: Avrupa kültür Başkenti yayınları, 2010, s.209

vakıf müesseseler oluşturarak bu kurumlara vakıf hizmeti ulaştırmıştır. Vakfının gelir fazlasını da, askeri ihtiyaçların karşılanması için İrad-ı Cedit hazinesine tahsis etmiştir.

Tezimizin konusunu oluşturan III. Selim Han Vakfı'na ait iki adet vakfiye bulunmaktadır. Bu vakfiyelerden ilki Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 643 no.lu defter, 1. sayfa, 1. sırada kayıtlı olan 10 Safer 1216/1801 tarihli vakfiyedir. Aynı vakfiyenin müzehhep nüshası yine VGM Arşivi'nde 1411 no.lu defterde yer almakta olup, 55 varaktan ibarettir. İkinci Vakfiye ise, VGM Arşivi'nde 643 no.lu defter, 8. Sayfa, 2. Sırada yer alan 23 Muharrem 1220 / 1805 tarihli vakfiyedir. Bu vakfiyenin müzehhep nüshası da VGM Arşivi'nde 1411 no.lu defter olarak kayıtlıdır ve 95 varaktan oluşmaktadır.

1801 tarihli ilk vakfiye, III. Selim Han Vakfı'nın kuruluş vakfiyesidir. Vakfiyede, ağırlıklı olarak III. Selim tarafından yeniden inşa edilen Eyüp Sultan Camii için yapılan görevli tayinleri, caminin ihtiyaçları için yapılan malzeme tahsisatları yer almaktadır. Vakfın gelirini oluşturmak üzere de birçok akar vakfedilmektedir. Üsküdar'da bulunan Selimiye arazisinin büyük kısmı bu vakfiye ile emlak-ı hümayundan çıkarılarak III. Selim Han Vakfı'na ait olmak üzere vakfedilmiştir. Bu vakfiyede, vakfiye şartlarında değişiklik yapma yetkisi III. Selim'e verilmiştir.

1805 tarihli ikinci ve son vakfiye ise, ilk vakfiyedeki şart değişikliği (tebdil ve tağyir) yapabilme yetkisine istinaden zeyl vakfiye olarak düzenlenmiştir. III. Selim bu zeyl vakfiye ile vakfını daha da büyütüştür. Üsküdar Selimiye'de yaptırdığı Selimiye Camii, sıbyan mektebi, Nakşibendi zaviyesi, çeşmeler, su haznesi gibi hayır müesseseleri bu vakfiye ile vakfedilmektedir. Yine birçok akar vakfın gelirlerini oluşturmak üzere vakfedilmiştir.

Tezimizin ana kaynağını oluşturan vakfiyelerin asıl nüshaları ve transkripsiyonları VGM Arşivi'nden temin edilmiştir. İlk aşamada transkripsiyon metinlerinde tashih ve redaksiyon yapılarak çalışmaya başlanmıştır.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, III. Selim'in hayatı, kurduğu vakfın genel özellikleri, vakfiyeleri, vakfın genel yönetimi ve denetimi ele alınacak, vakfın genel görünümü hakkında bilgi verilecektir.

İkinci bölümde, vakıf tarafından kurulan hayır müesseseleri dini, eğitim ve sosyal müesseseler başlıkları altında toplanarak incelenecek ve anlatılacaktır. Müesseselerdeki

görevliler, görevlilerde aranan özellikler, tahsis edilen ücretler ele alınacaktır. Yine hayır müesseselerinin ihtiyaçlarının karşılanması için vakıf tarafından yapılan tahsisatlar da ilgili başlıklar altında detaylı şekilde anlatılacaktır. Diğer hayır hizmetleri başlığı altında, vakıf tarafından yerine getirilmesi şart olunan hizmetler ele alınacak ve anlatılacaktır.

Üçüncü ve son bölümde ise, vakfın gelirlerinin elde edildiği akarlar yer alacaktır. Vakfiyelerdeki bilgiler toplanarak her bir akar ayrı ayrı tasnif edilecek, her bir akarın türü, niteliği, muhtevası, yeri, sınırları, yüzölçümü ve mülkiyet durumu bilgileri tablolar halinde verilecektir. Akarların dökümü yapıldıktan sonra, genel değerlendirmeye girilerek akarların değerlendirilmesi yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SULTAN III. SELİM HAN'IN HAYATI, VAKFI VE VAKFİYELERİ

SULTAN III. SELİM HAN'IN HAYATI

Osmanlı Devleti'nin 28. hükümdarı olan Sultan III. Selim, III. Ahmed'in torunu, III. Mustafa'nın oğludur. Annesi ise Mihrişah Valide Sultan'dır.⁴ Sultan III. Selim, 27 Cemaziyelevvel 1175 (24 Aralık 1761) Perşembe günü dünyaya gelmiştir.⁵ III. Selim'in doğumu büyük bir sevinçle karşılanmıştır. Bunun nedeni arasında babasının ilk erkek çocuğu olması aynı zamanda I. Mahmud ve III. Osman'ın çocuklarının olmamasından dolayı hanedanda uzun yıllar sonunda erkek bir evlada sahip olunması yatmaktadır. Selim'in doğumuyla beraber İstanbul ve tüm Anadolu'da törenler düzenlenmiş dualar okutulmuştur.

III. Selim'in kız ve erkek kardeşleri de vardır. Bunlar, Hibetullah Sultan, Mihrimah Sultan, Mihrişah Sultan, Şah Sultan, Beyhan Sultan ve Hatice Sultan'dır. Ancak Hibetullah, Mihrimah ve Mihrişah Sultanlar küçük yaşta vefat etmişlerdir. Sultan III. Mustafa, şehzadesini diğer evlatlarından dışında tutmuş, onun ileride büyük bir komutan ve devlet adamı olma bilinci ile yetişmesini istemiş, küçük yaşlarda bu yönde iyi bir eğitim sürecinden geçirilmiştir.⁶ III. Mustafanın padişahlığı döneminde devlet adamları ile aynı ortamlarda bulunup, devlet işleri ve kurum teftişlerinde babası ile beraber bulunarak kendini geliştirmeye çalışmıştır.

“Saray geleneği olarak, doğan çocuklara dadı, sütüne, kalfa ve cariyeye verilir, eğitimiyle annesi ve kalfası uğraşır. Yürümeye başladıktan sonra ise kalfası ya da dadısı ile beraber aynı yaşta çocuklarla oynar, bahçelere çıkar, küçük cariyelerle vakit geçirirlerdi.”⁷ Bu safhalardan geçmesi muhtemel olan III. Selim'in eğitime başlama hadisesini, Ahmed Vasıf Efendi”⁸ şu beyitlerle anlatmıştır;

⁴ Enver Ziya Karal, **Büyük Osmanlı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara:1988, c.1, s.13.

⁵ Adil Şen, *III. Selim Hayatı ve Dönemindeki Islahat Hareketleri*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kayseri: 1996, s.83.

⁶Kemal Beydilli, “Selim III”, **DİA**, c.36, İstanbul: 2009, s.420.

⁷ Çağatay Uluçay, **Harem II**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara: 1992, s.85.

⁸Osmanlı vak'anüvisi ve devlet adamı. Bkz: Mücteba İlgürel “Vasıf Ahmed Efendi”, **DİA**, c.42, İstanbul: 2012, s.535 – 537.

“Bed-i Bismillah-ı Kur’an eyledi.

Sultan Selim bu meclis-i akdese” 1181 H.

Sultan III. Selim bahsedildiği üzere devlet işleriyle küçük yaştan itibaren yakın olmuş, halk arasında şöhret kazanmıştı. Hükümdar değişiklikleri devletin bekası ve halkın kaygısından dolayı sancılı geçen bir dönemdir. Ancak Selim’in bu şekilde tebaaya yakın oluşu kendisini bu dönemde güvenceye almasına katkı sağlamıştır. III. Mustafa döneminde Osmanlı Devleti buhranlı bir dönemdedi. Bu durumun üstesinden gelmek için III. Mustafa ve oğlu III. Selim, ordu başta olmak üzere ıslahatların yapılmasının gerekli olduğunu savunmuşlardır.⁹

Sultan III. Mustafa’nın 8 Zilkade 1187’de (21 Ocak 1774) vefat etmesi üzerine III. Selim’in amcası I. Abdülhamid tahta çıkmıştır.¹⁰ 1768’den beri süre gelen Rus Savaşı bu dönemde yenilgiyle sonuçlanmış ve 1774 yılında Küçük Kaynarca Antlaşması imzalanmıştır. Bu durum III. Selim için son derece yıkıcı bir durum olmuştur. Nedeni ise, bu antlaşma ile beraber Osmanlı Devleti toprak ve prestij kaybetmesidir. Selim ise devletin, toprağın bütünlüğü için endişelenen ve çözüm arayışları olan biriydi. Bu sebeple bu mesele onu ziyadesiyle ilgilendirmiştir. Veliht olma ihtimalinden dolayı kafes hayatı yaşamaya başlayan III. Selim yine de dışarıdan ülkenin gidişatı ile ilgili bilgiler almaya çalışmıştır. Devlet yönetimine şiddetle kızan III. Selim, *“Devlet – i Aliyye ’ye bu rehavet neden iktiza ediyor, ben şimdi saltanatta olsam işler başka türlü olurdu.”* şeklinde serzenişte bulunmuştur.¹¹

Sultan III. Selim’in bu sözlerini işiten amcası I. Abdülhamid, her ne kadar şimdiye dek iyilikle muamele ettiyse de kendisinin nüfuz kazandığını fark ederek daha ehemmiyetli davranmaya başlamıştır. III. Selim padişah olacağı günü düşünerek yapacaklarını planlamaya başlamıştır. Fransa Kralı XVI. Louis ile mektuplaşarak planladığı altyapıyı gerçekleştirmek adına adım atmıştır. Fransa ile mektuplaşmasındaki maksat, devletin bozulan mekanizmasının onarımının gerçekleşmesi ve düşman gördüğü Rusya’ya karşı Fransa ile iyi geçinmek olduğuna inanmasıdır.¹² Ancak III. Selim ile Fransız Kralı XVI. Louis arasındaki

⁹ Çetin Aykurt, **“III. Selim’in Fikri Yapısı”**, Şehirlerin Sevdalısı İbrahim Hakkı Konyalı Armağanı, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, S.7, Konya: 2015, s. 439..

¹⁰ Beydilli, *a.g.m.*, s.420.

¹¹ Enver Ziya Karal, **Selim III’ün Hat-tı Hümayunları**, TTK Basımevi, Ankara: 1988, s. 13.

¹² Karal, *a.g.e.*, s.14.

mektuplaşmalar olumsuz bir hal almaya başlamıştır. Kral, mektuplarında harbin önemli bir şey olduğunu, acemice hareket edilmemesi hususunda III. Selim'e nasihatler veriyordu.¹³ Tabi bu durum III. Selim'in hoşuna gitmemiştir. Fransa ile mektuplaşmalar sürmekteyken III. Selim edinmiş olduğu tecrübelerle tahta oturmaya hazır hale gelmeye başlamıştı. Fransa'dan son mektup geldiğinde III. Selim, amcası I. Abdülhamid'in vefatıyla beraber 28 Mart 1789 yılında tahtın sahibi olmuştur.¹⁴

Sultan III. Selim tahta çıktığı zaman yirmi sekiz yaşında, genç, çalışkan ve ideallerini gerçekleştirmek isteyen bir padişahı. Halk yeni sultanı benimsemiş, Ruslara karşı artık güçlü bir duruş sergileneceğinin ümidi içerisindeydi. Sultan III. Selim tahta çıktığında Rusya ve Avusturya ile savaş halindeydi. Macaristan ve Kırım gibi önemli coğrafyalarda toprak kayıplarına uğranmıştı.

Osmanlı Devleti'nde tahta çıkan padişah kılıç kuşanmadan Cuma selamlığına durmazdı. Ancak III. Selim Salı günü cülus ettiğinden bir hafta sonraki pazartesi günü kılıç kuşanmasına karar verilmiş olmasına rağmen, kılıç kuşanmadan Cuma namazına gitmeyip sarayda kalmayı kabul etmemiş ve ilk Cuma günü Ayasofya Camiinde namazını eda etmiştir.¹⁵

Sultan III. Selim, tahta çıkışıyla beraber devletin bozulan düzeninin tekrar sağlanması için çalışmalara başlamıştır. Meşveret meclisleri toplayarak problemlere ilişkin çözüm önerilerini dinlemek istemiştir. Yapılacak ıslahatların kapsamı ve geçerliliği konusunda fikirleri dinleyerek yol almak istemektedir. Islahat fikrinin, sadece ordu özelinde değil tüm alanlarda olması gerektiğini düşünüyordu. Avrupa'daki dini, sosyal ve ekonomik konular hakkında bilgiler edinerek nasıl bir ıslahat hareketi izlemesi gerektiğinin planlarını yapıyordu. Ancak Rusya ve Avusturya ile savaşların devam etmesi kendisini fazlasıyla meşgul ediyordu. Bu sebeple aynı ordu ve sistemle idare etmek zorun kalmıştır. 1792 yılında Rusya ile Zıştovi Antlaşması, Avusturya ile Yaş Antlaşması imzalanarak barış süreci başlatılmıştır. Bu durumdan istifade edilerek yapılmak istenen düzenlemeler için harekete geçilmiştir. Nizam-ı Cedid adını alan ıslahat hareketi başlatılmıştır. Bu ıslahat hareketi kapsamlı bir çalışmayken öncelikle askeriye'den başlanılmasından dolayı askeri bir ıslahat olarak çehre kazandığını

¹³Karal, a.g.e, s.16.

¹⁴ Karal, a.g.e, s.19.

¹⁵ Şen, a.g.e, s. 104.

söyleyebiliriz. Nizam-ı Cedid, Avrupa usulünde eğitimli askerler yetiştirmeyi de amaçlamaktaydı.

Yeniçerilerin bozulan düzenine karşı yeni bir düzenli ordu kurulmasının nasıl olması gerektiği ile ilgili padişahın layihalar topladığı görülmektedir. Görüşlere göre yeniçeri ocağı kapatılarak yeni bir ordu kabul edilmesi, yeniçeri ocağı Kanuni Sultan Süleyman devrindeki gibi saygın ve itibarlı hale getirilmesi için çabalanmalı şeklinde görüşler hâsıl olmuştur. Nihayetinde orta bir yol bulunarak askerlerin eğitilmeleri ama gelenekten de kopmayarak yeni bir düzen oluşturulması fikriyle çalışmalar başlatılmıştır. Yeni ordu düzeni için çalışmalar devam ederken, Fransız Kralı Napolyon Bonapart'ın Mısır'a saldırması ansızın bir müdahaleyi gerektirmiştir. Bu müdahalenin olumlu bir yanı söylenecek olursa; İstanbul'da yetiştirilen askerler henüz yetersiz olsa dahi Anadolu'daki askerlere nazaran daha iyi mukavemet gösterdikleri tatbik olunmuştur.

Nizam-ı Cedid ıslahatları, Osmanlı Devleti üzerinde emelleri olan devletler için olumsuz bir durumdu. Rusya engel olmaktan çekinmezken, Fransa dost gözüküp aynı zamanda yeniçeri ağalarına para vererek askerleri III. Selim ve ıslahatlar aleyhine kışkırtmıştır.¹⁶ Yeniçeri Ocağı içten içe bu sayede kaynamaya başlamıştır. Yönetime karşı kamuoyu oluşturma çabaları ilk olarak Edirne vakasında görülmüştür. Ciddi yaptırımların olmayışı muhalefetin güçlenmesinde etkili olmuştur. Öte yandan Şeyhülislam Ataullah Efendi ile cephede görevli Köse Musa Paşa, padişah aleyhine entrikalara başlamıştı. 1807'ye gelince bu propagandalar artmaya başlamış, Kabakçı Mustafa Paşa'nın önderliğinde isyan ateşlenmiştir. Başta makul istekleri olan isyancılar ileriki safhada artık Sultan Selim'in padişahlığını kabul edemeyeceklerini haykırmaya başlamışlardır. III. Selim, halk arasındaki böylesi büyük bir hareket sonunda mukavemet göstermeden 29 Mayıs 1807 yılında tahtından feragat etmiştir.¹⁷ Ancak tüm fedakârlıklarına rağmen tahtını kurtaramamıştır. Çeşitli suçlamalar yapılarak tekrar padişah olmasını istemeyen halk artık, IV. Mustafa'nın ismini zikretmeye başlamıştı. IV. Mustafa'nın tahta çıkmasına karşı çıkıp isyan çıkarmayan III. Selim, bu durumu üzgün bir şekilde karşılamıştır.

¹⁶Şen, a.g.e, s.118.

¹⁷Beydilli, a.g.m, s.423.

IV. Mustafa sadece on dört ay tahtta kalabilmiştir. Sultan III. Selim taraftarları Rusçuk'tan destek için gelen Alemdar Mustafa Paşa etrafında toplanarak saraya girmeyi planlamışlardır. 28 Temmuz 1808 tarihinde saraya hücum eden grup ile Alemdar Mustafa Paşa, Arz Odası'nın Bâbüssaâde Kapısı'ndan girdiklerinde, III. Selim'in beyaz kefeniyle karşılaşmışlardır.¹⁸ Bu durumun ardından İstanbul'da top sesleri duyularak yeni padişahın II. Mahmud olduğu ilan edilmiştir.

Osmanlı padişahlarının birçoğu siyasi ve idari yeteneklerinin yanı sıra ilmi ve sanatsal kabiliyetlere de sahiptirler. Kimi şiir ile kimi müzik, kimi ise el becerisi gerektiren sanatlar ile uğraşmışlardır. Sultan III. Selim de böylesi bir özelliğe sahiptir. Küçük yaşlarından beri babası III. Mustafa ile birlikte vakit geçirdiği için devlet işleri ile ilgili birçok alanda hâkimiyet kurmuştur. Daha sonraki dönemlerde ise devletin geleceği için çeşitli ıslahat fikirleri vardı. Siyasi anlamda yeniliğe açık ve sanatsal bir ruha da sahipti. Özellikle musiki alanında kendisi diğer padişahlardan çok daha ileri bir durumdaydı. Osmanlı saray müziği, Osmanlı müziğiyle kaynaşarak altın çağını bu dönemde yaşamıştır.¹⁹ Mûsikişinaslara da destek vererek bu sanatın gelişmesine önem vermiştir. Küçük yaşlarda amcası I. Abdülhamid'in müezzinbaşısı Kırımlı Ahmed Kamil Efendi'den usul dersleri ile başlayan mûsiki tutkusu, Hacı Sadullah Ağa'dan ve geleneksel tambur ustası olan Tanburî İzak'tan aldığı ilimle devam etmiştir.²⁰ III. Selim, musikinin her çeşidini makbul görmüştür. Dini musikinin her makamının tüm inceliklerini bilmektedir.²¹ Sadece sarayda değil saray dışındaki musikişinaslar da küme fasıllarına davet edilir ve musiki icra edilirdi.

III. Selim'in Türk musiki yazısı tarihine de önemli katkıları olmuştur. Abdülbaki Nasır Dede ve Hamparsum Limonciyan yeni bir yazım geliştirerek Selim'e sunmuşlardır. Notaların yeniden uyarlanmasıyla oluşan bu sistemde III. Selim'de besteler icra etmiştir. Mevlevi musiki geleneğinin gelişmesinde III. Selim ve II. Mahmud'un katkıları büyüktür. Mevlevihanelere ziyaretlerde bulunup oralarda musiki icra etmeleri bunu desteklemektedir. Sultan III. Selim'in Sûz-ı Dilara makamındaki mevlevi ayini ile musikişinaslığını örneklendirmek kendisinin musiki alanındaki yoğun ilgisini ortaya koyacaktır.

¹⁸Beydilli, **a.g.m**, s.423.

¹⁹Oğuz Yurtadur, Cana Cimilli, **III. Selim ve Döneminde Osmanlı Sarayı'ndaki Kültürel Hayatın Sanat ve Mimarideki Etkileri**, Kalemişi Dergisi, Sa:3(5), s. 125..

²⁰Nuri Özcan, "Selim III (Musiki)", **DİA**, C.36, İstanbul: 2009, s.425.

²¹Şen, **a.g.e**, s.164..

*“Hey yar, dilberi vü bi dil-i esrâr-ı mast
Hey yar, Hey dost, yâr, pîr-i men ah
Hey yar, kâr-kâr-ı mast çün o yâr-ı mast
Hey yar, hey dost, yâr, pîr-i men ah”²²*

I. SULTAN III. SELİM HAN VAKFI VE VAKFİYELERİ

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde Sultan III. Selim Han’a ait iki vakfiye bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, 643 numaralı defterin 1. sayfa 1. sırasında kayıtlı 10 Safer 1216 (22 Haziran 1801) tarihli vakfiyedir²³. Diğer vakfiye ise, birinci vakfiyede şart değişikliği yapan zeyil vakfiye olup, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde 643 numaralı defterin 8. sayfa 2. sırasında kayıtlı 23 Muharrem 1220 (23 Nisan 1805) tarihli vakfiyedir.²⁴

Genel olarak vakfın kuruluşunu da ifade eden 1801 tarihli birinci vakfiyede, Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan ve onun vakfına ait olan Eyüp Sultan Camii’nin zamanla yenilenme ve ihyaya ihtiyacı olması sebebiyle, III. Selim tarafından yeniden yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Caminin hizmetlilerinin, tahsisatlarının yeniden tanzimi gerektiğinden bahsedilmektedir. Vakfiyede, Eyüp Sultan Camii kandilleri ihtiyacı için zeytinyağı ve balmumu tahsisi yapılmaktadır. Ücretleri III. Selim Vakfı’ndan ödenmek üzere Camide serkayyım, serraç, ferraş, kayyım, müezzin ve suyolcu görevlendirilmektedir. Ayrıca, vakfa bağlanan dükkânların gelirlerinden Galata Sarayı’nda kullanılmak üzere şem-i revgan tahsisi yapılmaktadır. III. Selim’in kurmuş olduğu Selimiye mahallesinde, içerisinde Selimiye Kışlası’nın da bulunduğu oldukça büyük bir alan emlak-ı hümayundan çıkarılıp III. Selim Vakfı’na bağlanmaktadır. Vakfiyede birçok akarın da vakfa bağlandığı görülmektedir.

1805 tarihli ikinci (zeyil) vakfiyede ise III. Selim tarafından; Üsküdar Selimiye’de yaptırılan Selimiye Camii ve yakınındaki mektep, Nakşibendi Zaviyesi ve içerisindeki mescid, dört tane çeşme, hamam ve buralara bağlı on dokuz masura içme suyu, Beşiktaş Kılıçali Paşa’daki sahilhane, mabeyn-i hümayun ve kasırı vakfedilmektedir. Ayrıca

²² Şen, a.g.e, s.166.

²³ Selim Han-ı Salis bin Mustafa Han Vakfiyesi, 1216/1801, VGM Arşivi, Defter no: 1411 Kasa 643 1. Sahife 1. Sıra

²⁴ Selim Han-ı Salis bin Mustafa Han, 1220/1805, VGM Arşivi, Defter no: 1411 Kasa 643 8. Sahife 2. Sıra

buralardaki görevliler ve görevleri de bu vakfiyede yer almaktadır. Vakfiyede başka birçok hayır hizmeti ve şartı da yer almakta, çok sayıda akar vakfa bağlanmaktadır.

II. VAKIF GENEL YÖNETİMİ –YÖNETİCİLERİ - DENETİMİ

III. Selim, vakfının yönetimiyle ilgili olarak gerek H.1216 tarihli, gerekse H.1220 tarihli vakfiyede düzenleme yapmıştır. Vakfın genel yönetimi, müteveli, kâimmakâm-ı müteveli, kâtip, ruznamçe ve câbiden oluşmaktadır.

Hicri 1216 tarihli vakfiyede, vakfın tevliyetinin evvela padişaha ait olduğu belirtilmektedir. Vakfın tüm işleri gerek hususi gerek her sene gelir ve giderlerinin muhasebesi Kaimmakamı Müteveli, Kâtip, Ruznamçeci ve Cabisi marifetiyle eda edilecektir. İrad- ı Cedid defterdarı olanlar vakfa müteveli olabilecek ve tüm vakıf gelirleri, çiftlikleri sair akarlarının idaresi ve senelik muhasebesi İrad-ı Cedid Defterları, Kâtip, Ruznamçeci ve Cabileri marifetiyle hesap edilerek hazine-i amire kalemlerine kaydedilecektir. İcare- i Vahide ile kiraya verilen binalar ve tamir edilmesi gerekli olan yerlerin masrafları dışında kalacak her ne miktar olursa olsun İrad-ı Cedid defterdarı tarafından askeri işler ve masrafları için sarf olunacaktır. İrad-ı Cedid defterdarı bulunanlardan başka hiç kimse hiçbir sebeple buna müdahale etmeyecektir. Müteveli, Kâtip, Ruznamçeci, Cabi, sair hizmetli ve zabıtlar, kendilerine tayin olunan vazife ve maaşlar, temessük harcı veya sair tahsisatlardan başka, vakfın hiçbir gelirine el koyamayacaklardır. İrad-ı Cedid defterdarı ve diğer görevliler vakfiyede yazılı şartlara büyük bir özenle dikkat edip ihtimam göstereceklerdir. Vakıf mallarının bir akçesinin bile başka bir mahalde sarf veya telef edilmesine hiçbir şekilde cevaz verilmeyecektir. Vakıf şartlarının aksine bu tarz bir eylemde bulunacak vakıf görevlisi için Peygamberin şefaatinde mahrum olması temennisinde bulunulmuştur. Yazılı vakıf şartlarından başka diğer kayıt ve şartlar her ne ise tamamı uygun bir şekilde icra edilmesine dikkat edilecektir.²⁵

²⁵1411 Numaralı Defter, ss.141b-147a.

Tablo 1
Vakıf Görevlileri²⁶

Görevli	Günlük Ücret	Yıllık Ücret
Mütevelli		
Kaimmakam-ı Mütevelli	60 Akçe	4000 kuruş
Muhasib	40 Akçe	3500 kuruş
Rûzname Kâtibi	30 Akçe	3000 kuruş
Câbi	20 Akçe	1000 kuruş
Mukata Câbisi	15 Akçe	30 Kuruş taamiye
Vakıf Nazırı (Darü's şerife ağası)		

²⁶1411 Numaralı Defter, ss.139a-139b.

A. Mütevellî

Mütevellî, vakfiye şartları gereğince vakfın işlerini idare etmek için görevlendirilen kimseye denir²⁷. Mütevellî kelimesi terim olarak vakfiye şartları, şer'î hükümler ve mer'î mevzuat işlerini idare etmek üzere görevlendirilen kimseyi ifade eder. Bu görev ve yetkiye velayet, görevlendirmeye ise tevliyet denilmektedir. Osmanlı uygulamasında mütevellînin yaptığı iş için çoğunlukla tevliyet kullanılır.²⁸ Mütevellî atamasında vakfeden kişinin iradesi yönünde belirleme yapılır, aksi halde eğer irade belirtilmemişse yetki, hâkime geçer. Vakfın isteğiyle tayin edilene “Meşrut mütevellî”, hâkim tarafından tayin yapılırsa “Mansub” mütevellî adı verilir²⁹. Mütevellînin vakfın iş ve işlemlerini bizzat yürütmesi esas şart olmakla birlikte gerekli görüldüğü durumlar halinde yerine vekil tayin edebilir veya görevden çekilebilir.³⁰

H.1216 tarihli vakfiyeye göre, hayatı boyunca III. Selim'in vakfın mütevellîsi olacak, kendisinden sonra büyük evladı, ondan sonra büyük oğlunun büyük oğlu, ondan sonra yine büyük oğlunun oğlu mütevellî olacaktır. Ondan sonra ise, Mihrişah Valide Sultan Vakfının mütevellîsi, III. Selim Vakfının mütevellîsi olacaktır.

III. Selim H.1216 tarihli vakfiyesinde bir düzenleme daha yaparak, annesi Mihrişah Valide Sultan Vakfı ile kendi vakfını birbirine bağladı. Kendi vakfı ile Valide Sultan vakfının birbirlerine bağlı, müttahit ve biri diğeriyle hakikaten tek vakıf olma şartını koymuştur. Valide Sultan Vakfının mütevellîsi, kendi vakfının mütevellîsi olacak, yine Valide Sultan Vakfının kaimmakam-ı mütevellîsi, kâtibi, ruznamçesi ve cabisi kendi vakfının kaimmakam-ı mütevellî, Kâtib, ruznamçe ve cabi görevlerini yerine getireceklerdir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, III. Selim Vakfının mütevellîsinin üç göbek boyunca evlatlarına ait olacağı, üçüncü göbekten sonra Mihrişah Valide Sultan Vakfı Mütevellîsinin vakfın mütevellîsi olacağı, ancak vakfın kurulduğu ilk andan itibaren Mihrişah Valide Sultan Vakfının kaimmakam-ı mütevellîsi, kâtibi, ruznamçesi ve cabisinin III. Selim Vakfında da aynı

²⁷ Ömer Hilmi Efendi, **İthaf-ül ahlâf fi ahkâm- il evkâf**, 1.Basım, Ankara: VGM Yayınları, 1997, s.52

²⁸ Nafiz Öztürk, “Mütevellî”, **DİA**, C.32, İstanbul: 2006,s.217

²⁹ Öztürk, **a.g.m**, s. 217

³⁰ Öztürk, **a.g.m**, s. 218

görevleri ifa edecekleridir. Bu durumda her iki vakfın tek vakıf olarak birleşmesi de üçüncü göbek evlattan sonra gerçekleşmiş olacaktır³¹.

Daha sonra III. Selim'in vakıf mütevelliliği ve vakfın yönetimi konusunda farklı bir düzenleme getirdiği görülmektedir. H.1220 tarihli vakfiyede ve H.1216 tarihli vakfiyede Mihrişah Valide Sultan Vakfı kaimmakam-ı mütevellisi, kâtibi, ruznamçe ve cabisi olacağı belirtildiğinden bu kişilere III. Selim Vakfından ayrıca maaş tahsis edilmediği belirtildikten sonra bu şarttan vazgeçildiği belirtilerek yeni şartlar belirlenmektedir. III. Selim Vakfı'na, Mihrişah Valide Sultan Vakfı'ndan bağımsız olarak kaimmakam-ı müteveli, kâtip, ruznamçe ve cabi görevlendirilmekte, bu kişilerde aranacak özellikler ve bağlanacak maaşlar belirlenmektedir³².

B. Kâimmakâm-ı Müteveli

H.1216 tarihli vakfiyede, MihrişahValide Sultan Vakfı kâimmakâm-ı mütevellisinin III. Selim Vakfının da kâimmakâm-ı mütevellisi olması şartı bulunurken, H. 1220 tarihli vakfiyede bu şarttan vazgeçilerek, müstakim, insaf sahibi, müstağni, israftan kaçınan, salah

³¹1411 Numaralı Defter, ss.43b-44b.

³² 1411 Numaralı Defter, 138a-138b; *Ve yine müvekkilim padişâh gerdun vakar hazretleri vakfiye-i ulûlarında vakf-ı şerifleri mehdi ulyâyı Saltanat ve sadaf-ı dürri Hilâfet devletlu İnayetlu merhametlu Vâlide Sultan Aliyyetu'ş-şan hazretlerinin vakf-ı şeriflerine mülhak ve ikisi vakf-ı vahid hükmünde olub müşarun ileyha Vâlide Sultan Hazretleri'nin Vakf-ı Şerifleri kaimmakam mütevellisi ve kâtib ve Ruznâmçe ve câbisi işbu vakf-ı şerifime dahi kaimmakam müteveli ve kâtib ve Ruznamce ve câbi ola deyu derun-ı vakfiyye-i ulûlarında eğerçe şart ve ta'yin buyurub muma ileyhime vazâyif ve maâş ta'yin buyurmamışlar idi. Lakin bu def'a şart-ı mezkurlarından rucu'buyurub müceddeden şol vecihle şart ve ta'yin buyururlar ki, evkâf mezkureti'l-evsaflarına bir müstakim sahib insaf müstağni-i tam've müctenib-i israf zeyûr salâh ve İffet ile araste ve hilye-i İsmet ve diyanet ile pirâste hizmetinde mecd ve sâ'i ve şerâ'it-i vakfi kemâ yenbağî mürâ'i olmağla tevliyeti'l-evkaf humulu uhudin evkaf manasından ağa bir kimesne kaimmakam müteveli olub basirat ve istikamet üzre edâyı hizmet edüb tevliyeti mukabelesinde vakf-ı şerifleri ğallâtından altmış Âkçe vazife ve senevi dört bin kuruş ma'aşa mutasarrıf ola.*

sahibi, iffetli, dindar, hizmetinde gayretli, vakıf şartlarını bilen bir kişinin kâimmakâm-ı müteveli olarak görevlendirilmesi yer alır. Bu hizmeti karşılığında kendisine günlük altmış akçe ücret ve yıllık dörtbin kuruş maaş verilmesi şartı bulunmaktadır. Vakfın tüm işleri, senelik gelir ve giderlerin muhasebesi, bu görevli ile birlikte ruznamçeci ve cabi tarafından tutulmaktadır³³. Görevi karşılığında vakıf gelirlerinden temin edilmek üzere günlük 60 Akçe hesabı ile senelik 4000 kuruş maaş alacaktır³⁴.

C. Kâtip

Kâtip, sözlükte ketb “yazmak” fiilinden türetilmiş bir ism-i fail olan kâtip (kâtib, çoğulu küttab, ketebe) yazı işleri ile uğraşan kimse, sekreter, yazıcı, bilgili kişi, noter, muharrir demektir³⁵. Osmanlı’da kâtip zümresinin varlığına dair ilk bilgiler Orhan Bey zamanına kadar iner. Bu dönemden kalmış az sayıda belge, kitabet usullerini iyi bilen bir kâtip zümresiyle bunları örgütleyen merkezi bir dairenin olduğunu ortaya koymaktadır³⁶.

Osmanlı bürokrasisinde işlerin yürütülmesinde en önemli rol kâtiplere aitti. Devlet yazışmaları bunların elinden çıktığı ve devletin her türlü sırrına vakıf oldukları için kâtiplik mesleğine büyük önem verilirdi³⁷.

H.1216 tarihli vakfiyede, Mihrişah Valide Sultan Vakfı kâtibinin, III. Selim Vakfı’nın da kâtipi olması şartı yer almakta ve kâtime ayrıca bir ücret bağlanmamaktadır. H.1220 tarihli vakfiyede ise bu şarttan vazgeçilerek, çabuk kalem, hesap bilen, kâtiplikte iyi bir kişinin III. Selim Vakfı’nda kâtip olarak görevlendirilmesi ve hizmeti karşılığında kendisine günlük 40 akçe ücret ile yıllık 3500 kuruş maaş verilmesi şart edilmektedir³⁸.

D. Ruznamçe Kâtibi

Ruznamçe, Osmanlı bürokrasisinde çeşitli kalemlerde tutulan defterlerin genel adıdır. Ayrıca hazineye bağlı günlük gelir giderlere bakan kalemler içinde kullanılmıştır. Resmi bir defter türüdür³⁹.

³³ 1411 Numaralı Defter, ss.143b-144a.

³⁴ 1411 Numaralı Defter, s.139a.

³⁵ Mustafa Sabri Küçükbaşçı, ‘Kâtip’, **DİA**, C.25, Ankara: 2002,s.49

³⁶ Erhan Afyoncu- Recep Ahıskalı, ‘Kâtip’, **DİA**, C.25, Ankara: 2002,s.53

³⁷ Erhan Afyoncu- Recep Ahıskalı, **a.g.m.**, s.53

³⁸ 1411 Numaralı Defter, ss.139a-139b.

³⁹ Erhan Afyoncu, ‘Ruznâme’, **DİA**, C.35, İstanbul: 2008,s.276

III. Selim Vakfı'nın H.1216 tarihli vakfiyesinde, vakfa ayrıca bir ruznamçe kâtibi atanmamakta, ücret belirlenmemekte, Mihrişah Valide Sultan Vakfı ruznamçesinin bu vakıfta da aynı görevi ifa etmesi şartı yer almaktadır⁴⁰.

H.1220 tarihli vakfiyede ise III. Selim bu şarttan vazgeçerek, mertliğiyle bilinen, basiret sahibi, işinin başında, vakıf işlerinde çalışması zahir, kalem sahibi, hesap bilen bir kişinin ruznamçe kâtibi olarak görevlendirilmesini şart koşturmaktadır. Hizmeti karşılığında ruznamçe kâtibine günlük 30 akçe ve yıllık 3000 kuruş maaş verilecektir⁴¹.

E. Cabi

Cabi, eskiden vakıflı akar kiralarnı toplamakla görevli bulunan kimse, vergi tahsildarı anlamına gelmektedir⁴².

H.1216 tarihli vakfiyede, Mihrişah Valide Sultan Vakfı cabisinin III. Selim Vakfı'nın da cabisi olması şartı yer almakta, bu kişi için ayrıca bir maaş tahsisi yapılmamaktadır. H.1220 tarihli vakfiyede ise III. Selim Vakfı için kira tahsilinde ve gelirlerin toplanmasında hızlı davranan, vakıf işlerinde gayretli bir kişinin vakıfta cabi olarak görevlendirilmesi şart koşulmaktadır. Hizmeti karşılığında cabiye günlük 20 akçe ve yıllık 1000 kuruş maaş tahsis edilmektedir⁴³.

F. Mukata Cabisi

III. Selim, H.1220 tarihli vakfiyede, H.1216 tarihli vakfiyede yer almayan bir görev daha belirleyerek, Üsküdar Selimiye arazisinde bulunan bağların mukata ve kiralarnı toplamak, tahsil etmek ve vakfa teslim etmek üzere bir mukatacabisi tayin etmiştir. Bu yerlerin gelirlerinden de mukata cabisine günlük 15 akçe ücret ve yıllık 30 kuruş taamiye tahsis etmiştir⁴⁴.

⁴⁰1411 Numaralı Defter, s.141b.

⁴¹1411 Numaralı Defter, ss.139b-140a

⁴²Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat**, 26.basım, Ankara: Aydın Kitabevi, 2010, s.149

⁴³1411 Numaralı Defter, ss.139a-139b.

⁴⁴1411 Numaralı Defter, s.132b.

G. Vakfın Denetimi ve Vakıf Nazırı

III. Selim, H.1216 tarihli vakfiyede Darüssaade Ağası'nın vakfın nazırı olması şartını getirmiştir. Nazırın, hizmetini hakkıyla yerine getirmesini, hizmetinde dikkatli, iyi niyetli ve cömert olmasını şart koşmuştur. Nazır, vakfın denetimini yerine getirecektir⁴⁵. Vakıf, Haremeyn Nezareti'nde olmak üzere, vakfın gelirleri toplandıktan sonra tüm masraflar karşılanıp arta kalan fazlalık, mutlaka vakıf sandığında muhafaza edilip yeri geldiğinde munasip mahallere aktarılabilceği⁴⁶, bunun dışında bu fazla meblağın ayrıca İrad-ı Cedid defterdarı vasıtası ile askeri masraflar için kullanılabilcektir⁴⁷.

İKİNCİ BÖLÜM

SULTAN III. SELİM VAKFININ HAYIR MÜESSESELERİ VE HAYIR HİZMETLERİ

I. VAKIF HAYIR MÜESSESELERİ

III. Selim vakfiyelerinde yer alan hayır müesseselerini dini, eğitim ve sosyal müesseseler olmak üzere üç guruba ayırabiliriz.

Dini müesseseler içerisinde Üsküdar Selimiye Camii, Üsküdar Selimiye'de mescit ve Nakşibendi zaviyesi yer almaktadır.

Üsküdar Selimiye'de ve Rumeli Priştine kazasında bulunan iki mektep, vakfın eğitim müesseselerini oluşturmaktadır.

⁴⁵1411 Numaralı Defter, ss.46a-46b.

⁴⁶1411 Numaralı Defter, ss.141a-142b.

⁴⁷1411 Numaralı Defter, s.144a.

Vakfın sosyal müesseseler içerisinde, çeşmeler ve 19 masura su ile Beşiktaş Kılıçalıpaşa da sahilhane, mabeyn ve kasır yer almaktadır.

A. Dini Müesseseler

1. Üsküdar Selimiye Camii

Üsküdar da Selimiye arazi üzerinde Selimiye ismi ile müsemma yeni bir cami inşa edilmiştir. Cami etrafında bir adet Nakşibendi zaviyesi ve ayrıca Zaviye içinde bir mescid bina olunmuştur⁴⁸. Selimiye Camii, cuma camii niteliğinde olup, vakfiyede camide cuma, bayram ve beş vakit namaz kılınacağı belirtilmektedir. Cami görevlilerini, görevlerini ve vakıftan tahsis edilen ücretleri belirlemiştir. Ayrıca cami hizmetlerinin iskânları için 6 bab oda inşa edilmiştir. Buna göre vazifeliler aşağıdaki gibi olacaktır.

Tablo 2
Üsküdar Selimiye Camii Şerifi Görevlileri⁴⁹

Görevli	Görev	Görevlide Aranan Şartlar	Günlük Ücret	Diğer Tahsisatlar (Yıllık)
Hatip ve Sermahfil	Cuma ve bayram günlerinde mutad olduğu üzere hitabet hizmetini ifa etmek, bilinen tarz üzere devir okuyup sermahfillik hizmetini yerine getirmek	Güzel sesli, nazif tavırlı, âlim, abid, takva sahibi ve zahid bir kişi	Hatiplik: 50 Akçe Sermahfillik: 10 Toplam: 60 Akçe	50 kuruş taamiye
Vaiz ve Nasih	Cuma namazlarından sonra hazır olan cemaate vaad, müjde ve tehdit	Tefsir ve Hadis ilminde muktedir, nasihat ve insanları	60 Akçe	50 kuruş taamiye, günlük

⁴⁸1411 Numaralı Defter, ss.83a-84b.

⁴⁹1411 Numaralı Defter, ss.107b-121b.

	ayetlerini nakletmek	irşadda etkili, hoş sözlü, kürsüye layık bir kişi		40 Akçe arpa bahası
Müderris	Talebelere her ilimden eğitim vermek	Usul ve fûrudan ders verebilecek, farklı fen dallarında mahir, faziletti, kâmil, haysiyetli bir kişi	60 Akçe	20 kuruş taamiye
Vaiz ve Nasih	Pazartesi günleri öğle namazından sonra cemaate vaaz ve nasihat etmek	Tefsir ve Hadis ilminde muktedir, nasihat ve insanları irşadda etkili, hoş sözlü, kürsüye layık bir kişi	30 Akçe	20 kuruş taamiye
Vaiz ve Nasih	Perşembe günleri öğle namazından sonra hazır olan cemaate vaaz ve nasihat etmek	Tefsir ve Hadis ilminde muktedir, nasihat ve insanları irşadda etkili, hoş sözlü, kürsüye layık bir kişi	30 Akçe	20 kuruş taamiye
İmam-1 evvel	Birinci imamlık, Riyaset, sabah Yâsin, öğlen Fetih, İkinci Nebe surelerini okumak, Cuma günleri Cami mahfelinde devirhanlık yapmak	Kıraat ilmine hâkim, insanların uyacağı imam olmak babında en liyakatli ve en bilgili olmak	İmamet: 60 Akçe, Riyaset: 10 Akçe, Yasinhan: 10 Akçe Fetihhan: 10 Akçe Nebehanlık: 10 Akçe Devirhan: 10 Akçe Toplam: 110 Akçe	50 kuruş taamiye
İmam-1 sani	İkinci imamlık, sabah Yasin, öğlen Fetih, ikinci Nebe surelerini okumak, Cuma günleri Cami mahfelinde devirhanlık	Birinci imamla aynı vasıflarda, abid ve zahid bir kişi	İmamet: 60 Akçe, Yasinhan: 10 Akçe Fetihhan: 10 Akçe Nebehanlık: 10 Akçe Devirhan: 10 Akçe Toplam: 100 Akçe	50 kuruş taamiye
Müezzin-i evvel	Namaz vakitlerinde Müezzinlik, Kur'an okuma, Cuma müezzinliği, Ramazan-ı Şerifte aşır okumak, mübarek gecelerde temcidhanlık	Hoş sesli, Bilali Habeşi gibi ezan okuyan bir kişi	Müezzinlik: 30 Akçe Riyaset: 5 Akçe Cuma müezzinliği 5 Akçe Aşırhanlık: 10 Akçe Temcidhanlık: 5 Akçe Mülkhanlık: 5 Akçe	40 kuruş Taamiye
Müezzin-i sani	Müezzinlik, Aşırhanlık, Cuma Günleri sala müezzinliği, Temcidhanlık	Hoş sesli, Bilali Habeşi gibi ezan okuyan bir kişi	Müezzinlik: 30 Akçe Aşırhanlık: 10 Akçe Cuma müezzinliği: 5 Akçe Temcidhanlık: 5 Akçe	35 kuruş taamiye
Müezzin-i			Müezzinlik: 30 Akçe	35 kuruş

salis			Aşırhanlık: 10Akçe Cuma müezzinliği: 5 Akçe Temcidhanlık: 5 Akçe	Taamiye
Müezzin-i rabi'			Müezzinlik: 25 Akçe Ahşam müezzinliği:5 Akçe Cuma müezzinliği: 5 Akçe Temcidhanlık:5 Akçe	35 kuruş Taamiye
Müezzin-i Hamis			Müezzinlik: 25 Akçe Ahşam müezzinliği:5 Akçe Cuma Müezzinliği:5 Akçe Temcidhanlık: 5 Akçe	35 kuruş Taamiye
Müezzin-i sadis			Müezzinlik: 25Akçe Cuma müezzinliği:5 Akçe Temcidhanlık: 5Akçe Mübelliği(Cuma günleri) : 5 Akçe	35 kuruş Taamiye
Müezzin-i Sabi			Müezzinlik 25 Akçe Taskeşlik:5 Akçe	20 kuruş taamiye
Kayımbaşı	Kayımlara riyaset etmek, kayımlık, hümayun mahfelini ve abdest odasını korumak,hatibin seccadehafızlığı,vaizlik kürsüsü merdiveni kurmak,Cami kandilleriniyakmak		Riyaset: 10 Akçe Kayımlık: 20 Akçe Diğer görevler: 20 Akçe	35 kuruş taamiye
Kayım-ı sani	Kayımlık, cami kandillerinin yakılması, Mushafların muhafazası, cami içinde küçük-büyük kandillerin yakılması, dergâh kapısının ve Caminin iki tarafının temizliği, Buhurilik		Kayımlık:15 Akçe Diğer görevler: 25Akçe Ayrıca, aylık 1 kuruş buhur ücreti verilecek	35 kuruş taamiye

Kayyım-1 salis	Kayyımlık, mahfeli Hümayun ve Caminin iki tarafının temizlenmesi ve düzenlenmesi, ferraşlık	Bedeni nazif, elbisesi temiz bir kişi	Kayyımlık: 10 Akçe Dier görevler:25 Akçe	35 kuruş taamiye
Kayyım-1 rabi'	Kayyımlık, kandillerin yakılması, hümayun mahfelinin kandilinin yakılması, ami mahfelinin merdivenin temizlenmesi(ferraşlık), son cemaatle Caminin iki taraf kandillerinin yakılması		Kayyımluk: 10 Akçe diğer görevler: 25 Akçe	35 kuruş taamiye
Kayyım-1 Hamis	Kayyımlık, cami hareminin temizliği,(ferraşlık)dış avlunun temizliği		Kayyımlık: 10 Akçe Diğer görevler: 25Akçe	35 kuruş taamiye
Kayyıman Mülazımı	Kayyımlık, dış avlu süpürülmesi (ferraşlık), taskeşlik, cami etrafındaki merdivenlerin temizliği		Kayyımlık: 10 Akçe Diğer görevler:20 Akçe	20 kuruş taamiye
Naathan (Cuma günleri)		Ahenkli edası olan, müezzin tabiatlı, gönüle ferahlık veren makamda okuyan	20 Akçe	20 kuruş taamiye
Tarifhan	Bilinen tarz üzere tarif okumak	Salih ve dindar	20 Akçe	20 kuruş taamiye
Devirhan	Cuma günleri Cami mahfelinde devirhanlık		15 Akçe	25 kuruş taamiye
Devirhan	Cuma günleri Cami mahfelinde devirhanlık		15 Akçe	25 kuruş taamiye
Müstahfiz-1 oda-i Kaimakam	Kaimmakam odasının muhafazası	Doğru bir kimse	20 Akçe	20 kuruş taamiye
Muvakkit	Muvakkitlik(namaz vakitlerini haber veren) kimse	Gök ilmini bilen	40 Akçe, Ayrıca saat tamiri için yıllık 25 kuruş	35 kuruş taamiye
Bevvab	Kapıcı, dış avlunun kapıcısı, Cami hareminin ferraşlığı, çeşmelerin ferraşlığı, kandillerin yakılması, helanın süpürülmesi ve aydınlatılması		Kapıcılık: 15 Akçe Diğer görevler:20 Akçe Ayrıca süpürge ve kandil fitili için aylık 3 kuruş	20 kuruş taamiye

Mahyacı	Mahyacı, Ramazan ayında ve mübarek gecelerde mahyacılık, cami minarelerinin ve Nakşibendi tekkesinin kandillerini yakmak,	Mahyaişinde mahir	25 Akçe Ayrıca, kandil, kutu, şamandra, fitil vs ücreti için yıllık 185 kuruş verilecektir	25 kuruş taamiye
Ser bölük Râh-ı Âbi			15 Akçe	20 kuruş taamiye
Gulam-ı Miftah-ı Râh-ı Âbî			15 Akçe	20 kuruş taamiye
Mezbelekeş			10 Akçe	20 kuruş taamiye
Mahyacı			25 Akçe	25 kuruş
Bevvab			30 Akçe	20 kuruş
Mahyacı			25 Akçe	25 kuruş
İmam-ı Sâni, Devirhan-ı Sâni, Kâri-i Yasin-Mülk-Nebe			30+10+8= 48 Akçe	3 çift fodula 3 yemek

Selimiye Cami'si ve yanında bulunan Nakşibendi Zaviyesi'ne alınacak malzemeler birlikte sayılmaktadır. Aşağıda, kullanım yerleri, miktarları ve bunlar için ödenecek ücretler tablo halinde verilmiştir.

Tablo 3

Selimiye Camii Şerifi ve Nakşibendî Zaviyesi İçin Satın Alınacak Malzemeler⁵⁰

Alınacak Malzeme	Kullanılacak yer	Miktar(yıllık
Büyük Şem'i Asel (Bal mumu)	Mihrabın iki yanında ve küçük yerlerde	250 vukiyye 2 adet
Küçük Şem'i Asel		24 vukiyye
Şem'i Asel	Zaviye mescidi mihrabının iki tarafında	10 vukiyye 2 adet
Ruğan-ı Zeyt (Zeytinyağı)	Caminin içinde ve dışında, inare ve mahyası için	1845 vukiyye
Ruğan-ı Zeyt	Zaviye mescidi minaresi için	30 vukiyye
Peştamal bahası	Her sene ramazan-ı şerifte	25 kuruş

⁵⁰1411 Numaralı Defter, ss.121a-122b.

	Kayyımve ferraşlara	
Şamandra, fitil, sabun, carub, sünger bahası	Her ay kayyım ve siracıyanlara	12 kuruş (aylık)
Kömür ve kahve bahası için sadece Ramazan ayında	Talimhane odaları	25 kuruş (24 vukiyye)

2. Üsküdar Selimiye’de Mescit

III. Selim, Selimiye arazisindeki cami, mektep ve şifahane gibi tesisler yakınında inşa ettirdiği Nakşibendî Zaviyesi içerisinde bir de mescid yaptırmış ve vakfetmiştir. Bu mescidin mihrap taraflarına konulmak üzere balmumu tahsisi yapmış, vakıf gelirlerinden mescidin minaresi için 30 kıyye, toplamda ise 1875 kıyye zeytinyağı tahsis ederek bu mahallerde kullanılmasını şart koşturmuştur. Mescidin imamına günlük 30 akçe ücret tayin edilmiştir. Ayrıca yıllık 25 kuruş bayramlık ve elbise bahası tahsis edilmiştir. Mescit müezzinine günlük 10 akçe ücret ve yıllık 10 kuruş bayramlık ve elbise bahası tayin edilmiştir. Kayyıma günlük 10 Akçe ücret, yıllık 10 kuruş bayramlık elbise bahası tahsis edilmiştir.

Mescidin ihtiyaçları için aylık 2,5 kıyye zeytinyağı ve 2 vukiyye Şem-i Revgan tahsis edilmiştir. Mescitte günlük beş vakit namaz eda edilecek, ayrıca her hafta pazartesi ve perşembe günleri derviş, mürit ve talebeleri salat getirecek, Kur’an tilaveti yapacak, Kelime-i Tehvid zikri yapacak, Padişah ve devlet için dualar edeceklerdir⁵¹.

3. Nakşibendi Zaviyesi

Zaviye, Kelime manası itibariyle köşe, küçük tekke, anlayış – görüş, bakış açısı anlamına gelmektedir.⁵² Köşe bucak, bir zahidin ibadetle meşgul olmak üzere çekildiği tenha hane veya kulübe, küçük tekke veya hangah anlamlarında da kullanılmaktadır⁵³. Sözlük anlamı itibari ile bakıldığında ise zaviye, İslam ahlakı çerçevesinde dini eğitim ve öğretimin yapıldığı, aynı zamanda eğitimin yanında konaklama, eğitim süresince barınma ve beslenme gibi insanı ihtiyaçlarında giderildiği yerlerdir. Osmanlı’da zaviye daha çok tasavvufi eğitimin

⁵¹ 1411 Numaralı Defter, ss.125a-126a..

⁵² Şükrü Haluk Akalın, **Türkçe Sözlük**, TDK Yayınları 11.baskı, Ankara:2011,s.2647

⁵³ Şemseddin Sami, **Kâmus-ı Türkî**, Ankara: TDKyayınları,2010, s.1354

ve ibadetin öğretildiği yerler olarak görev üstlenmiştir. İnşası daha çok devlet büyükleri tarafından yapılmış olsada bunların yanında hayırseverler tarafından da inşa edilenler olmuştur.

Tekke-Medrese münasebetlerinde, düşünce ve fikir beraberliğinden öte mekân birliğide göze çarpmaktadır. Hangâh ve ribatlarda yemek ve yatak ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra medresedeki ilmi çalışmalara katılan talebe ve ilim adamları, hangâhlardaki zengin kütüphanelerden de vakfiyedeki şartlara göre faydalanmışlardır.⁵⁴

III. Selim tarafından Üsküdar Selimiye’de yaptırılan Zaviyeninşeyhi olacak kişi, ilim ve irfan sahibi, âlim, faziletli, müttaki vasıfları barındırıp, Nakşibendî tarikatının esrarını bilen, fakara ve dervişlere manevi olarak yol gösterici özelliklere haiz birisi olacaktır. Günlük olarak zaviyede mevcut olan derviş, talebe, yolcu, mürid, âşık, muhip ve sair taşradan zaviyeye gelen kişilere tefsir, Hz. Peygamber’in hayatı, hadis, tasavvuf ilmi ve diğer ilimler ile ilgili ders verecektir. Zaviyede mevcut olanlar, zaviye adab ve erkânına riayet ederek Nakşibendî Şeyhi Şeyh Muhammed Bahauddin hazretlerine hatim kıraat edecekler, Kuran-ı Kerim okuyacaklar, Peygambere salât-ı selâm edip, akabinde padişaha ve iktidarına dualar edecek, sıhhat ve afiyetini temenni edecekler, Devlet-i Aliyyenin ebedi olması, düzeninin bozulmaması ve cümle halkın asayiş ve emniyeti için dua edeceklerdir.

Zaviye’nin mescidinde din görevlileri olarak imam, müezzin, kayyım hizmet verecektir. Ayrıca temizlik, su ve diğer tertibat için, bevvab ve ferraş; zaviyenin yemek işleri için tabbah; zaviye hücrelerinde sakin olan dervişler için maaştayin edilmiş, gıda ihtiyaçları karşılanmıştır. Mescide ait abdesthane kandili için tahsisat yapılmıştır. Zaviye şeyhi, talebesi, derviş ve hademeleri ve zaviyeye uğrayan fukaranın yiyecek ihtiyaçları karşılanmak üzere Filibe Nezareti Ocaklığı malından tahsisat yapılmış, bu tahsisatın Matbah-ı Amire emini tarafından verileceği belirtilmiştir.

Her hücrede iki derviş sakin olacak fazlasının iskân edilmemesine dikkat edilecek, bunlar mescitte beş vakit salavat getirecek, Kelime- i Tehvid çekecek, zikir yapacaklardır. Boş hücrelerde ehil olmayan kimseler iskân olunmayacaktır.

⁵⁴ Mustafa Kara, **Din,hayat,sanat açısındanTekke ve Zâviyeler**,İstanbul: Dergâh yayınları, 1980, s.69..

Derviş, talebe ve zaviyeye gelenler Zaviye Şeyhine mutlak itaat edecekler, şeyhin emrinden hariç hiç bir harekette bulunmayacaklar ve dervişler hiçbir şekilde hücrelerde tütün, içki ve sair sarhoş edici bir tüketim yapmayacaklardır. Bunlar daima ilim ve zikir ile meşgul olacaklardır. Zaviye Şeyhine itaat etmeyenler ve Zaviye kurallarına uymayanlar buradan çıkartılacak, yerlerine burada iskân edilecek salahiyyete sahip yeni dervişler iskân edilecektir. Zaviye hizmetlileri, görevlerini yapmadıkları yahut aksattıkları takdirde zaviyeden gönderilecekler, yerlerine bu hizmeti yerine getirecek ehil kişiler Zaviye Şeyhi tarafından seçilerek alınacak ve tahsisat bağlanacaktır⁵⁵.

Tablo 4

Nakşibendi Zaviyesi ve Mescidi Görevlileri

Görevli	Görevlide aranan şartlar	Ücret (Günlük)	Yıllık
Şeyh	Takva sahibi, alim ve fazilet sahibi, ervişlere ünsiyet etmiş, Nakşibendi'ye aşina, hizmet memurluğunu iyi derecede yapacak bir zat	120 Akçe	150 kuruş idiyye ve kisve baha
İmam		30 Akçe	25 kuruş idiyye ve kisve baha
Müezzin		10 Akçe	10 kuruş idiyye ve kisve baha
Kayyım		10 Akçe	10 kuruş idiyye ve kisve baha
Abkeş (sucu)		12 Akçe	10 kuruş idiyye ve kisve baha
Bevvab ve Ferraş Meydan		12 Akçe	10 kuruş idiyye ve kisve baha
Tabbah (Aşçı)		20 Akçe	10 kuruş idiyye ve kisve baha
Zaviyede kalan dervişan		5 Akçe(herbirine)	5 kuruş idiyye ve kisve baha (herbirine)
Ferraşı kenif ve abdestahane kandilleri için		12 Akçe	10 kuruş idiyye ve kisve baha

B. Eğitim Müesseseleri

1. Selimiye'de Mektep⁵⁶

Sıbyan mektebi, İslam ülkelerinde özellikle Osmanlılar'da çocuklara temel eğitimin verildiği yerdir. Sözlükte "yazmak" anlamındaki ketb kökünden mekân ismi olan mekteb,

⁵⁵1411 Numaralı Defter, ss.124b-132a.

⁵⁶1411 Numaralı Defter, ss.122a-125a.

(çoğulu mekâtib) okul demektir⁵⁷. 5-6 yaşına gelen çocuklara ilk eğitimi vermek üzere kurulan müesseselere sıbyan mektebi denilmektedir. Her mahallede bir tane bulunduğundan “Mahalle Mektebi” adıyla anıldığı gibi birçoğu taş malzeme ile yapılmış oldukları için “Taş Mektep” olarak da bilinir. Camiye bitişik bir odadan ibaret olabileceği gibi cami müştemilâtı gibi ayrı bir odanın da bu iş için ayrıldığı görülmektedir. Osmanlı döneminin ilk Sıbyan mektebi İstanbul’un Fethinden sonra Fatih Cami yanında Akdeniz ve Karadeniz medreselerinin olduğu bölgede Fatih Sultan Mehmet tarafından vakıf olarak yaptırılmıştır⁵⁸.

III. Selim, Üsküdar’da Selimiye Camiiyle birlikte sıbyan mektebi de yaptırmış ve vakfetmiştir. Mektebin oluşum ve tedrisatının devamı sürecindeki şartları, görevlileri, tahsisatları vakfiyesinde belirlemiştir. Sıbyan mektebiyle ilgili vakıf şartları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

⁵⁷ Nebi Bozkurt, “Mektep”, **DİA**, C.29, İstanbul: 2004, s.5,

⁵⁸ Hüseyin İrmak, **Daye Hatun Sıbyân Mektebi**, İstanbul, Kağıthane Bld.Kültür yayınları, Temmuz 2007, s.23

Tablo 5
Selimiye Sıbyan Mektebi Görevlileri

Görevli	Görev	Diğer görev	Görevlide bulunması gereken özellikler	Günlük Ücret	Diğer tahsisat (yıllık)
Muallim	Mekteb-i şerifde Müslüman çocuklara talim ve kıraat yaptırmak, ifade-i mukaddimat-ı lugat ve talim-i kitabet	Devirhanlık	Salah-ı pişe, takva-i endişe, müeddip ve müeddep, mukayyed-i ahval ve mektep birkişi	Muallimlik: 40 Akçe, Devirhanlık: 10 Akçe Toplam 50 Akçe	35 kuruş Taamiye
Halife	Mektep Halifeliği	Devirhanlık	Akıllı ve anlayışlı bir kimse	Halifelik: 30 Akçe, Devirhanlık: 10 Akçe, Toplam: 40 Akçe	30 kuruş Taamiye
Şeyh'ul-Kurra	Kur'an talim etmek		Tecvit ilmi ve kıraate kadir bir kimse	30 Akçe	20 kuruş Taamiye
Müderris	Faydalı ilimler öğretmek		Yüksek ilim sahibi, alim bir kimse	25 Akçe	20 kuruş Taamiye
Hace-i Meşk	Hat talim ettirmek		Hattat olmak	20 Akçe	20 kuruş Taamiye
Bevvab-ı Mektep, Ferraş-ı Kenif				20 Akçe	20 kuruş Taamiye
Müderrisler	Talimhane Masrafları			5 Akçe	20 kuruş Taamiye

Selimiye Camii Şerifi yakınında sıbyan mektebi inşa edilip, muallimlerin işin ehli, talim ve terbiye işlerinde muktedir, takva sahibi olması şart olunmuştur. Mektepte müslüman çocuklara eğitim verilecektir. Mektepte çocuklara verilecek dersler için muallimin yardımcısı vasfında bulunan kişi, akil ve işinin ehli olacaktır. Öğrencileri dersler konusunda yönlendirecek ve onlara yol gösterebilecek vasıfta olan, Mektep Halifesi olacak, ulemadan bir kimse öğrencilere tecvid ve kıraat dersleri verecek, yine ulemadan ehil bir kişi faydalı ilimler ile ilgili dersler verecektir. Hat dersleri için bir hattat tayin edilecektir. Mektebin hizmetlerini görmek üzere mülazım, bevvap, ferraş gibi sair hizmetliler mektepte görev yapacaktır.

Vakfiyede, Kavak Cami-i Şerifi yakınlarında yüz zira arsada bir mektep inşa edildiği belirtilmektedir⁵⁹. Selimiye Camii yakınında da ayrıca bir mektepten bahsedilmektedir⁶⁰. Fakat bu mektebin sıbyan mektebi olduğuna dair bir ibare olmadığı için Nakşibendi Zaviyesi yakınındaki (Selimiye Camii yakınındaki) sıbyan mektebi ile aynı olup olmadığı vakfiyeden anlaşılamamaktadır.

Tablo 6

Sıbyan Mektebi Talebeleri İçin Tahsisatlar

Tahsisatın Türü	Günlük	Yıllık	Aylık
Talim eden 10 öğrenci	2'şer Akçe		
Kur'an'a müdavim 40 çocuğa		Ramazanda birer takım kapama	40'ar para
20 mülazım öğrenciye		3'er kuruş kapama	30 para
Talimhane odaları kömür ve kahve bahası (sadece Ramazan ayı için)	5 kuruş		

Tablo 7

Sıbyan Mektebi Tahsisatları

Alınacak Malzeme	Tutar
Kömür	75 kuruş
Çarub (süpürge), Desti (Testi) ve bardak bahası için	60 kuruş
Seyir Bahası için, Bütün öğrencilerin mesireye gönderilmesi	80 kuruş

2. Priştine'de Medrese

Rumeli'de Priştine kazasındaki Yeni Medrese'nin, vakıf adına eğitim faaliyeti gösterecek kurumlardan olduğu anlaşılmaktadır. Ancak medrese vakfının doğrudan geliri olmadığı için, medrese müderrisinin, hücre sakini olan talebelerin masraflarını acilen karşılaması gerektiği belirtilmiştir. Medresede acilen umumi dersler verilecek, bir an evvel

⁵⁹1411 Numaralı Defter, s.27b.

⁶⁰1411 Numaralı Defter, s.133b.

talebeye faydalı ilimler okutulacak ve medresede sakin olanların ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler faaliyete geçirilecektir. Vakfiyede, medrese hizmetlerini görmek üzere bevvap, ferraş gibi hizmetlilerin ataması yapılmakta, bunların günlük ihtiyaçları için 10 akçe tahsis edilmektedir.

Genel ihtiyaçlarını karşılamak üzere günlük 100 akçe vakfın gelirlerinden tahsis edilmektedir. Mektebin on odasında on talebe sakin olacak ve bunlara günlük 4 akçe verilecektir⁶¹.

C. SOSYAL MÜESSESELER

1. Su Müesseseleri (İçme Suyu, Su Haznesi, Çeşmeler ve Görevlileri)

III. Selim, Üsküdar'da Nakşibendi dergâhı yolu caddesinde, kanallarıyla birlikte mülkü olmak üzere bina ettiği bir büyük su haznesine, kendi yaptırdığı aynı yerdeki bir çeşme, Darü'ttıp karşısında sandalcılar ticarethanesinin alt tarafında bir çeşme, menzil inşa olunan mahaldekibir çeşme ve Harem İskelesi caddesinde bir çeşme olmak üzere toplam dört çeşmeye; hamam ve sair yerlere bağladığı on dokuz masura suyu vakfetmiştir. Aynı zamanda adı geçen su haznesi ve çeşmeleri tüm binalarını vakfetmiştir⁶².

Nakşibendi Zaviyesi nezdinde inşa edilen büyük çeşme için bir kişi "taskeş" olarak görevlendirilmiş ve taskeşe günlük 5 akçe ücret ve yıllık 20 kuruş taamiye tahsis edilmiştir⁶³.

Üsküdar Selimiye Camiinde bir kişi serbölük rahabi olarak görevlendirilmiş, günlük 15 akçe ücret ve yıllık 20 kuruş taamiye tahsis edilmiştir. Bir kişi de gulam-ı miftah-ı rahabi olarak görevlendirilip, hizmeti karşılığında günlük on beş kuruş ücret ve yıllık yirmi kuruş taamiye tahsis edilmiştir⁶⁴.

III. Selim, Galatasaray kapısı bitişiğinde bulunan bir turşucu dükkânını mülkünden çıkartıp vakfetmiştir. Bu dükkânın kiraya verilerek elde edilecek gelirden;

⁶¹1411 Numaralı Defter, ss.136a-137a.

⁶²1411 Numaralı Defter, ss.84a-84b.

⁶³1411 Numaralı Defter, s.114b.

⁶⁴1411 Numaralı Defter, ss.120a – 120b.

a. Mihrişah Valide Sultan'ın Galatasaray'da Hazine Odası bitişiğinde yaptırdığı çeşmenin tasını geceleyin koruyup, gündüzlerde yerine koyan ağalar kapısıcı olan ağaya günlük üç akçe ücret ile,

b. Mihrişah Valide Sultan'ın Galatasaray'da Teberdarlar Ocağı önünde yaptırdığı çeşmenin taskeşliği için yine adı geçen kapısıcıya günlük üç akçe ücret tayin etmiştir⁶⁵.

Üsküdar Selimiye Camii kayyımı, aynı zamanda Darü'ttıp nezdindeki çeşme için günlük beş akçe ve Selimiye mahallesindeki diğer bir çeşme için günlük beş akçe ücretle taskeş olarak görevlendirilmektedir⁶⁶.

Galatasaray yolunda, Mihrişah Valide Sultan tarafından bina edilen ve Valide bendinden su bağlanan çeşme için bir taskeş tayin edilmekte, çeşmenin tasını geceleri koruyup gündüzleri yerine koymakla görevlendirilmekte ve günlük beş akçe ücret tayin edilmektedir. Çeşmeye bir de rahabi tayin edilerek günlük üç akçe ücret bağlanmaktadır⁶⁷.

Beşiktaş Yahya Efendi'de bulunan Yıldız Köşkü kasrında, kasrın suyollarına hizmet ve idare eten rahabiye vakıftan günlük onbeş akçe ücret tayin edilmektedir⁶⁸.

2. Beşiktaş Kılıçalıpaşa'da Sahilhane, Mabeyn, Kasır

Beşiktaş kasabasında Kılıç Ali Paşa Mahallesi'nde, bir tarafı deniz iki tarafı ana cadde, bir tarafı da Genç Mehmet Paşazade İbrahim Bey menziliyle mahdut, Valide Sultan hazretlerinin uhtesindeyken III. Selim Vakfi'na ilhak edilen arsada bulunan Mabeyn-i Hümayun ve bir adet kasır binaları vakfedilmiştir. Bu arsa üzerinde hakkı bulunan Zeynep Sultan Vakfi ve Rodoslu El Hac Ahmet ağa Vakfi, arazi üzerindeki haklarını Sultan III. Selim Vakfi'na ferağ etmişlerdir⁶⁹.

⁶⁵1411 Numaralı Defter, ss.35a-36a.

⁶⁶1411 Numaralı Defter, s.117b.

⁶⁷1411 Numaralı Defter, ss.133a – 133b.

⁶⁸1411 Numaralı Defter, ss.135a – 135b.

⁶⁹1411 Numaralı Defter, ss.85a-86a.

II. DİĞER HAYIR HİZMETLERİ

A. Eyüp Sultan Camii Tahsisatları

İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet Han tarafından 1458-1459 yıllarında yapılan Eyüp Sultan Camii'nden bu devre ait mimari olarak bir iz kalmadığı bilinmektedir. Sultan III. Selim han'a gelene kadar çok kez ta'dil edilmiş, Sultan III. Ahmet zamanında 1723 yılında caminin iki minaresi yıktırılmış yerine daha yüksek iki minare yaptırılmıştır. 1766 yılındaki büyük İstanbul depreminde, cami ağır şekilde hasar görmüştür. Nihayet Sultan III. Selim zamanında 1798 yılında Sultan Ahmet tarafından yaptırılan minareler muhafaza edilmek suretiyle caminin tamamı yıktırılarak yeniden inşa edilmiştir⁷⁰.

Vakfiyede, Fatih Sultan Mehmet Han tarafından yaptırılan türbenin (Eyüp Sultan türbesi) civarındaki caminin (Eyüp Sultan Camii) yeniden inşası için Divan- ı Hümayun Hâcegânından Hüseyin Efendi'nin tayin edildiği belirtilmekte, caminin ihtiyaçları için tahsisatlar yapılmaktadır⁷¹.

Buna göre Eyüp Sultan Camii içinde ve dışında bulunan kandillerde yakılmak üzere III. Selim vakfindan karşılanmak üzere yıllık 984 vukiyye zeytinyağı alınıp yakılacaktır

Cami mihrabının yanlarındaki büyük ve küçük balmumları bundan önce kısa ve ışıkları az olduğundan ve cami yenilediğinden adı geçen balmumlarının ayar ve miktarlarına ilave yapılarak yıllık 255 vukiyye zerd balmumu ve 12 vukiyye beyaz balmumu alınarak, önceki balmumlarına eklenecek ve camide yakılacaktır.

Camide bir kişi serkayyım, müstahfız-ı çuka-i minber-i şerif ve hafız-ı seccade-i vaiz-i cuma olarak görevlendirilmekte, hizmeti mukabilinde günlük 9 akçe ücret tayin edilmektedir.

Bir kişi cami kubbesi serracı olarak görevlendirilip, günlük 7 akçe ücret tayin edilmektedir.

Göreve layık iki kişi camide avlu ferraşı olarak görevlendirilip, her birine günlük 10 akçe ücret bağlanmaktadır.

⁷⁰ Veysel Güleriyüz, **Abideler Şehri İstanbul**, 2016,

http://www.veyselguleryuz.com/yeni_kitap/Istanbul%20Abideleri%20Eyup%20Sultan.pdf. (30.04.2017) s. 42-43

⁷¹ **1411 Numaralı Defter**, ss.6a-7a.

Bir kişi cami haremi avlusu ferraşı olarak görevlendirilip, günlük 10 ake ferraş ve 5ake bevvab creti olmak üzere toplam 15 ake ücret baēlanmaktadır.

Bir kişi caminin büyük ve kk şemaynının serracı olmakta, vakıftan günlük 5 ake ücret tayin edilmektedir.

İki kayyıma günlük 12'şer ake ücret baēlanmaktadır. Mahfel-i hümayun, abdest odası ve daire-i hümayun mstahfızı, kayyım ve daire-i hümayun ferraşı olarak bir kişi görevlendirilmekte, günlük 5 ake mstahfızlık ve 3 ake ferraşlık creti tahsis edilmektedir.

Camide bir kişi mezzinve mbelliē-i mahfer-i birun olup, hizmeti karřılıēında günlük 6 ake ücret verilmektedir. Caminin harem avlusunda bulunan seddi saadetin dört yanında bulunan dört eşmenin rahabisi olarak bir kişi görevlendirilmekte, günlük 5 ake rahabi creti baēlanmaktadır. Bir kişi ferraş ve tuvaletlerin temizlikisi olup, günlük 10 ake ücret almaktadır.

Camide görevli altı serracın (cami, kubbe, büyük ve kk balmumlarının serraları) tamamına yıllık 1440 ake peştamal baha tahsis edilmekte, ayrıca cami iin 2400 ake sünger, astar ve sabun bahası tayin edilmektedir. Son olarak, caminin kandilleri iin senelik 1200 ake şamandıra ve fitil bahası tahsis olunmaktadır⁷².

Tablo 8

Eyüp Sultan Camii Tahsisatları ve Personel Görevlendirmeleri

	Yıllık	Günlük
Kandiller iin revgan-ı Zeyt	984 vukiyye	
Kandiller iin şamandıra ve fitil bahası	1200 Ake	
Sünger, astar ve sabun bahası	2400 Ake	
Mihrab iin şem-i asel	255 vukiyye	
Kayyım, Mustahfız-ı uka-i şerif, Hafız-ı seccade-i vaiz		7 Ake
Siraci-i Kubbe		7 Ake
Ferraş		10 Ake
Bevvap		5 Ake
Siraci-i şem'ayn		5 Ake
2 Kayyım		14 Ake

⁷²1411 Numaralı Defter, ss.38b-42a.

Mustahfız-ı mahfil, abdest odası vs. hizmetleri görececek vazifeli		3 Akçe
Müezzin		6 Akçe
Cami çeşme hizmetlisi		5 Akçe
6 nefer Siraciyan-ı kubbe, Şem'ayin-i Kebireyn ve Sagireyn görevlileri	2400 Akçe	

B. Diğer Hayır Kurumlarına ve Çeşitli Hayır Hizmetlerine Yapılan Tahsisatlar

Vakfın sosyal ve dini müesseselerinde görev yapmakta olan hizmetlilerin dışında, diğer vakıfların hayır hizmetleri için de III. Selim Vakfı'ndan tahsisatlar yapıldığı görülmektedir.

Galatasaray kapısı yakınlarında Mihrişah Valide Sultan tarafından inşa edilen çeşme tasının geceleri korunması ve gündüz vakitlerinde mahalline konulması için ağalar kapıcısı olan ağa, günlük 3 akçe yevmiye ile görevli tayin edilmiş ve bu ücret aynı bölgede III. Selim Vakfı'nın akarlarından olan dükkânın gelirinden karşılanmıştır⁷³. Çeşmelerin nezareti ve masrafları için aynı ağa görevlendirilmiş olup günlük 3 akçe ücret tayin edilmiştir. Yine kandillerin yakılmasında kullanılacak zeytinyağı alımı için aynı saray ağaları görevlendirilmiş, günlük 20 akçe vakıftan tahsis edilmiştir⁷⁴.

III. Selim Vakfı gelirlerinden, eski sadrazam merhum Ragıp Mehmet Paşa Vakfı'nın hizmetlerine imdadiye olarak 100 kuruş teslim olunacaktır.

Üsküdar'daki Selimiye arazisinde olan bağların mukâtaa ve kira bedeli gelirlerinden, yine Üsküdar'daki İvaz Fakı vakfına imdadiye olarak yıllık 80 kuruş, her sene III. Selim vakfı tarafından ödenecektir.

İstanbul'da bulunan tüm mevlevihaneler için Miraç kıraati, Peygamber Efendimiz'e (s.a.v.) salavat ve sair dualar için yıllık 500 kuruş tahsis edilmiştir⁷⁵.

III. Selim vakfı gelirlerinden karşılanmak üzere, Beşiktaş'ta Yahya Efendi mahallesinde bulunan Yıldız Köşkü kasrının bekçisine günlük 30 akçe, aynı kasrın

⁷³1411 Numaralı Defter, ss.25b-36a.

⁷⁴1411 Numaralı Defter, ss.37a-37b.

⁷⁵1411 Numaralı Defter, ss.133a-135a.

hizmetinde olan 5 nefer bostancının her birine günlük 10'ar akçe tahsis edilmiştir. Bahsi geçen bekçiye revgan bahası olarak aylık 15 kuruş, Yıldız Köşkü Kasrı'nın su yollarına hizmet ve bunun idaresi için günlük 15 akçenin tahsisi yapılmıştır.

Tire Kazasında Karagöl ve Çavuşçesmesi çiftlikleri hasılatından ise Harem-i Hümayum kadınlarından Nurşems ve Hüsnümah isimli kadınlardan herbirine kaydı hayat şartı ile yıllık 1500'er kuruş duâgu vazifesi verilmiştir. Yine Piriştine kazasındaki vakfa ait medrese vakfının geliri olmadığından, müderris ve talebeleri için burada yapılan hizmetlere karşılık günlük 100 akçe vazife bedeli tahsis edilmiştir⁷⁶.

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

VAKFINAKARLARI ve AKARLARIN DEĞERLENDİRMESİ

I. VAKFIN AKARLARI

Akar, gelir getiren mülk anlamına gelir. (ev, dükkân, tarla, bağ, bostan v.b gibi) Akarat ise gelir sağlayan mallar ve yapıları ifade eder.⁷⁷ Akarât-ı Mevkûfe, bir hayır hizmetine harcanmak üzere vakfedilen mala denilir.⁷⁸

Hayır müesseselerinin oluşması ve istikrarlı bir şekilde hizmetlerinin devamını sağlayabilmeleri düzenli akarlarının varlığıyla mümkündür. Bu müesseselerin masfarlarını karşılamak, çalışanlarının ücretlerini ödemek için düzenli gelir kaynağı sağlayabilmek amacıyla vakfedilen tarla, bina, tarım ve ticaret alanları gibi gelir kaynakları vakfın esas konusunu teşkil eder.⁷⁹

Vakıf müessesesi varlığı İslamiyet önceki dönemde de bulunmaktadır, ancak tüzel kişiliğe sahip sevap ve hayır amacı ile kurulan vakıflar İslamiyetten sonra ortaya çıkmıştır.⁸⁰

⁷⁶1411 Numaralı Defter, ss.135a-137a.

⁷⁷ Devellioğlu, a.g.e. 24

⁷⁸ Pakalın, a.g.e. s.32

⁷⁹ Bahaeddin Yediyıldız, XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi, 1. Basım: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003, s.94

⁸⁰ A.Himmet Berki, İslam'da Vakıf, “ Sahih ve Gayr-ı Sahih Nevileri” Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1942, sayı II. s.1-3

Vakfın islam medeniyeti ile geliştiği düşüncesinden yola çıkarak, müslüman için vakfetmenin hayır hizmetleri yapmanın önemi daha iyi anlaşılmaktadır. İnsan öldükten sonra amel defteri kapanır, ancak; kişinin sadaka-i cariyesi (okul, cami, çeşme, köprü) arkasından hayırlı evladının dua okuması ve geride bıraktığı ilmi eseri, bu üç şeyden oluşacak sevaplar amel defteri kapanmış olsada devam eder.⁸¹

Vakıf, Akar ve Akarat-ı mevkufe hakkında kısa bilgilendirmeden sonra tezimizin konusunu oluşturan III. Selim vakfının akarlarının değerlendirmesini yapacağız. 1216/1801 ve 1220/1805 tarihli vakfiyelerdeki akarları tasnif ettiğimizde akaratın büyük kısmının ticarethane ve tarım işletmesi olduğu söylenebilir, diğer akaratın imalathane, arazi, gedik, mesken ve ma-i lezizden oluştuğu görülmektedir. III. Selim vakfının akarları arasında % 10 gibi önemli bir payı olan ve dönemin önemli ticari usullerinden olan Gedik usulüne akarların değerlendirilmesi kısmında ayrıca değinilecektir.

Vakfedilen 96 akarın 29'u ticarethane 24'ü tarım işletmesi 17'si imalathanane, 11'i arazi, 10'u gedik, 5'i mesken ve 1 tanesi ma-i leziz şeklindedir.

III. Selim tarafından vakfedilen akarların vakfiyede işletme şekilleride belirtilmiştir. 96 akarın 65 icâre-i vahide ile 18 akar icareteyn ile 10 akar icareteyn veya icâre-i vahide ile kiraya verilecektir. Geriye kalan 3 akarın işletme şartı vakfiyede belirtimemiştir.

Vakıf akarlarının incelenmesi aşamasının bu bölümünde vakfedilen akarları, niteliği, türü, muhtevası, yeri ve sınırları, yüz ölçümü, mülkiyet durumu, işletme şartı ve belirtilmiş olan özel şartları ile birlikte değerlendirmeye ve tasnif etmeye çalışacağız.

Akar No	1
Vakfedilen Akar	Tozalak çiftliğine bağlı tarla ve arazi ⁸²
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Tarla ve Arazi
Akarın Muhtevası	Muhtelif mevzilerde bulunan tarla ve arazi

⁸¹ Muhiddin Nevevi, **Riyazü's Salihin** (Tercüme: Kıyamüddin Burslan ve H.Hüsnü Erdem) Ankara, 1979, c.III. s.5 Hadis no: 1412

⁸² **1411 Numaralı Defter**, ss.8a-8b.

Akarın Yeri ve Sınırları	Havass-ı Refi'a kazasına tabi Çatalca nahiyesi'ne bağlı Tozalak köyündedir. Bilinen yer olduğu belirtilerek ayrıca sınır tarifi yapılmamıştır.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede Belirtilmemiştir
Akarın Mülkiyet Durumu	Zemini Sultan Bayezid vakfına ait olup, mukata-i zemin bedeli ile Sultan III. Selim'in tasarrufundadır
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ⁸³ .
Özel şart	Mukata bedeli olarak Sultan Bayezid vakfına yıllık 250 kuruş ödenecektir

Akar No	2
Vakfedilen Akar	Tozalak çiftliği denilen menzil ⁸⁴
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Çiftlik, kışlak
Akarın Muhtevası	Ayvadlı Kışlağını içinde bulunduran tozalak çiftliği denilen menzil ile çiftlikte kayıtlı bulunan hayvanlar, ububat ve ziraat aletleri
Akarın Yeri ve Sınırları	Havass-ı Refi'a Kazasına tabi Çatalca nahiyesi'ne bağlı Tozalakköyündedir. Bilinen yer olduğu belirtilerek ayrıca sınır tarifi yapılmamıştır.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede Belirtilmemiştir
Akarın Mülkiyet Durumu	Ayvadlı kışlağı Sultan Mehmet Han vakfına ait olup, Mukata-i zemin ile III. Selim'in kullanımdadır
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ⁸⁵ .
Özel şart	Sultan Mehmet Han vakfına çiftlik için mukata bedeli ödenecektir ⁸⁶

⁸³1411 Numaralı Defter, s.31a.

⁸⁴1411 Numaralı Defter, ss.8b-9a.

⁸⁵1411 Numaralı Defter, s.31a.

⁸⁶1411 Numaralı Defter, s.34a.

Akar No	3
Vakfedilen Akar	Tophane Yeri ve Eski Saray Bahçesi ⁸⁷
Akarın Niteliği	Arazi
Akarın Türü	Saray Arsası
Akarın Muhtevası	33.600 zira Tophane yeri ve eski saray bahçesi arsası ve üzerindeki binalar
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa'dadır. Bilinen yer olduğu belirtilerek ayrıca sınır tarifi yapılmamıştır.
Akarın Yüzölçümü	33.600 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna geçmiştir
Akarın İşletme Şartları	Vakıf tarafından İcare- i vahide veya icareteyn ile kiraya verilecektir ⁸⁸

Akar No	4
Vakfedilen Akar	Bahçe ⁸⁹
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Arsa-Arazi
Akarın Muhtevası	Dut, sebze ve kestanelik bahçesi
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa Kazasına bağlı Hamamlı Kazığı isimli köyde Değirmenbaşı denilen mevzidedir. Dört tarafı, karacehennem yeri,tarik-i amm (hususî yol), Muidzade ve Hacı Sufi bahçeleri ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	4,5 ve 6. Akarların toplamı 35 dönüm
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna geçmiştir

Akarın İşletme Şartları İcare-i Vahide ile kiraya verilecek⁹⁰.

⁸⁷1411 Numaralı Defter, ss.9a-9b

⁸⁸1411 Numaralı Defter, s.33a.

⁸⁹1411 Numaralı Defter, s.10a; meyve ve sebze bahçesi diye tabir edilip, üç kıta dut, sebze ve kestane ağaç ve bahçeden oluşmaktadır.

⁹⁰1411 Numaralı Defter, s.31a.

Akar No	5
Vakfedilen Akar	Bahçe ⁹¹
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Arsa-Arazi
Akarın Muhtevası	Dut, sebze ve kestanelik bahçesi
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa Kazasına bağlı Hamamlı Kazığı isimli köyün Orta Beylik ve Kızılca Bayır isimli mahallerindedir. Dört tarafı; Vekilharczade, Hancıoğlu bahçeleri ile cevizlik ve Tarik-i amm ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	4,5 ve 6. Akarların toplamı 35 dönüm
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna geçmiştir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ⁹² .

Akar No	6
Vakfedilen Akar	Bahçe ⁹³
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Arsa-Arazi
Akarın Muhtevası	Meyveli ve meyvesiz ağaçlar bulunan dut, sebze ve kestanelik bahçesi
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa Kazasına bağlı Hamamlı Kazığı isimli köyün Yukarı Beylik isimli yerdedir. Dört tarafı Mehmet Sadık Molla ve Abdizade bahçeleri ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	4,5 ve 6. akarların toplamı 35 dönüm
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna geçmiştir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ⁹⁴ .

⁹¹1411 Numaralı Defter, s.10b;4,5 ve 6 nolu akar ile birlikte verilmiştir

⁹²1411 Numaralı Defter, s.31a.

⁹³1411 Numaralı Defter, s.10b;5 ve 6 nolu akar ile birlikte verilmiştir

⁹⁴1411 Numaralı Defter, s.31a.

Akar No	7
Vakfedilen Akar	Eski Saray arsası ⁹⁵
Akarın Niteliği	Arazi
Akarın Türü	Arsa-Arazi
Akarın Muhtevası	Kale içindeki eski saray yerinin arsası
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa'da kale içinde bulunan eski saray arsasıdır. Bilinen yer olduğu belirtilerek ayrıca sınır tarifi yapılmamıştır.
Akarın Yüzölçümü	Toplam 12.800 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna geçmiştir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i vahide veya İcareteynle kiraya verilecektir ⁹⁶

Akar No	8
Vakfedilen Akar	Françalacı Fırını ⁹⁷
Akarın Niteliği	İmalathane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	Müştemilatlı bir Françalacı Fırını
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa'da kale içinde bulunan eski saray arsasındadır. Bilinen yer olduğu belirtilerek ayrıca sınır tarifi yapılmamıştır.
Akarın Yüzölçümü	Ayrıca yüzölçümü belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna geçmiştir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ⁹⁸ .

Akar No	9
Vakfedilen Akar	Tabdarhane ⁹⁹
Akarın Niteliği	İmalathane
Akarın Türü	Dükkân

⁹⁵1411 Numaralı Defter, ss.10b-11a.

⁹⁶1411 Numaralı Defter, s.33a.

⁹⁷1411 Numaralı Defter, s.11a.

⁹⁸1411 Numaralı Defter, s.31a.

⁹⁹1411 Numaralı Defter, s11a.

Akarın Muhtevası	İçinde 8 adet tezgah bulunan 2 adet Tabdarhane işletmesi
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa'da kale içinde bulunan eski saray arsasıdır. Bilinen yer olduğu belirtilerek ayrıca sınır tarifi yapılmamıştır.
Akarın Yüzölçümü	Ayrıca yüzölçümü belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna geçmiştir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁰⁰ .

Akar No	10
Vakfedilen Akar	Kahvehane ¹⁰¹
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet Kahvehane dükkânı
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa'da kale içinde eski saray bahçesi isimli mahalde
Akarın Yüzölçümü	Ayrıca yüzölçümü belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna geçmiştir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁰²

Akar No	11
Vakfedilen Akar	Dükkân ¹⁰³
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	Müştemilatlı 2 adet dükkân
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa'da Kale içinde eski saray bahçesi isimli mahalde
Akarın Yüzölçümü	Ayrıca yüzölçümü belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet	Emlak-ı Hümayun'dan olup vakfa ilhak için III. Selim'in tasarrufuna

¹⁰⁰1411 Numaralı Defter, s.31a.

¹⁰¹1411 Numaralı Defter, s.11b.

¹⁰²1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁰³1411 Numaralı Defter, s.11b.

Durumu geçmiştir
Akarın İşletme Şartları İcare-i Vahide ile kiraya verilecek¹⁰⁴

Akar No 12

Vakfedilen Akar Gümrükhane¹⁰⁵
Akarın Niteliği Ticarethane
Akarın Türü Menzil
Akarın Muhtevası Padişah'ın kendi mülkünde olan arazi üzerinde bina edilmiş ve müstemilatlıdır
Akarın Yeri ve Sınırları Bursa'da kale içinde eski saray bahçesi isimli mahalde
Akarın Yüzölçümü Ayrıca yüzölçümü belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu Arsası ve üzerindeki binaları III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları İcare-i Vahide ile kiraya verilecek¹⁰⁶
Özel şart İstanbul Emtia Gümrüğü emini olanlara aylık 1041,5 kuruş 20 akçe İcare-i Vahide ile kiraya verilecektir. Binanın bakım ve onarımları vakıf tarafından yapılacaktır¹⁰⁷

Akar No 13

Vakfedilen Akar 2 adet Menzil ve Bahçesi¹⁰⁸
Akarın Niteliği Mesken
Akarın Türü Menzil
Akarın Muhtevası 1.Menzil; Tahtani 1 adet oda ve matbah ve 1 adet kuyudan (bi'ri-ma)
2.Menzil;16 adet ağaç ile bahçeli küçük menzil
Akarın Yeri ve Sınırları Beşiktaş Nahiyesine bağlı Kuruçeşme köyünde, ir taraftan Hatman Yorgaki zımmının bahçesi taş duvarı, bir tarafında Mağradiç zımmının bağları ve bu bağların bitiminden Manuk isimli zımmının

¹⁰⁴1411 Numaralı Defter, s.31a.

¹⁰⁵1411 Numaralı Defter, s.11b.

¹⁰⁶1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁰⁷1411 Numaralı Defter, ss.32a-32b.

¹⁰⁸1411 Numaralı Defter, ss.12a-13a.

menzili hizasına giden yol ve dört tarafı bazen Manuk zımmi bazen Kayıkçı Mağro ve Kayıkçı Manasve Hristofoli Nasraniye menzilleri önünde olan yol tarafından hudutlanmıştır.

Akarın Yüzölçümü	3892 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası Sultan Bayezid vakfına ait olup mukata-i zemin bedeli ile III. Selim'in tasarrufundadır. Üzerindeki bina III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Özel şart	Sultan Bayezid-i Veli vakfına yıllık 60 akçe mukata-i zemin bedeli ödenecektir ¹⁰⁹

Akar No	14
Vakfedilen Akar	1 adet Taşçı dükkânı gediği ¹¹⁰
Akarın Niteliği	Gedik
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	Dükkânın içinde mevcut mallarla taşçı gediği tabir olunan 10 adet külüng ve 2 köşkü vesair defterde yazılı müfredat gedik tabir olunmuştur
Akarın Yeri ve Sınırları	İstanbul'da Unkapanı (Kapan-ı Dakik) haricinde
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Sahibinden satın alınan gedik
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹¹¹

Akar No	15
Vakfedilen Akar	1 adet Francalacı Fırını Gediği ¹¹²
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân

¹⁰⁹1411 Numaralı Defter, ss.34a-34b.

¹¹⁰1411 Numaralı Defter, s.13a.

¹¹¹1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹¹²1411 Numaralı Defter, s.13b.

Akarın Muhtevası İçinde mevcut olan ve esnaflar tarafından "gedik" tabir olunan; kendi mallarıyla sahiplerinden satın alınan 2 adet Tekne

Akarın Yeri ve Sınırları İstanbul'da Valide hanı üstünde parmak kapı yakınında

Akarın Yüzölçümü Ayrıca yüzölçümü belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Durumu Sahibinden satın alınan gedik

Akarın İşletme Şartları İcare-i Vahide ile kiraya verilecek¹¹³

Akar No 16

Vakfedilen Akar Matbah, Fırın, Mahzen, Gözlemeci dükkânı¹¹⁴

Akarın Niteliği İmalathane

Akarın Türü Dükkân

Akarın Muhtevası 1 Matbah Ocağı, 1 Fırın, 1 Kargir Mahzen, 1 Gözlemeci Dükkânı

Akarın Yeri ve Sınırları İstanbul'da Ketenciler Başında Çelebi Oğlu Mahallesi'nde arsanın nezareti Hazret-i Sadr-ı azami'de olup Hekim Baş vakfına bağlı Bayezid Bey vakfi'na aylık 40 akçe mukata-i zemin ile tasarrufunda olup üzerinde olan mülkleri; bir tarafında ashab-ı hayrattan Sufi Mehmed Paşa vakfi'ndan tarik-i amm tarafında olan

Akarın Yüzölçümü 295 zira'6 parmak arsa

Akarın Mülkiyet Durumu 295 zira'6 parmak arsa Hekim Çelebi Vakfına bağlı Bayezid Bey vakfına ait olup III. Selim'e mukatalıdır. Üzerindeki binalar III. Selim'e ait mülktür.

Akarın İşletme Şartları İcare-i vahide ile kiraya verilecek¹¹⁵

Özel şart Gözlemeci Dükkânı arsası için Bayezid bey vakfına aylık 40 akçe mukata verilecektir¹¹⁶

¹¹³1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹¹⁴1411 Numaralı Defter, ss.14a-14b.

¹¹⁵1411 Numaralı Defter, s.31b.

Akar No 17
Vakfedilen Akar Değirmen¹¹⁷
Akarın Niteliği İmalathane
Akarın Türü Değirmen
Akarın Muhtevası 2 Hinta Anbarı, 1 Ahır, 1 Kuyu, 1 Kenif (tuvalet), 1 Havlu ve 5 horoslu 1 adet Esb (at) Değirmenidir.

Akarın Yeri ve Sınırları Rumeli'nde Tekfurdağı Kasabasında Ördekli mahallesinde Bir tarafında Yağhane, bir tarafında Duhan Gümrüğü, bir tarafında Kocakuşaklı menzili ve bir tarafında tarik-i amm ile hudutlanmış

Akarın Yüzölçümü 1600 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'e ait mülk
Akarın İşletme Şartları İcareteyn kiraya verilecek¹¹⁸

Akar No 18
Vakfedilen Akar Değirmen¹¹⁹
Akarın Niteliği İmalathane
Akarın Türü Su değirmeni ve ahır
Akarın Muhtevası Karaca tabir olunan 2 göz 1 bab Su Değirmeni ve 1 adet ahır
Akarın Yeri ve Sınırları Rumeli'nde Arba Burgusu kazasında Karışdıran-ı Sagir Karyesi'nde, 3 taraftan; Seyyid İsmail Ağa tasarrufunda olan tarla ve bir taraftan Paşaköyüderesi ile hudutlanmış
Akarın Yüzölçümü 120 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'e ait mülk
Akarın İşletme Şartları İcareteyn kiraya verilecek¹²⁰

¹¹⁶1411 Numaralı Defter, s.34b.

¹¹⁷1411 Numaralı Defter, s.15a.

¹¹⁸1411 Numaralı Defter, s.32b.

¹¹⁹1411 Numaralı Defter, ss.15a-15b.

¹²⁰1411 Numaralı Defter, ss.32b-33a.

Akar No	19
Vakfedilen Akar	Yağhane Gediği ¹²¹
Akarın Niteliği	İmalathane
Akarın Türü	Yağhane Gediği
Akarın Muhtevası	Çifte bezirhane denilen bir yağhanede bulunan ve esnaf arasında yağcı gediği tabir olunan aletler
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Kuruçeşme köyündedir.
Akarın Yüzölçümü	
Akarın Mülkiyet Durumu	Satınalınan ve III. Selim'e ait olan mülktür.
Akarın İşletme Şartları	İcareteyn kiraya verilecek ¹²²

Akar No	20
Vakfedilen Akar	Kargir mülk han ¹²³
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Han
Akarın Muhtevası	1)170,5 zira' arsa üzerindeki kargir binalı mahalli 2) İstanbul Kadıları nezaretinde bulunan Bali Efendi vakfına aylık 60 akçe mukatalı toplam 265 zira' arsa. 3) Darusaade Ağası nezaretinde olan Yemişçi Hasan Paşa vakfına ait ve 80 akçe mukatalı 473,5 zira' arsa üzerindeki mahalli 4) Şeyhülislam nezaretinde Şah Huban vakfına ait aylık 100 akçe mukatalı olan 363 zira' arsa üzerindeki mahalli olmak üzere toplam 1372 zira' ¹²⁴ arsa üzerinde bina edilen altı üstlü 27 adet oda ve keniflerden oluşan 1 hanedir

¹²¹ 1411 Numaralı Defter, ss.15b-16a.

¹²² 1411 Numaralı Defter, s.33a.

¹²³ 1411 Numaralı Defter, ss.16a-17a.

¹²⁴ Vakfiyede toplam arazi yüzölçümü 1372 zira' verilmeyle birlikte, toplama yapıldığında 1272 zira' olduğu görülmektedir.

Akarın Yeri ve Sınırları İstanbul'da Tarakçılar çarşısında Daye Hatun Mahallesindedir, bir taraftan Mahmud Ağa bir taraftan Tamlalık mahalli, bir taraftan Ali Paşa Hanı, bir taraftan Tahta han, bir taraftan Müezzın Mehmed Efendi menzili ve yol ile hudutlanmıştır.

Akarın Yüzölçümü 1372 zira'

Akarın Mülkiyet Durumu 265 zira'arsa Bali Efendi Vakfına, 473,5 zira'Yemişçi Hasan Paşa vakfına, 363 zira arsa Şah Huban vakfına aittir. Arsalar mukata-i zemin bedeli ile III. Selim'in tasarrufundadır. Arsa üzerindeki hane III. Selim'e ait mülktür.

Akarın İşletme Şartları Zikredilen Han'a ait 27 oda icareteynle kiraya verilecektir¹²⁵. Her bir oda için günlük müeccele bedeli 1'er akçe olacaktır. Ayrıca muacceleleride alınacaktır. Mutasarrıf olanlardan biri ölürse eğer, oda evladına; evladı yok ise mahlûlden zabt olunacak canib-i vakıftan İcareteyn misleteyn ile talibine kiraya verilecek¹²⁶.

Özel Şart Arsa için Bali Bey Vakfına aylık 100, Şah Huban vakfına 60, Yemişçi Hasan Paşa Vakfına 80 akçe aylık mukata-i zemin bedeli ödenecektir¹²⁷

Akar No 21

Vakfedilen Akar Kulluk Mahalli ve arsası¹²⁸

Akarın Niteliği Arazi

Akarın Türü Arsa

Akarın Muhtevası Bostan arsasına ehl-i islamın istirahati için inşa edilmiş kulluk mahalli ve arsadır

Akarın Yeri ve Sınırları Galataya bağlı beyoğlundu Galatasarayındadır. Bir taraftan saray mutfağı, bir taraftan Lağım deresi, bir taraftan Müslüman menzilleri, bir taraftan yol ile hudutlandırılmıştır.

¹²⁵1411 Numaralı Defter, s.33a.

¹²⁶1411 Numaralı Defter, ss.42a-43a

¹²⁷1411 Numaralı Defter, s.34b.

¹²⁸1411 Numaralı Defter, ss.16a-17a.

Akarın Yüzölçümü	11.661 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir.
Akarın İşletme Şartları	İcare-i vahide veya İcareteynle kiraya verilecektir ¹²⁹

Akar No	22
Vakfedilen Akar	Mülk Arsa ¹³⁰
Akarın Niteliği	Arazi
Akarın Türü	Arsa
Akarın Muhtevası	Mülk arsadır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Adı geçen dükkânlar, lağım deresi, bostan arsası ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	1454 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir.
Akarın İşletme Şartları	İcare-i vahide veya İcareteynle kiraya verilecektir ¹³¹

Akar No	23
Vakfedilen Akar	Arsa ve 7 adet Dükkân ¹³²
Akarın Niteliği	Ticârethâne
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	Mülk arsası ve bunun üzerinde inşa edilmiş 7 adet dükkân
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır, iki tarafı saray duvarları, bir tarafı yol ile hudutlanmıştır.
Akarın Yüzölçümü	924 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir.

¹²⁹1411 Numaralı Defter, ss.33a-33b.

¹³⁰1411 Numaralı Defter, ss.18a-18b.

¹³¹1411 Numaralı Defter, ss.33a-33b.

¹³²1411 Numaralı Defter, ss.18a-18b.

Akarın İşletme Şartları İcare-i vahide veya İcareteynle kiraya verilecektir¹³³

Akar No	24
Vakfedilen Akar	Sebzevatçı Dükkânı ¹³⁴
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet sebzeçi dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Bir tarafında koyun kasabı, bir tarafında yol bir tarafında saray odunluğu ve bir tarafında Beyoğlu caddesi ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	40 zira'5 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir.
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹³⁵

Akar No	25
Vakfedilen Akar	Kahve dükkânı ¹³⁶
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Kahvehane
Akarın Muhtevası	1 adet Kahveci dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Bir tarafında sebzeçi dükkânı, bir tarafında koyun kasabı dükkânı odaları, bir tarafında menzil mahalli ve bir taraftan odunluk ve bir taraftan yol ile hudutlanmıştır.
Akarın Yüzölçümü	71 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir.
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹³⁷

¹³³1411 Numaralı Defter, ss.33a-33b.

¹³⁴1411 Numaralı Defter, ss.18b-19a.

¹³⁵1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹³⁶1411 Numaralı Defter, s.19a.

¹³⁷1411 Numaralı Defter, s.31b.

Akar No	26
Vakfedilen Akar	Kasap dükkân ¹³⁸
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	Koyun kasabı dükkânıdır.
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. kahvehane merdiveni, sebzeçi dükkânı, yeni yol ile keresteci ve berber dükkânları, ve odunluk arsası ile yol arasında hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	166 zira' 10 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir.
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹³⁹

Akar No	27
Vakfedilen Akar	Dükkân ¹⁴⁰
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Berber Dükkânı
Akarın Muhtevası	1 adet Berber Dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır, bir tarafında koyun kasabı ve iki tarafından keresteci dükkânı ve bir tarafında yol ile hudutlanmıştır.
Akarın Yüzölçümü	42 zira' 19 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁴¹

¹³⁸1411 Numaralı Defter, ss.19a-19b.

¹³⁹1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁴⁰1411 Numaralı Defter, s.19b.

¹⁴¹1411 Numaralı Defter, s.31b.

Akar No	28
Vakfedilen Akar	Dükkân ¹⁴²
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Keresteci Dükkânı
Akarın Muhtevası	1 adet Keresteci dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Berber dükkânı, ekmek fırını, koyun kasabı, kalaycı dükkânı ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	182 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁴³

Akar No	29
Vakfedilen Akar	Dükkân ¹⁴⁴
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Kalaycı Dükkânı
Akarın Muhtevası	1 adet kalaycı dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Ekmek fırını, keresteci dükkânı ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	33 zira' 18 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁴⁵

Akar No	30
Vakfedilen Akar	Ekmek Fırını ¹⁴⁶
Akarın Niteliği	İmalathane

¹⁴²1411 Numaralı Defter, ss.19b-20a.

¹⁴³1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁴⁴1411 Numaralı Defter, s.20a.

¹⁴⁵1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁴⁶1411 Numaralı Defter, ss.20a-20b.

Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet ekmek fırınıdır.
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır, üç taraftan keresteci dükkânı, odunluk mahalli arsası ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	329,5 zira'8 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁴⁷

Akar No	31
Vakfedilen Akar	Dükkân ¹⁴⁸
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet Çilingir Dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. İki tarafında ekmek fırını, bir tarafında Aşçı dükkânı ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	14 zira'17 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁴⁹

Akar No	32
Vakfedilen Akar	İşkembeci Dükkânı ¹⁵⁰
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet Aşçı ve İşkembeci Dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Sığır kasabı dükkânı, ekmek fırını, çilingir dükkânı ve yol ile hudutlandırılmıştır.

¹⁴⁷1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁴⁸1411 Numaralı Defter, s.20b.

¹⁴⁹1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁵⁰1411 Numaralı Defter,ss.20b-21a.

Akarın Yüzölçümü	146 zira'6 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁵¹

Akar No 33

Vakfedilen Akar	KasapDükkânı ¹⁵²
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet Sığır Kasabı dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Ali Bey menzili, Aşçı dükkânı, saray odunluğu ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	157 zira'2 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁵³

Akar No 34

Vakfedilen Akar	Turşucu Dükkânı ¹⁵⁴
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet Turşucu Dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Saray odunluğu, manav dükkânı ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	26 zira'8 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	Turşucu dükkânı aylık 5 kuruşa icare-i vahide ile kiraya verilecek ¹⁵⁵

¹⁵¹1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁵²1411 Numaralı Defter, s.21a.

¹⁵³1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁵⁴1411 Numaralı Defter, ss.21a-21b.

¹⁵⁵1411 Numaralı Defter, s.35b.

Özel şart

Dükkân vakfedilmeden önce bu dükkânın geliri ile Valide Sultan'ın Saray içinde inşa ettirdiği ma-ı leziz çeşmesi tasını geceleri muhafaza eden Ağalar kapucusu olana günlük 3 akçe Turşucu dükkânından alınan kira bedelinden ödenme şartı bulunmaktadır. Yine bu gelirden saray içinde Valide Sultanın inşa ettirdiği Taberdaran Ocağı önündeki çeşmenin Tas Keşliği için Kapucusuna günlük 3 akçe, ve yine kapucuya vakfın tevliyeti için günlük 2 akçe vazife bedeli, saray ağalarına nezaret vazifesi olarak günlük 1 akçe, ve çeşmenin çeşitli masrafları için günlük 8 akçe sarf olunacaktı¹⁵⁶. Dükkânın vakfa dönüşmesi ile birlikte yukarda sayılan ödemelerin tamamı vakfın genel bütçesi içersiden ödenecektir¹⁵⁷

Akar No	35
Vakfedilen Akar	Dükkân ¹⁵⁸
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet Manav Dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda Galatasaraydadır. Bir taraftan vakf-ı aherdan koyun kasabı, bir taraftan turşucu dükkânı, iki taraftan yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	25 zira' 1 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir. Üstündeki binalar III. Selim'e aittir
Akarın İşletme Şartları	İcare-i vahide ile kiraya verilecek ¹⁵⁹

¹⁵⁶1411 Numaralı Defter, ss.35b-36a

¹⁵⁷1411 Numaralı Defter, s.36b.

¹⁵⁸1411 Numaralı Defter, s.21b.

¹⁵⁹1411 Numaralı Defter, s.31b.

Akar No	36
Vakfedilen Akar	Kahvehane ve Ütücü Dükkânı ¹⁶⁰
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	Herbiri müştemilatlı (üstte) 1 adet Kahvehane ve (altta)1 adet ütücü dükkânıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galatasaray kapısı karşısında Yunus Ağa mahallesinde Kahve dükkânı, yol ile başka vakfa ait olan menziller ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	48 zira' 19 parmak
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası Kalaycılar Kethüdası El-Hac İbrahim Ağa vakfına ait olup, günlük 1 akçe mukata-i zemin bedeliyle III. Selim'in tasarrufundadır, üzerindeki binalar III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	İcare-i vahide ile kiraya verilecek ¹⁶¹
Özel şart	İki adet dükkân arsası için aşağıdaki akar arsası ile birlikte mukata bedeli olarak Kalaycı El-Hac İbrahim vakfına yıllık toplam 720 akçe ödenecektir ¹⁶²

Akar No	37
Vakfedilen Akar	Kahvehane ve Camcı Dükkânı ¹⁶³
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet Kahvehane ve 1 adet Camcı dükkânı
Akarın Yeri ve Sınırları	Galatasaray Kapısı karşısında Yunus Ağa mahallesinde bir tarafı mezkûrdükkânlar, iki tarafı helvacı dükkânı ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet	Kalaycılar Kethüdası El-Hac İbrahim Ağa vakfına günlük 1 akçe

¹⁶⁰1411 Numaralı Defter, s.21b-22b.

¹⁶¹1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁶²1411 Numaralı Defter, s.35a.

¹⁶³1411 Numaralı Defter, ss.22b-23a.

Durumu	gelir ile mukatta-i zeminli; üzerindeki binalar III. Selim'e ait mülk
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁶⁴
Özel şart	İki adet dükkân arsası için yukarıdaki akar arsası ile birlikte mukata bedeli olarak Kalaycı El-Hac İbrahim vakfına yıllık toplam 720 akçe ödenecektir ¹⁶⁵

Akar No	38
Vakfedilen Akar	Küphane ve arsa ¹⁶⁶
Akarın Niteliği	Küphane ve arsa
Akarın Türü	Arsa ve Bina
Akarın Muhtevası	Emlak-i Hümayundan vakfa ilhak edilen 1.148.533 zira arsa içerisinde mevcut; 3805 zira'arsa üzerinde 2 adet Küphane ve aralarında müşterek arsa,
Akarın Yeri ve Sınırları	Üsküdar / Selimiye
Akarın Yüzölçümü	Arsası 3805 zira'dır.
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir.
Akarın İşletme Şartları	İcare-i Vahide ile kiraya verilecek ¹⁶⁷

Akar No	39
Vakfedilen Akar	Zağarcılar Bostanı ¹⁶⁸
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Bostan
Akarın Muhtevası	Emlak-i Hümayundan vakfa ilhak edilen 1.148.533 zira arsa içerisinde mevcut; 21.600 zira'arsa üzerinde Zağarcılar Bostanı

¹⁶⁴1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁶⁵1411 Numaralı Defter, s.31b.

¹⁶⁶1411 Numaralı Defter, ss.28a-28b.

¹⁶⁷1411 Numaralı Defter, s.32a.

¹⁶⁸1411 Numaralı Defter, s.28b.

Akarın Yeri ve Üsküdar / Selimiye
Sınırları
Akarın Yüzölçümü Arsası 21.600 zira'dır.
Akarın Mülkiyet Durumu Arsası Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir.
Akarın İşletme Şartları İcare-i Vahide ile kiraya verilecek¹⁶⁹

Akar No 40
Vakfedilen Akar Tazıcılar Bostanı
Akarın Niteliği Tarım İşletmesi¹⁷⁰
Akarın Türü Bostan
Akarın Muhtevası Emlak-i Hümayundan vakfa ilhak edilen 1.148.533 zira arsa içerisinde mevcut;
10.800 zira'arsa üzerinde Tazıcılar Bostanı,
Akarın Yeri ve Üsküdar / Selimiye
Sınırları
Akarın Yüzölçümü Arsası 10.800 zira'dır.
Akarın Mülkiyet Durumu Arsası Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir.
Akarın İşletme Şartları İcare-i Vahide ile kiraya verilecek¹⁷¹

Akar No 41
Vakfedilen Akar Bağ
Akarın Niteliği Tarım İşletmesi¹⁷²
Akarın Türü Bağ
Akarın Muhtevası Emlak-i Hümayundan vakfa ilhak edilen 1.148.532 zira arsa içerisinde mevcut;21. 600 zira arsa üzerinde 1 kıt'a Bağ
Akarın Yeri ve Üsküdar / Selimiye

¹⁶⁹1411 Numaralı Defter, s.32a.

¹⁷⁰1411 Numaralı Defter, s.28b.

¹⁷¹1411 Numaralı Defter, s.32a.

¹⁷²1411 Numaralı Defter, s.28b.

Sınırları

Akarın Yüzölçümü Arsası 21.600 zira'dır.

Akarın Mülkiyet Durumu Arsası Emlak-ı Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in mülküne geçmiştir

Akarın İşletme Şartları İcare-i Vahide ile kiraya verilecek¹⁷³

Akar No 42

Vakfedilen Akar Dükkân ve Hamam ve Camekân¹⁷⁴

Akarın Niteliği Ticarethane

Akarın Türü Dükkân

Akarın Muhtevası 1.148,532 zira'arsada mevcut olan 47 adet dükkân 1 adet kargir Hamam ve Camekân

Akarın Yeri ve Üsküdar / Selimiye

Sınırları

Akarın Yüzölçümü 1.148,532 zira'alanın içerisinde olduğu belirtilip ayrıca yüzölçümü verilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Durumu Arsası Emlak- Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in Mülküne geçmiştir. Üzerindeki binalar III. Selim'e ait mülktür.

Akarın İşletme Şartları Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akar No 43

Vakfedilen Akar Boş arsa¹⁷⁵

Akarın Niteliği Arazi

Akarın Türü Arsa/arazi

Akarın Muhtevası Selimiye arazisi içerisinde olup Menzil ve dükkân bina olunmak üzere ayrılan 1.080.967 zira'yüzölçümlü boş arazidir

Akarın Yeri ve Üsküdar/Selimiye

Sınırları

Akarın Yüzölçümü 1.080.967 zira'

¹⁷³1411 Numaralı Defter, s.32a.

¹⁷⁴1411 Numaralı Defter, ss.28a-29a.

¹⁷⁵1411 Numaralı Defter, s.33b.

Akarın Mülkiyet Durumu Arsası Emlak- Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in Mülküne geçmiştir. Üzerindeki binalar III. Selim'e ait mülktür.

Akarın İşletme Şartları İcare-i vahide veya İcareteyn kiraya verilecektir¹⁷⁶

Akar No 44

Vakfedilen Akar Debbaghane¹⁷⁷

Akarın Niteliği İmalathane

Akarın Türü Debbaghane

Akarın Muhtevası Saray ve devlet kurumları için Yedikule'de kesilen 1.000 koyun ve keçinin derilerinin yarısı daha önceden bazı vakıflara ilhak olunmuştur. Kalan yarısının (500 adet) derinin 90'ı Safiye Sultan vakfına, 33'ü Mehmet Ağa vakfi'na, 77 adedi Üsküdar'daki Atik Valide Sultan vakfi'na tahsislidir. Kalan 300 deri, 300 hisse itibariyle, Topçu ve Arabacı Kışlağı neferleri için kesilen 50 hayvanın derileri 80 hisse itibariyle, itibariyle Levend Çiftliği ve Üsküdar'daki Kavak Sarayı Bostancı neferleri için kesilen 50 hayvanın derisi 100 hisse itibariyle, Kasımpaşa'da bulunan Kalyoncu Kışlası neferleri için kesilen 50 adet hayvanın derisi 110 hisse itibariyle hisselendirilmiştir. Bu hisseler, derileri işlemek üzere III. Selim tarafından yaptırılan 4 debbağhaneye tahsis edilmiştir¹⁷⁸

Akarın Yeri ve Sınırları Yedikule, Üsküdar, Tophane, Kasımpaşa

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'e ait mülktür.

Durumu

Akarın İşletme Şartları 4 debbağhaneye bağlı 790 hissenin her biri aylık 3'er akçe'den toplam 2370 akçe müeccele ile

¹⁷⁶1411 Numaralı Defter, s.33b.

¹⁷⁷1411 Numaralı Defter, ss.30a-30b.

¹⁷⁸1411 Numaralı Defter, ss.29a-31a.

Ve 300 adet derinin her biri aylık 5 akçe'den toplam 1.500 akçe müeccele ile tahsis edilmiştir¹⁷⁹

Bostancı, Topçu ve Arabacı ve Kalyoncular ve sair askeriye yapılan tayinatlar için kesilen hayvan sayısı arttıkça vakıf tarafından yazılarak fazla için kira tayini yapılacaktır¹⁸⁰

Akar No	45
Vakfedilen Akar	Saray Arsası ¹⁸¹
Akarın Niteliği	Arazi
Akarın Türü	Arsa
Akarın Muhtevası	Manisa'da Şehzadeler sarayı
Akarın Yeri ve Sınırları	Anadolu vilayeti'nin Manisa kazasında
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası Emlak- Hümayun'a aitken vakfedilmek üzere III. Selim'in Mülküne geçmiştir.
Akarın İşletme Şartları	İcaretyn ile kiraya verilecektir. ¹⁸²

Akar No	46
Vakfedilen Akar	Çiftlik denilen mülk menzil ve değirmen arsası ¹⁸³
Akarın Niteliği	Tarım işletmesi
Akarın Türü	Menzil - Çiftlik
Akarın Muhtevası	Tahtani 2 adet oda, 2 kirişli ahır, 1 adet kuyu ve sokak kapısı ile müştemil çiftlik denilen mülk menzil ile bu menzil bitişiğindeki değirmen arsasıdır.
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli'de Hayrabolu kazasına bağlı Akıncılı köyündedir. Panayut zımmi menzili, Derzioğlu Kara Manav menzili, Tanaş zımmi menzili ile yol ile hudutlandırılmıştır.

¹⁷⁹1411 Numaralı Defter, ss.33b-34a.

¹⁸⁰1411 Numaralı Defter, ss.43a-43b.

¹⁸¹1411 Numaralı Defter, s.67b.

¹⁸²1411 Numaralı Defter, ss.106b-107a.

¹⁸³1411 Numaralı Defter, ss.68a-68b.

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Bedeli mukabili Mustafa efendiden satın alınan III. Selim'e ait
Durumu mülktür
Akarın İşletme Şartları 1-3000 kuruş muaccele ve yıllık 50 kuruş müeccele ile vakıf tarafından Mustafa Efendi'ye kiraya verilmiştir.
2-icareteyn ile kiraya verilecektir.¹⁸⁴

Akar No 47

Vakfedilen Akar Menzil¹⁸⁵
Akarın Niteliği Tarım işletmesi
Akarın Türü Menzil
Akarın Muhtevası Bir ev, bir hayat, bir miktar avlulu ve sokak kapısını müştemil bir bab mülk menzildir. Tahtani 2 adet oda, 2 kirişli ahır, 1 adet kuyu ve sokak kapısı ile müştemil çiftlik tabir olunan mülk menzili ile bu menzil yakınındaki değirmen arsasıdır.
Akarın Yeri ve Sınırları Rumeli'de Hayrabolu kazasına bağlı Akıncılı Köyünde Dülger Yorgi zımmi menzili ve bir tarafı Mihal zimmi menzili, dere ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet III. Selim'e ait mülktür
Durumu
Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir¹⁸⁶

Akar No 48

Vakfedilen Akar Arsa üzerindeki han binaları¹⁸⁷
Akarın Niteliği Ticarethane
Akarın Türü Han

¹⁸⁴1411 Numaralı Defter, ss.106b-107a.

¹⁸⁵1411 Numaralı Defter, ss.68b-69a.

¹⁸⁶1411 Numaralı Defter, s.107b.

¹⁸⁷1411 Numaralı Defter, ss.69a-69b.

Akarın Muhtevası	Kargir han
Akarın Yeri ve Sınırları	İstanbul'da Çakmakçılar Çarşısında İbrahim Paşa-yı Atik mahallesinde;
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arsa: Kahveci Mehmed Ağa menzili, bazen Mektep ve mahzenler, iki taraftan Çinili Valide Sultan vakfına ait arsa, bir taraftan III. Selim'e ait mülk arsa ile hudutlandırılmıştır. Yüzölçümü 816,50 ziradır. 2. Arsa: Bir taraftan yol ve mülk arsa, bir taraftan Seyyid Hacı Nasuh ağa hanı bir taraftan valide hanı ve bir taraftan Piyale Paşa vakfına ait arsa ile hudutlandırılmıştır. Yüzölçümü 1502,50 ziradır. 3. Arsa: bir taraftan seka çeşmesi yolunda çakmakçı dükkânları, bir taraftan piyale paşa vakfi değirmeni, bir taraftan valide hanı bir taraftan çinili valide sultan vakfi arsası ile hudutlandırılmıştır. Yüzölçümü 2.255,50 zira 9 parmak + 31,50 zira 6 parmak olmak üzere toplam 2.287 zira 15 parmaktır. 4. Arsa: 3 nolu arsanın bitişiğinde 816,5 zira' yüzölçümlü arsa.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede 4arsanın toplam yüzölçümü 4.566,5 zira 9 parmak + 816,5 zira =5.383 zira 9 parmak olarak kayıtlıdır.
Akarın Durumu	<p>Mülkiyet 1 ve 2 nolu arsaların mülkiyeti Çinili Valide Sultan vakfına ait olup aylık 220 akçe mukata bedeli ile III. Selimin tasarrufundadır.</p> <p>3 nolu arsa Piyale Paşa vakfına ait olup aylık 200 akçe mukata bedeli ile III. Selim'in tasarrufundadır.</p> <p>4 nolu arsa III. Selime ait mülktür.</p>
Akarın İşletme Şartları	Han, icareteyn ile kiraya verilecektir.
Özel şart	<p>Mevcut gelirden yıllık 80 kuruşu Üsküdar'daki İvaz Faki vakfına imdadiye olarak teslim edilecektir</p> <p>Gelirin bir kısmı (100 kuruş) senelik olarak Ragıb Mehmed Paşa Mürtezikalarına teslim olunacaktır.</p>

Akar No	49
Vakfedilen Akar	Çarıkcı dükkânı ¹⁸⁸
Akarın Niteliği	İmalathane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	Kendi mallarıyla müceddeden bina buyurdıkları Çarıkcı Karhanesidir.
Akarın Yeri ve Sınırları	Üsküdar'da Selimiye Arazisinde
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür (Selimiye arazisinden olduğundan temlikname ile hazine mülkünden çıkartılan yerlerdendir).
Akarın İşletme Şartları	İcareteyn ile kiraya verilecektir ¹⁸⁹

Akar No	50
Vakfedilen Akar	8 Adet Dükkân/Arsa ¹⁹⁰
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	30.593 zira'arsa üzerindeki tüm binalar ile birbirine bitişik 8 adet dükkân
Akarın Yeri ve Sınırları	İstanbul'da Kadirga limanı yakınına, Bostancıbaşı Ali Ağa mahallesinde, bir taraftan Payzın hanı, bir taraftan Gedik Paşa mahallesi tarafındaki olan yol, bir taraftan akarçeşme tarafındaki menziller ve bir taraftan Kadirga limanı meydanı ile hudutlandırılmıştır.

¹⁸⁸1411 Numaralı Defter, s.71b.

¹⁸⁹1411 Numaralı Defter, s.107a.

¹⁹⁰1411 Numaralı Defter, ss.71b-72b.

Akarın Yüzölçümü 30.593 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu Arsası Esmâ Sultan vakfına ait olup, aylık 1250 akçe mukata-i zemin ile III. Selim'in tasarrufunda olan mülktür.

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir¹⁹¹

Akar No 51

Vakfedilen Akar Ma-i leziz¹⁹²

Akarın Niteliği Ma-i leziz

Akarın Türü Su

Akarın Muhtevası 30.593 zira' arsa üzerinde olan 6 masura mülk mâ-i leziz.

Akarın Yeri ve Sınırları İstanbul'da Kadırga limanı yakınına, Bostancıbaşı Ali Ağa mahallesinde, bir taraftan Payzın hanı, bir taraftan Gedik Paşa mahallesi tarafındaki olan yol, bir taraftan akarçeşme tarafındaki menziller ve bir taraftan Kadırga limanı meydanı ile hudutlandırılmıştır.

Akarın Yüzölçümü 35.093 zira'

Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'e ait mülk sudur.

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir¹⁹³

Akar No 52

Vakfedilen Akar Arsa¹⁹⁴

Akarın Niteliği Arazi

Akarın Türü Menzil arsası

Akarın Muhtevası Yangın geçirmiş menzil arsasıdır

¹⁹¹1411 Numaralı Defter, s.107b.

¹⁹²1411 Numaralı Defter, ss.71b-72b.

¹⁹³1411 Numaralı Defter, s.107b.

¹⁹⁴1411 Numaralı Defter, ss.73a-73b.

Akarın Yeri ve Sınırları Galata'ya bağılı Beşiktaş kasabası Arnavutköydedir. 4 tarafı kürkçü Apostol zımmi ve Haym yahudi menzilleri ve yol ile hudutlandırılmıştır.

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'in İsak oğlu Yuda'dan bedeli mukabili satın aldığı mülktür

Akarın İşletme Şartları 1- Mülkü satan İsak oğlu Yuda'ya, 800 kuruş muaccele ve günlük 3 akçe müeccele ile kiraya verilmiştir.
2- İcareteyn ile kiraya verilecektir¹⁹⁵

Akar No 53

Vakfedilen Akar Karagül ve Çavuş Çeşme Çiftlikleri denilen büyük menzil¹⁹⁶

Akarın Niteliği Tarım İşletmesi

Akarın Türü Çiftlik

Akarın Muhtevası Çiftlik dâhilinde tahtani 2 adet oda, 1 adet sofa, 1 adet kule yakınında 3 adet sığır damı, 1 adet öküz damı, 1 hayvan damı, 1 adet dam, 8 dönüm 1 kıta sebze bahçesi, 5 dönüm 1 kıta bağ, çiftçi aletleri, malum miktarda hayvan ve hububat, Seyyid Süleyman Ağa terbiyesinde olan 60 dönüm tarla, Akcahisar köyü tımarı ve İncircik tımarı dahilinde ziraat yapmaya elverişli tahmini 1800 dönüm araziye içeren ve çiftlik tabir olunan mülk menzildir.

Akarın Yeri ve Sınırları Anadolu Vilayeti Tire kazasındadır. Kible tarafındankireç ocağı ve Şeyhzade El-Hac Mustafa tarlası, batı tarafından Akcaşehir çiftliği, arazileri kuzey tarafından Sarucanlı tepesi ve doğu tarafından Nacaklı El-Hac İsmail tarlası ve Sarı Mustafa oğlu ve Hacı Hasan ve Yörükoğlu Veli ve Kalfadan oğlu, Ali Ağa, Molla Mehmed, Hüseyin ve Mehmet tarlaları ile hudutlandırılmıştır.

Akarın Yüzölçümü 1800 Dönüm

Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'e ait mülktür.

¹⁹⁵1411 Numaralı Defter, s.107a.

¹⁹⁶1411 Numaralı Defter, ss.73b-74b.

Durumu

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir¹⁹⁷

Akar No

54

Vakfedilen Akar

Akarca Çiftliği denilen menzil¹⁹⁸

Akarın Niteliği

Tarım İşletmesi

Akarın Türü

Çiftlik

Akarın Muhtevası

Çiftlik dahilinde fevkani 2 adet oda, ve üstü kiremit örtülü fevkani 2 adet oda, 15 zira'uzunluğunda 1 adet dam, 1 adet dam,1 tane saz örtülü damve çeşitli hayvanlar, alet ve edevatlar ile birlikte tahmini 12.000 dönüm araziye kapsayan ve çiftlik tabir olunan mülk menzildir.

Akarın Yeri ve Sınırları

Anadolu vilayeti Tire kazasındadır. Kible tarafından Ayaklı kırı, batı tarafından Âşıklarköyü arazisi ve Zervali torunu ve kuzey tarafından şeytan geçidi, Bayramoğlu Muslu tarlası bitiminde, doğu tarafında Mahmudlar ve Elceli çiftlikleri arazisi ile hudutlandırılmıştır.

Akarın Yüzölçümü

12.000 dönüm

Akarın

Mülkiyet

III. Selim'e ait mülktür.

Durumu

Akarın İşletme Şartları

Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir¹⁹⁹

Özel şart

Çiftlik hasılatlarından hala harem- Hümayunda olan 5.Nurşems ve 6.Hüsnümah hatunlara kayd-ı hayat ile vakıf tarafından ibka olunmak üzere her birine yıllık 1500 kuruş duagu vazifesi verilecektir

¹⁹⁷1411 Numaralı Defter, s.107b.

¹⁹⁸1411 Numaralı Defter, ss.74b-75b.

¹⁹⁹1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	55
Vakfedilen Akar	Tarla ve Çayır ²⁰⁰
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Tarla ve Çayır
Akarın Muhtevası	<p>1-3 adet tahtani oda, 23 ırgad odası ve küçük avlusu, 1 otluk avlusu, 1 adet ganem avlusu,1 çoban odası, 1 adet harman avlusu, tahtani 1 adet otlukhane, 1 adet eşekci odası, fevkani 2 oda,1 adet soba,1 adet köşk, 1 adet aş evi, 2 matbah, 2 kiler, 1 adet un odası, 1 ağaç odası, 1 adet büyük 1 adet küçük anbar, kethuda avlusunda tahtani 1 soba, 1 tahtani aşçı evi, 1 kiler, 2 ekmek fırını ve içinde çeşitli malzemeleri, ayrıca 14,5 çift Camus öküzü, 12,5 çift Karasığır öküzü, 4 araba takımı, 6 baş camus ineği, 2 baş camus fotası, 2 baş camus dügesi, 1 baş camus boğası, 1 baş kısarak, 1 baş tay, 2 baş katır ve cümle çiftçilik alet ve edevatları ile birlikte tahminen 346,5 dönüm 36 kıta tarla</p> <p>2- 3 tarafı Lofçevizade Mehmed Ağa çayırı ve dört tarafı Üveys ağa tarlası olmak üzere tahmini 4 dönüm 1 kıta çayırdan oluşmaktadır</p>
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli Vilayeti, Pazarcık kasabasına 1 saat mesafede olan Alacalar köyündedir. Böbür Feyzullah menzili, Hancıoğlu Hüseyin menzili, Alacahisar köyü mezrası ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	346,5 dönüm 36 parça tarla ve 4 dönüm 1 kıta çayır.
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁰¹

²⁰⁰1411 Numaralı Defter, ss.75b-77a.

²⁰¹1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	56
Vakfedilen Akar	Çayır ²⁰²
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Çayır
Akarın Muhtevası	12 dönümlük 1 kıta çayırdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli Vilayeti, Pazarcık Kasabasına 1 saat mesafede olan Alacalar köyündedir. Dört tarafı Şeyhzade Mehmed Ağa ve Ahmed çayırları, müzevver tarlası ve hark ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	12 dönüm
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁰³

Akar No	57
Vakfedilen Akar	Çiftlik Arsası ve Değirmen ²⁰⁴
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Çiftlik Arsası ve Değirmen
Akarın Muhtevası	1 kıta çiftlik arsası ve civarında 1 kıta değirmen arsasından oluşmaktadır
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli Vilayeti, Pazarcık kasabasına 2 saat mesafede olan Çernece köyündedir. Bir taraftan Dinopato, İstolço, İstoyço menzilleri, bir taraftan mezarlık ve iki taraftan yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁰⁵

²⁰²1411 Numaralı Defter, s.77b.

²⁰³1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁰⁴1411 Numaralı Defter, s.77b.

Akar No	58
Vakfedilen Akar	Çiftlik ve Çayır ²⁰⁶
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Çiftlik ve Çayır
Akarın Muhtevası	188 dönüm ve 9 kıta tarla ve tahmini 3,5 dönüm 4 kıta çayır
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabasına 2 saat mesafede olan Çernece köyündedir.
Akarın Yüzölçümü	188 dönüm 9 kıta tarla ve 3,5 dönüm 4 kıta çayır
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁰⁷

Akar No	59
Vakfedilen Akar	Değirmen ²⁰⁸
Akarın Niteliği	İmalathane
Akarın Türü	Un değirmeni
Akarın Muhtevası	1 dink (pirinç vb zahireyi dövmeye yarayan araç), 2 tokmak, ve dink karşısında 7 adet anbar, ve dink yakınında 6 göz 1 kıta Un değirmeni ile 1 küçük oda mevcuttur
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabasına 2 saat mesafede olan Ezgarlı köyündedir.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁰⁹

²⁰⁵ 1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁰⁶ 1411 Numaralı Defter, ss.77b-78a.

²⁰⁷ 1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁰⁸ 1411 Numaralı Defter, ss.78a-79a.

²⁰⁹ 1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	60
Vakfedilen Akar	2 Dink, 4 Tokmak, 14 adet Anbar ²¹⁰
Akarın Niteliği	İmalathane
Akarın Türü	Anbar ve İmalat Aletleri
Akarın Muhtevası	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabasında Melek Hatun köyündedir.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²¹¹
Akar No	61
Vakfedilen Akar	Un Değirmeni
Akarın Niteliği	İmalathane ²¹²
Akarın Türü	Değirmen
Akarın Muhtevası	Etrafı meralar ile çevrili 5 göz 1 kıta Un değirmenidir
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabasına Yelli Dere köyünde
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²¹³

²¹⁰1411 Numaralı Defter, s.79a.

²¹¹1411 Numaralı Defter, s.107b.

²¹²1411 Numaralı Defter,s.79a.

²¹³1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No 62
Vakfedilen Akar Un Değirmeni/Çayır²¹⁴
Akarın Niteliği İmalathane
Akarın Türü Değirmen/Çayır
Akarın Muhtevası 10 dönüm 7 kıta çayır ve 4 göz Un Değirmeninden oluşmaktadır
Akarın Yeri ve Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabasına Yelli Dere köyünde
Sınırları
Akarın Yüzölçümü 10 Dönüm
Akarın Mülkiyet III. Selim'e ait mülktür
Durumu
Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²¹⁵

Akar No 63
Vakfedilen Akar Un Değirmeni²¹⁶
Akarın Niteliği İmalathane
Akarın Türü Değirmen
Akarın Muhtevası 5 göz Un Değirmenidir
Akarın Yeri ve Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabasına bağlı Emirli köyünde
Sınırları
Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet III. Selim'e ait mülktür
Durumu
Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²¹⁷

²¹⁴1411 Numaralı Defter, s.79a.

²¹⁵1411 Numaralı Defter, s.107b.

²¹⁶1411 Numaralı Defter, s.79a.

²¹⁷1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	64
Vakfedilen Akar	Künlük Koruları ²¹⁸
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Koru ve Yayla
Akarın Muhtevası	10 dönüm 1 kıta koru ve 11,5 adet eğrik yaylaktan oluşmaktadır
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabasına bağlı Kölemen köyünde
Akarın Yüzölçümü	10 Dönüm tarla ve koru 11,5 eğrik yayla
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²¹⁹

Akar No	65
Vakfedilen Akar	Çiftlik/Menzil ²²⁰
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Çiftlik denilen menzil
Akarın Muhtevası	24,5 dönüm ve 11 kıta bağı müştemil çiftlik ve 1 kıta büyük mülk menzilinden oluşmaktadır
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabasına bağlı Kölemen köyünde
Akarın Yüzölçümü	24,5 Dönüm ve 11 kıta bağ
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²²¹

²¹⁸1411 Numaralı Defter, s.79b.

²¹⁹1411 Numaralı Defter, s.107b.

²²⁰1411 Numaralı Defter, s.79b.

²²¹1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	66
Vakfedilen Akar	Çiftlik/Çayır/Mülk Menzili ²²²
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Çiftlik denilen menzil
Akarın Muhtevası	Dahilinde 2 adet oda, 1 ahır, 1 samanhanesi, 1 öküz ahır, 1 koltuk saybanı ve içinde mevcut 1 çift camus öküzü, 3 çift kara sığır öküzü, 3 baş sağılır kara sığır ineği ve buzağları, 3 baş sağılmaz kara sığır ineği, birer yaşında 3 baş kara sığır danası, 7 baş sağılmaz kara sığır ineği, 4 yaşında 5 baş kara sığır tosunu, ve iki yaşında 4 baş kara sığır danası, 1 baş kara sığır boğası, 7 baş hergele kısrağı, ve 1,5 yaşında 8 baş tay, ve 80 kile hinta (buğday), 30 kile şa'ir(arpa), ve cümle tarım aletlerini içeren 372 dönüm tarla (14 parça), 42 dönüm 2 kıta çayırı müstemil çiftlik ve 1 adet mülk menziline içermektedir.
Akarın Yeri ve Sınırları	Rumeli vilayeti, Cısr-i Ergene kazasında Yakub Bey köyünde Paşa Yenicesi köyü, tahminen 3 çeyrek mesafede Sultan Süleyman vakfi Karahamzalar Köyü, Kavaklı mukatası ile Kara Yaylak köyü arasında kalan bölgededir.
Akarın Yüzölçümü	372 Dönüm (14 Parça) Tarla,42 Dönüm (2 Parça) Çayır
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²²³

Akar No	67
Vakfedilen Akar	Ambar/Konak ²²⁴
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Konak/Ambar
Akarın Muhtevası	Dâhilinde fevkani 11 adet oda ve yakınında 1 sofa ve büyüklü küçüklü 4 adet ambar, küçüklü büyüklü 3 ahır ve 1 adet otluhane

²²²1411 Numaralı Defter, ss.79b-81a.

²²³1411 Numaralı Defter, s.107b.

²²⁴1411 Numaralı Defter, ss.81a-82a.

ve dahilinde fevakni 2 adet oda ve yakınında 1 köşk, tahtani 1 soba 1 matbah ve 2 oda ve 3 kiler, ve avlulu 1 adet büyük konak ve yakınında 1 adet büyük mülk anbarı mevcuttur.

Akarın Yeri ve Sınırları Rumeli vilayeti, Pazarcık kasabası İmaret mahallesinde, Cizyedar İsmail Ağa veresesi, Ahmed Beşe ve Derviş Ağa menzilleri, Deli Hasan ve El-Hac Abdi menzilleri ve yol ile hudutlanmış bölgededir.

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'e ait mülktür

Durumu

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²²⁵

Akar No 68

Vakfedilen Akar Kerestehane²²⁶

Akarın Niteliği İmalathane

Akarın Türü Koyun bağırsaklarının işlendiği kerestehane

Akarın Muhtevası Galatasarayı Hümayunu Ağaları, sair hademe ve neferleri, Tersane-i Amire kaputanları, Kalyoncı neferleri, topçu ve arabacı neferleri, Levend Çiftliği ve Üsküdar'da bulunan bostancı kışlaları neferleri için kesilen günlük üçyüz koyunun bağırsaklarını işlemek üzere Selimiye'de yaptırdığı 1 adet kerestehane

Akarın Yeri ve Sınırları Üsküdar Selimiye arazisinde

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'in mülk ve hakkı olan arazidir (Selimiye arazisi Miri araziden olup temlikname ile III. Selim'in mülkiyetine geçtiğinden, bu yerin arsası da aynı statüdedir)

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²²⁷

²²⁵1411 Numaralı Defter, s.107b.

²²⁶1411 Numaralı Defter, ss.82a-82b.

²²⁷1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	69
Vakfedilen Akar	Mülk arsa ²²⁸
Akarın Niteliği	Arazi
Akarın Türü	Arsa
Akarın Muhtevası	Galata Sarayı arsasından ifraz olunan 7885 zira'alanda mülk arsasıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galatasaray'da 2 tarafı yol ve Galatasaray bahçeleri ile çevrili arazidedir.
Akarın Yüzölçümü	7885 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı Humayunda iken irade-i seniyye ile III. Selim'in mülküne geçen arsa
Akarın İşletme Şartları	İcareteyn ile kiraya verilecektir ²²⁹

Akar No	70
Vakfedilen Akar	Arsa/Sahilhane/Konak/Kasr ²³⁰
Akarın Niteliği	Mesken
Akarın Türü	Mülk/Arsa
Akarın Muhtevası	Muhtelif arsa ve müştemilatlı sahilhane ve kasırdan oluşmaktadır
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beşiktaş kasabasında Kılıç Ali Paşa mahallesinde, Deniz kıyısı ve iki tarafı tarik-i amm ve bir tarafı Genç Mehmed Paşazade İbrahim menzili arasında kalan bölgededir.
Akarın Yüzölçümü	
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası Zeynep Sultan vakfına ait olup 7.200 akçe mukata, arsası Kılıç Ali Paşa vakfına ait olup 10.836 akçe; Arsaları Rodoslu hacı Ahmet Ağa vakfına ait olup Sahilhane arsası için 7.200 akçe ve diğer arsalar ve hamam mahalli için 16.200 akçe olmak üzere toplam 41.436 akçe mukata-i zemin ile arsalar bahsi geçen 3 vakfa aittir. Arsa üzerindeki binalar ise bahsi geçen mukata bedelleriyle Mihrişah Valide Sultan'ın

²²⁸1411 Numaralı Defter, ss.82b-83a.

²²⁹1411 Numaralı Defter, ss.106b-107a.

²³⁰1411 Numaralı Defter, ss.85a-86a.

mülkiyetindedir. Valide Sultan arsalarındaki hakkını III. Selim'e ferağ etmiş, arsa üzerindeki binalarını da III. Selim'e temlik etmiştir. Böylece III. Selim arsaların kullanımını mukata karşılığı, üzerindeki binaları da temlik karşılığı almıştır. Bilahare bu arsalar üzerindeki kasır, sahilhane ve civarındaki mabeyn-i hümayunu vakfetmiştir.

Akarın İşletme Vakfiyede belirtilmemiştir.
Şartları

Akar No 71
Vakfedilen Akar Bağ/Çayır/Tarla/Arsa²³¹
Akarın Niteliği Tarım İşletmesi
Akarın Türü Muhtelif Tarım Arazisi
Akarın Muhtevası Dâhilinde bağ, bahçe, tarla vesair araziden oluşmaktadır
Akarın Yeri ve Sınırları Üsküdar, Kavak Sarayı önünde, Otağ- 1 Hümayun ve Şikergâh olan yerde, Üsküdar'da Nuri kapusundan cadde ile Karaca Ahmed zaviyesi yolundan ve Harmanlık mahallesinden İsmail Paşa türbesi karşısında Muradı nam-ı diğer Emin Ağa kapısı mahalline varınca ordan Bulgurlucaddesiyle Kefre menzilleri sonuna varınca ordan yine cadde ile Tophaneli-oğlu Çeşmesi civarında Kâtib Bağı önünde koşu yolu başına varınca ordan koşu yoluyla kible tarafında aşağı Kurd Ahmed bağına varınca ordan koşu yoluyla kapu ağası esbak Ahmed Ağa bağı nısfından Kalfa Çeşmesi ve Nerdibanlı köyüne dört yol ağzına varınca ordan yine koşu yoluyla Güşt-oğlu Ahmed bağı dahil olarak bağ önünden Palav Tepesi mahalde bulunan diğer dört yol ağzı mahalle varınca ve ordan yine hudut dahilinde olan İstanbul Ağası Salih Ağa bağı önünden İbrahim Ağa zaviyesi yakınındaki arsaya varınca ordan dere ile Haydar Paşa bağçesine yakın Viran isimli köye giden tarik-i amm sonundaki mahalle varınca ordan Haydar Paşa hududu yakınında taş mimber mahalline varınca ordan

²³¹1411 Numaralı Defter, ss.86a-88a.

cadde ile sıra serviler ve Şerif mezarlığı önünden Miskinler Cami'i önünde Nişantaşı'na varınca ordan Karaca Ahmed zaviyesine giden yol başında müceddeden bina olunan su terazusuna andan yine Nuri kuyusuna varıncaya kadar olan arazidedir.

Akarın Yüzölçümü

Akarın Durumu	Mülkiyet	Emlak-ı hümayundan olup temlikname ile Emlak-ı Hümayundan ihraç ve III. Selim vakfına ilhak olunan mülktür
Akarın Şartları	İşletme	Mukata-ı zemin veya icareteyn ile kiraya verilecektir ²³²

Akar No	72
Vakfedilen Akar	Han ²³³
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Han / 341 odayı müştemil, 7 sandalcı esnafı bulunan
Akarın Muhtevası	Dahilinde herbiri müştemilatlı 1 ihram boyacıları karhanesi, 1 daru't-tıba'a, 1 adet al boyacıları karhanesi, 1 adet meşdud boyacılar karhanesi, (Kumaş boyama atölyesi) 1 adet şem'hane(mum hane), 1 adet pare boyacıları karhanesi, 1 adet pembe ipiliği (pamuk ipliği) ağartıcı karhanesi, ve toplamının içinde 341 adet oda ve 7 adet sandalcı esnafının sakin olduğu handır.

Akarın Yeri ve Sınırları Üsküdar Selimiye Arazisinde

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Durumu Mülkiyet Emlak-ı hümayundan olup 1216 tarihli vakfiyeye Emlak-ı Hümayundan çıkarılıp III. Selim vakfına ilhak olunan Selimiye arazisindedir, üzerindeki bina III. Selim'e ait mülktür.

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²³⁴

²³²1411 Numaralı Defter, s.107b.

²³³1411 Numaralı Defter, ss.88a-88b.

²³⁴1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	73
Vakfedilen Akar	Han/Dükkân/Fırın ²³⁵
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Han/Dükkân
Akarın Muhtevası	Sandalcı esnafı için inşa edilmiş 1 adet han ve içinde 3 adet ulayıcı odaları ve yukarıda zikredilen 7 han içinde 7 adet hancı odası ve 1 adet francalacı fırını, ayrıca 47 adet dükkân ile birlikte Karaca Ahmed yolunda ve Harem İskelesinin sağında ve solunda 50 adet dükkândan oluşmaktadır.
Akarın Yeri ve Sınırları	Üsküdar Selimiye Arazisinde
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Emlak-ı hümayundan olup 1216 tarihli vakfiyeye Emlak-ı Hümayundan çıkarılıp III. Selim vakfına ilhak olunan Selimiye arazisindedir, üzerindeki bina III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²³⁶

Akar No	74
Vakfedilen Akar	Menzil/oda ²³⁷
Akarın Niteliği	Mesken
Akarın Türü	Menzil
Akarın Muhtevası	Her biri müştemilatlı ve talibine kiraya verilmek üzere 10 adet menzil, cami-şerif hizmetlileri için inşa edilmiş 6 adet menzil ve Harem iskelesinde yaptırılan Çeki Taşı ve gerekli alet edevatları ve yine Harem iskelesinde Hamallar kethudası ve Kayıkçılar kethudasına mahsus 2 adet odadan oluşmaktadır.
Akarın Yeri ve Sınırları	Üsküdar Selimiye Arazisinde

²³⁵1411 Numaralı Defter, s.89a.

²³⁶1411 Numaralı Defter, s.107b.

²³⁷1411 Numaralı Defter, ss.89a-89b.

Sınırları

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Emlak-ı hümayundan olup 1216 tarihli vakfiyeye Emlak-ı
Durumu Hümayundan çıkarılıp III. Selim vakfına ilhak olunan Selimiye
arazisindedir, üzerindeki bina III. Selim'e ait mülktür.

Akarın İşletme Şartları 10 adet menzil talibine icar olunacak²³⁸

Akar No 75

Vakfedilen Akar Fırıncı Gediği²³⁹

Akarın Niteliği Gedik

Akarın Türü Fırıncı Gediği

Akarın Muhtevası İçerisinde tüm alet ve edevatları ile birlikte Fırıncı gediği

Akarın Yeri ve Üsküdar Doğancılar Meydanı

Sınırları

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet III. Selim'e ait mülktür

Durumu

Akarın İşletme İcareteyn ile kiraya verilecektir²⁴⁰

Şartları

Akar No 76

Vakfedilen Akar Şem'hane²⁴¹

Akarın Niteliği İmalathane

Akarın Türü İmalathane

Akarın Muhtevası

Akarın Yeri ve Bursa

²³⁸1411 Numaralı Defter, s.89a-89b

²³⁹1411 Numaralı Defter, s.89b.

²⁴⁰1411 Numaralı Defter, ss.106b-107a.

²⁴¹1411 Numaralı Defter, ss.89b-90a.

Sınırları

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet III. Selim vakfına ait arsa üzerine yapılmıştır

Durumu

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²⁴²

Akar No 77

Vakfedilen Akar Korucu Çiftliği²⁴³

Akarın Niteliği Tarım İşletmesi

Akarın Türü Çiftlik denilen menzil

Akarın Muhtevası Daihilinde tahmini 5157 kile tohumluk, 1051 kıta tarla, çayır, mera ve çeşitli arazileri içeren çiftlik tabir olunan 1 kıta mülk menzildir.

Akarın Yeri ve Rumeli eyaleti İpsala kazası korucu köyündedir.

Sınırları

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Emlak-ı Hümayundan olup vakfa aktarılmıştır

Durumu

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²⁴⁴

Akar No 78

Vakfedilen Akar İbrişim hanı ve arsası²⁴⁵

Akarın Niteliği Ticarethane

Akarın Türü Han

Akarın Muhtevası 26 adet gedik itibariyle, 1 adet İbrişim Bükücü, 5 adet İbrişim dolapçısı odaları, 1 adet Taksimci odası, 1 lonca odası ve 1 adet İbrişim karhanesi tabir olunan 1 kıta mülk hanıdır

²⁴²1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁴³1411 Numaralı Defter, ss.90a-90b.

²⁴⁴1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁴⁵1411 Numaralı Defter, ss.90b-91b.

Akarın Yeri ve Sınırları	İzmir
Akarın Yüzölçümü	4000 zira
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası Sultan Mustafa'nın Laleli Cami vakfına yıllık 100 kuruşmukata-i zemin ile III. Selim'in tasarrufunda olan arsadır. Üzerindeki han III. Selim'a ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁴⁶

Akar No	79
Vakfedilen Akar	Ayazmend Çiftliği ²⁴⁷
Akarın Niteliği	Tarım İşletmesi
Akarın Türü	Çiftlik
Akarın Muhtevası	İçinde kiremit örtülü tahtani 12 adet oda ve avlusu, 1 adet saman damı, 1 adet öküz damı, 1 adet at damı, 200 İstanbul kilesi hinta, 60 kile şa'ir, 45 kile bakla, 40 kile çavdar, 5 kile nohut, büyük ve küçük 65 baş inek ve tosun, 9 baş camus ineği, 11 baş manda, 1 baş beygir, 1 adet çarhlı su değirmeni, 1 adet habbaz fırını ve tahmini 20 dönüm sebze bahçesi, tahmini 150 dönüm mera, ziraat için 2854 kilelik tarladan oluşan büyük mülk menzil.

Akarın Yeri ve Sınırları	Anadolu vilayeti, Ayazmend kazasındadır.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'e ait mülktür. Mülkiyetin temlikname veya satın alma yoluyla mı gerçekleştiği belirtilmemiştir
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁴⁸

²⁴⁶1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁴⁷1411 Numaralı Defter, ss.91b-92b.

²⁴⁸1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	80
Vakfedilen Akar	Arsa ²⁴⁹
Akarın Niteliği	Arazi
Akarın Türü	Arsa
Akarın Muhtevası	Terbi'an 95.219 zira'arsa ve üzerinde mülk olan bina, ağaç ve yine bu hudut dahilinde bulunan 1469 zira'arsadan oluşmaktadır
Akarın Yeri ve Sınırları	Üsküdar'a bağlı Çengelköy'de, Çengel karyesi caddesi ile bayır yukarı Ali Efendi ile müşterek yol ve önceden Ali Efendiye ifraz olunan mahal ve kule bağçesi tarafında bulunan'dağ kapısına varınca yol ve ordan yine dağ kapısından bağlar tarafı ile yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	96.688 zira'
Akarın Mülkiyet Durumu	1. Arsa: Arsası Fazlı Paşa vakfına ait olup yıllık üçyüzaltmış akçe zemin mukata bedeli ile III. Selim'in tasarrufundadır. Üzerindeki bina, ağaç ve bağlar III. Selim'e ait mülktür. 2. Arsa: 1469 zira III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	1-İbrahim Selim Molla Efendi'ye yedi bin kuruş muaaccele ve her üç yüz zirana günlük bir akçe müeccele ile icar olunmuştur 2- İcareteyn ile kiraya verilecektir ²⁵⁰

Akar No	81
Vakfedilen Akar	Menzil/ Dükkân ²⁵¹
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Menzil / Dükkân
Akarın Muhtevası	Haricinde (üstte) 2 adet fevkani oda, 1 adet sofa, 1 adet divanhane, ve (allta) tüfenkçi dükkânı, kapı bitişiğinde 1 adet nalbantçı dükkânı, ve bir miktar avlu ve 3 adet ahır ve tuvalet ve abdesthane, sokak

²⁴⁹1411 Numaralı Defter, ss.92b-94a.

²⁵⁰1411 Numaralı Defter, s.107a.

²⁵¹1411 Numaralı Defter, ss.94a-94b.

kapısı ve iç taraflarda tahtani 3 adet oda ve 1 adet matbah, ve 1 adet anbar (ve altında) ahır ve bir miktar bahçe ve Zennecioğlu (zikri geçen)ile ortak su kuyusu 1 tuvalet meyveli meyvesiz ağaçlardan oluşan 1 adet mülk menzili ile 2 adet mülk dükkânından oluşmaktadır

Akarın Yeri ve Sınırları Rumeli'de Hayraboluna bağlı Hüzzeriçi mahallesi'nde bulunan çarşuya nazır bir tarafı Türk İsmail menzili ve Zenneci-oğlu İbrahim menzili ve firun ve boyahane ve Zenneci-oğlu menzili ile yol ile kalan bölge hudutlandırılmıştır.

Akarın Yüzölçümü

Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'e ait mülktür. Mülkiyetin temlikname veya satın alma yoluyla mı gerçekleştiği belirtilmemiştir

Akarın İşletme Şartları İcareteyn ile kiraya verilecektir²⁵²

Akar No 82

Vakfedilen Akar Sahilhane Arsası²⁵³

Akarın Niteliği Arazi

Akarın Türü Sahilhane Arsası

Akarın Muhtevası Deniz kıyısında toplam 3874 zira'arazi üzerindeki sahilhane arsasıdır

Akarın Yeri ve Sınırları Üsküdar'da İstavroz köyünde bulunan Nakkaş tabir olunan mahalde, Hacegan divan-ı hümayundan Mehmed Münif Efendi tasarrufunda olan Ebubekir Paşa vakfı'ndan sahilhane ve bir taraftan mezarlık pişgahında eski cadde yolu ve bir taraftan Köprülü-zade kayıkhanesi yakınlarındadır.

Akarın Yüzölçümü 3874 zira'

Akarın Mülkiyet Durumu III. Selim'e ait mülktür. Mülkiyetin temlikname veya satın alma yoluyla mı gerçekleştiği belirtilmemiştir.

Akarın İşletme Şartları İcareteyn ile kiraya verilecektir²⁵⁴

²⁵²1411 Numaralı Defter, s.107a.

²⁵³1411 Numaralı Defter, ss.94b-95b.

²⁵⁴1411 Numaralı Defter, s107a.

Akar No	83
Vakfedilen Akar	Boyacı dükkân ğediği ²⁵⁵
Akarın Niteliği	Gedik
Akarın Türü	Gedik
Akarın Muhtevası	Müştemilatlı ve içinde "Boyacı Ğediği" tabir olunan 3 Kazan, 5 Fıçı vesair aletleri de mevcuttur.
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ta tabi İstinye kazasının Yeniköy'ünün Ayanikola mahallesinde
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Hüccet-i Şeriye ile III. Selim'e ait mülk gedik hakkıdır.
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁵⁶

Akar No	84
Vakfedilen Akar	Dükkân ²⁵⁷
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Dükkân
Akarın Muhtevası	16 adet mülk dükkândır
Akarın Yeri ve Sınırları	İstanbul'da Ayasofya Cami yakınında
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Üzerindeki binalar III. Selim'e ait mülktür. Arsa mülkiyeti konusunda açıklama bulunmamaktadır
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁵⁸

²⁵⁵1411 Numaralı Defter, ss.95b-96a.

²⁵⁶1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁵⁷1411 Numaralı Defter, s.96a.

²⁵⁸1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	85
Vakfedilen Akar	Kirişhane ²⁵⁹
Akarın Niteliği	İmalathane
Akarın Türü	Hayvan bağırsaklarının imali için Kirişhane
Akarın Muhtevası	Üsküdar'dan Anadolu kavağı, Kuzguncuk, İstavroz, Beylerbeyi, Kandilli, Anadolu Hisarı, Çengelköy, Kanlıcak, İncir köy gibi sahillerde kesilen koyunların bağırsakları herhangi bir vakfı tahsis edilmediğinden bazı kimseler fuzuli mübayaa yaparak aralarında anlaşmazlık olmaktadır. Bu sebeple bu sahil şeridinde kesilen hayvanın bağırsakları imal olunmak üzere Kuleli bahçesi bunun için tahsis edilmiştir.
Akarın Yeri ve Sınırları	İstanbul Üsküdar'da, Sahil tarafında, Kuleli bahçesi'nde
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası Emlak-ı Hümayun'a aittir. Üzerindeki bina III. Selim ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	İcareteyn ile kiraya verilecektir. ²⁶⁰

Akar No	86
Vakfedilen Akar	Dükkân ²⁶¹
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	Deri, Kadayıfçı ve Francalacı dükkânları
Akarın Muhtevası	1 adet Francalacı dükkânı,1 adet kadayıfçı ve 1 adet deri dükkânından oluşur
Akarın Yeri ve Sınırları	Bursa
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası 1216 tarihli vakfiyede sayılan III. Selime'e vakfına ait

²⁵⁹1411 Numaralı Defter, ss.96b-97a.

²⁶⁰1411 Numaralı Defter, ss.106b-107a.

²⁶¹1411 Numaralı Defter, ss.97a-97b.

Durumu akarlardandır. Üzerindeki bina III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²⁶²

Akar No 87

Vakfedilen Akar Menzil²⁶³

Akarın Niteliği Mesken

Akarın Türü Menzil

Akarın Muhtevası 1 adet büyük mülk menzil arsası

Akarın Yeri ve Sınırları Galata'ya bağlı Kasımpaşa'da

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Durumu Arsası, önceden Gazi Hüseyin Paşa'nın tasarrufunda iken, merhum Hasan Paşa vakfi'na aylık 18.000 akçe ve Şuayib-zade vakfi'na aylık 220 akçe ve Kasım Paşa vakfi'na aylık 65 akçe ve Yeniçeşme Camii vakfi'na aylık 35 akçe ve Kalafatçı Hacı Mustafa vakfi'na aylık 25 akçe ve Dibacı Hacı Ömer vakfi'na aylık elli akçe ve Sefrikoz vakfi'na aylık 20 akçe ve Kurd Çelebi Mektebi vakfi'na aylık 35 akçe ve Galata gümrüğü baş kâtibivakfi'na aylık 20 akçe ve Çeşme mescidi isimli mahalde Abkeş vakfi'na aylık yirmi akçe ve eski Duhan Gümrüğü emini Hasan Ağa vakfi'na aylık 35 akçe ki toplam bu vakıflara aylık 18.525 akçe mukata-i zemin ile III. Selim'in tasarrufunda olan mülktür. Üzerindeki binalar III. Selime'e ait mülktür.

Akarın İşletme Şartları Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir²⁶⁴

²⁶²1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁶³1411 Numaralı Defter, ss.97b-98b.

²⁶⁴1411 Numaralı Defter, s.107b.

Akar No	88
Vakfedilen Akar	Menzil ²⁶⁵
Akarın Niteliği	Mesken
Akarın Türü	Menzil
Akarın Muhtevası	
Akarın Yeri ve Sınırları	İstanbul, Galata'ya bağlı, Beşiktaş, Kuruçeşme köyü Bağdadlı-oğlu Hacı Emin ve Lale Ömer Ağa tasarrufunda Değirmenve Ezmerağda Dominiçe bahçesi ve iki taraftan yol ile hudutlanmıştır.
Akarın Yüzölçümü	Terbi'an 864 zira'arazi üzerinde bulunan müştemilatlı 1 adet menzildir
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası, İstanbul Konstantin Kilisesi Avarızı vakfına ait olup günlük 7 akçemukata-i zemin ile III. Selim'in tasarrufundadır. Arsa üzerindeki binalar III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	İcareteyn ile kiraya verilecektir ²⁶⁶

Akar No	89
Vakfedilen Akar	Gedik ²⁶⁷
Akarın Niteliği	Gedik
Akarın Türü	29 adet Kunduracı Gediği
Akarın Muhtevası	29 adet dükkân ve içinde "kunduracı gediği" tabir olunur tüm alet ve edevatı ile birlikte
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlunda, Piraşle ve Bolihande köyleri topraklarında
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Satınalma ile III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya

²⁶⁵1411 Numaralı Defter, ss.99a-99b.

²⁶⁶1411 Numaralı Defter, s.107a.

²⁶⁷1411 Numaralı Defter, ss.99b-100a.

verilecektir²⁶⁸

Akar No	90
Vakfedilen Akar	Kunduracı Dükkân Gediği ²⁶⁹
Akarın Niteliği	Gedik
Akarın Türü	Dükkân /Kunduracı Dükkânı ve Kunduracı Gediği
Akarın Muhtevası	Kunduracı esnafına mahsus lonca odası ve altında 1 Kunduracı dükkânı ile dükkânda bulunan kunduracı gediğinin bir cümle alet edevatı
Akarın Yeri ve Sınırları	Galata'ya bağlı Beyoğlu'nda, Galata Sarayı'nda
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsa Galatasaray bahçesinden ayrılan III. Selim vakfına ait arsadır. Üzerindeki binalar ve gedik hakkı III. Selim'e ait mülktür.
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁷⁰

Akar No	91
Vakfedilen Akar	Dükkân ²⁷¹
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	1 Şem'hane ve 10 adet muhtelif dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet şişe mumu karhanesi, birer adet gözlemeci, berber, kadayıfçı, sığır kasabı, pare boyacı, hallac, kahve, bakkal, enfiyeci, çörekçi fırını, Hoşabcı, Duhani, Çilingir, Bakırcı ve Kasık bağcı,1 bab İksirci, 1 koyup kasabı dükkânları ki toplamda 1 adet şem'hane ve 10 adet dükkândan müteşekkildir.
Akarın Yeri ve Sınırları	Galatasaray'dadır.

²⁶⁸1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁶⁹1411 Numaralı Defter, s.100a.

²⁷⁰1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁷¹1411 Numaralı Defter, ss.100a-101a.

Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	III. Selim'in 1216 tarihli vakfiyesinde mülk olarak belirtilen arsalardandır. Bu arsa üzerindeki binalar III. Selim'e ait mülktür
Akarın İşletme Şartları	Genel işletme şartına tabi olup yıllık icare-i vahide ile kiraya verilecektir ²⁷²

Akar No	92
Vakfedilen Akar	Değirmen Gediği ²⁷³
Akarın Niteliği	Gedik
Akarın Türü	Değirmen Gediği
Akarın Muhtevası	İçinde meyveli ve meyvesiz ağaçlarla, 1 adet değirmen ve içinde "gedik" tabir olunan 2 adet horos ve ambar ve 8 adet bargir vesair aletleri ile birlikte gedik hakkıdır
Akarın Yeri ve Sınırları	Eyüp'e kazasına bağlı Silivri kasabasında Danişmend mahallesinde, bir tarafı deniz kıyısında, Hasırcı Başı menzili ve Karaburunoğlu mahzeni ve yol ile hudutlandırılmıştır.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Arsası, III. Selim'in bedeli mukabili Hafız Ahmet Efendi'den satın alıp yine aynı şahsa yıllık 500 kuruş muaccele ve yıllık 50 kuruş müeccele ile kiraya verdiği mülktür. Üzerindeki değirmen gediği hakkı III. Selim'e aittir.
Akarın İşletme Şartları	500 kuruş Muaccele ve yıllık 50 kuruş müeccele ile Hafız Ahmet Efendiye icar ²⁷⁴

²⁷²1411 Numaralı Defter, s.107b.

²⁷³1411 Numaralı Defter, s.101a-101b.

²⁷⁴1411 Numaralı Defter, s.101a.

Akar No	93
Vakfedilen Akar	Değirmen Gedığı ²⁷⁵
Akarın Niteliği	Gedik
Akarın Türü	Değirmen
Akarın Muhtevası	1 adet değirmen ve içinde "gedik" tabir olunan 5 adet horos ve 1 çatma ambar vesair aletleri ile birlikte
Akarın Yeri ve Sınırları	Eyüp'e bağlı Silivri kasabasında kapan taraflarında kale karşısında bulunan ve Seyyid Ahmed ağa ve validesi Şerife Hatice menzili, çömlekçi bayırı, boyahane ve yol arasındaki bölgededir.
Akarın Yüzölçümü	Vakfiyede belirtilmemiştir.
Akarın Mülkiyet Durumu	Foti isimli zımmiden bedeli mukabili satın alınıp yine aynı kişiye icar olunan mülktür. Üzerindeki değirmen III. Selim'e ait gedik hakkıdır
Akarın İşletme Şartları	Foti adlı zimmiye 400 kuruş Muaccele ve yıllık 150 kuruş müeccele ile kiraya verilmiş ve bu gelir vakfa aktarılmıştır ²⁷⁶

Akar No	94
Vakfedilen Akar	Selhane ve Kasap Dükkânı ²⁷⁷
Akarın Niteliği	Ticarethane
Akarın Türü	İmalathane/Dükkân
Akarın Muhtevası	1 adet selhane ile 1 adet kasap dükkânından oluşmaktadır
Akarın Yeri ve Sınırları	Eyüp'e bağlı Hasköy kasabasında Aynalıkavak taraflarında, Samvole Yemnes Azra ve ortağı Absak veledi Teftiyani yahudi tasarrufunda olan menzil, Şarıltıcı Kemal veledi Yasaf yahudi tasarrufunda olan menzil arsası ve tabip Salamon veledi David ve ortağı Ğuram veledi Kara Yasaf yahudi tasarruflarında olan menzil arsası ve Frenk Dalayı Buzaki veledi Avram yahudi tasarrufunda olan menzil arsası ve bir taraftan hazine vekili Kasım Ağa tasarrufunda olan menzil ve ahır ve yol arasındaki bölgededir.

²⁷⁵1411 Numaralı Defter, s.101b-102b.

²⁷⁶1411 Numaralı Defter, ss.101b-102a.

²⁷⁷1411 Numaralı Defter, ss.102b-104a.

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet Durumu Arsası Babüssade Ağası Malatyalı İsmail Ağa vakfına ait olup yıllık 15 kuruş zemin mukatası ile III. Selim'in tasarrufunda olan arsadır. Üzerindeki dükkânlar III. Selim'e ait mülktür.

Akarın İşletme Şartları 7500 kuruş muaccele ve yıllık 400 kuruş müeccele ile İcareteyn ile kiraya verilmiştir.²⁷⁸

Akar No 95

Vakfedilen Akar Arazi²⁷⁹

Akarın Niteliği Arazi

Akarın Türü Arsa

Akarın Muhtevası Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Yeri ve Sınırları Eyüp'e bağlı Hasköy kasabasında Aynalıkavak sarayı ve tersane bitişiğindedir

Akarın Yüzölçümü Bahriye Nazırı olanlara konak olarak ayrılan yer ile tersane için lazım olan yerler duvarla ayrıldıktan sonra kalan diğer terbi'an 20.000 zira'

Akarın Mülkiyet Durumu Arsası emlak-ı Hümayundan olup vakfa aktarılmıştır

Akarın İşletme Şartları İcare-i vahide veya icareteynle kiraya verilecektir.²⁸⁰

Akar No 96

Vakfedilen Akar Kasap Gediği

Akarın Niteliği Gedik imalathane²⁸¹

Akarın Türü İmalathane

Akarın Muhtevası İçinde "gedik" tabir olunan tüm alet ve edevatı ile birlikte

Akarın Yeri ve Tophane

²⁷⁸1411 Numaralı Defter, ss.103b-104a.

²⁷⁹1411 Numaralı Defter, ss.104a-105b.

²⁸⁰1411 Numaralı Defter, s.105a.

²⁸¹1411 Numaralı Defter, ss.105b-106a.

Sınırları

Akarın Yüzölçümü Vakfiyede belirtilmemiştir.

Akarın Mülkiyet III. Selim'e ait gedik hakkıdır.

Durumu

Akarın İşletme Şartları Gedik hakkı İcareteyn ile kiraya verilmiştir²⁸²

II. AKARLARIN DEĞERLENDİRMESİ

Akarların değerlendirilmesi bölümünde III. Selim tarafından vakfedilen akarlara ilişkin vakfiyede yer alan bilgiler ışığında oluşturduğumuz tablolarla istatistiki bilgiler ile akarları mülkiyet durumlarına, buldukları yerlere, niteliklerine ve türlerine göre tasnif etmeye çalışacağız.

Tablo 9

Akarların Mülkiyet durumlarına göre dağılımı

Akarların mülkiyet durumu	Sayısı	Akarlar İçindeki Oranı %
III. Selim'e ait mülk	71	73,95
Arsası mukatalı üzerindeki binalar mülk	14	14,58
Gedik mülk	10	10,41
Arsanın bir kısmı mukatalı bir kısmı mülk, üzerindeki binalar mülk	1	1,04
Toplam	96	100

²⁸²1411 Numaralı Defter, s.106a.

Tablo 9’da görüldüğü gibi akarların % 73,95 oranına tekabül eden 71 adedi III. Selim’e ait mülktür. % 14,58 oranına tekabül eden 14 adedi arsası mukatalı üzerindeki binalar mülk, %10 oranında tekabül eden 10 adedi Gedik mülk, % 1,04 oranında tekabül eden akarların arsanın bir kısmı mukatalı bir kısmı mülk ve üzerindeki binalar da mülktür.

Tablo 10

Akarların Buldukları Yerlere Göre Dağılımı

Akarların Bulduğu Yer	Sayısı	Akarlar İçindeki Oranı %
İstanbul, Galata	28	29,16
İstanbul, Üsküdar	16	16,16
Rumeli Vilayeti, Pazarcık	12	12,5
Anadolu Vilayeti, Bursa	12	12,5
İstanbul	10	10,41
İstanbul, Havâss-ı Refia (Eyüp)	6	6,25
Rumeli Vilayeti, Hayrabolu	3	3,12
Anadolu Vilayeti, Tire	2	2,08
Anadolu Vilayeti, Ayazmend	1	1,04
Anadolu Vilayeti, İzmir	1	1,04
Anadolu Vilayeti, Manisa	1	1,04
Rumeli Vilayeti, Bergos	1	1,04
Rumeli Vilayeti, Ergene	1	1,04
Rumeli Vilayeti, İpsala	1	1,04
Rumeli Vilayeti, Tekirdağ	1	1,04
Toplam	96	100

Tablo 10’a baktığımızda vakıf akarlarının % 61,98 oranındaki akarlar İstanbul’da (Galata, Üsküdar ve Eyüp) %26,03 ‘ü Rumeli vilayeti kazalarında, %18,74 ‘ü Anadolu vilayetlerinde bulunmaktadır.

Tablo 11**Akarların Niteliklerine Göre Dağılımı**

Akarın Niteliği	Sayısı	Akar İçindeki Oranı %
Ticarethane	29	30,2
Tarım İşletmesi	23	23,95
İmalathane	17	17,7
Arazi	11	11,45
Gedik	10	10,41
Mesken	5	5,2
Ma-i Leziz (Su)	1	1,041
Toplam	96	100

Tablo 11’de 96 akarın 29 tanesi (%30,20) ticarethaneden oluşmaktadır. Geriye kalan akarlar ise 23 adedi (%23,95) tarım işletmesi, 17 adedi (%17,70) imalathane, 11 adedi (%11,45) arazi, 10 adedi (%10,41) gedik, 5 adedi mesken ve 1 adedi ma-i lezizdir. Akarların nitelik açısından incelendiğinde akarların ticarethane ve tarım ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Tablo 12**Ticarethane Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı**

Ticarethanenin Türü	Sayısı	Ticarethaneler İçindeki Oranı %
Dükkân	21	72,41
Han	5	17,24
Kahvehane	1	3,44
Menzil	1	3,44
Menzil/ Dükkân	1	3,44
Toplam	29	100

Tablo 12’ye baktığımızda ticarethane olan akarların 21 adedi dükkân, 5 adedi han, 1 adedi Kahvehane, 1 adedi menzil ve 1 adedi menzil/ dükkândan oluşmaktadır.

Tablo 13

Tarım İşletmesi Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı

Tarım İşletmesinin Türü	Sayısı	Tarım İşletmesi İçindeki Oranı %
Çiftlik	5	21,73
Çiftlik denilen Menzil	4	17,39
Bahçe	4	17,39
Bostan	2	8,69
Çayır	2	8,69
Muhtelif tarım arazisi	2	8,69
Bağ	1	4,34
Koru Yayla	1	4,34
Tarla	1	4,34
Anbar/ Konak	1	4,34
Toplam	23	100

Tablo 13'e baktığımızda tarım işletmesi olan akarların %22 oranında çiftlik, %18 oranında çiftlik denilen menzil ve bahçe, % 9 oranında bostan, çayır ve muhtelif tarım arazisinden oluşmaktadır. Geriye kalan % 17'lik kısmını ise Bağ, Koru, Tarla ve anbar oluşturmaktadır.

Tablo 14

İmalathane Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı

İmalathanenin Türü	Sayısı	İmalathanelerin İçindeki Oranı %
Değirmen	6	35,29
Fırın	2	11,76
Fırın/Dükkân	1	5,88
Debbağhane	1	5,88
Çarıkcı	1	5,88
Dink /Anbar Aletleri	1	5,88
Tabdarhane	1	5,88
Kerestehane	1	5,88
Krişhane	1	5,88
Küphane	1	5,88
Şem'hane	1	5,88
Toplam	17	100

Tablo 14’de imalathanelere baktığımızda %35 oranında değirmen yüzde 18 oranında fırın ve fırın dükkân, geriye kalan % 47 oranında imalathaneleri ise debbağhane, çarıkcı, dink, tabdarhane, kerestehane, krişhane, küphane, şem’hane oluşturmaktadır.

Tablo 15

Arazi Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı

Arazinin Türü	Sayısı	Arazilerin İçindeki Oranı %
Arsa	7	63,63
Saray Arsası	2	18,18
Menzil Arsası	1	9,09
Sahilhane Arsası	1	9,09
Toplam	11	100

Tablo 15’e baktığımızda arazi olan akarların % 63,63 oranını arsa oluşturmaktadır. Geriye kalan kısmını ise saray arsası, menzil arsası ve sahilhane arsasından oluşturmaktadır.

Tablo 16

Gedik Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı

Gediğin Türü	Sayısı	Gedikler İçindeki Oranı %
Değirmen Gediği	2	20
Fırıncı Gediği	2	20
Kunduracı Gediği	2	20
Boyacı Dükkânı Gediği	1	10
Kasap Gediği	1	10
Taşçı Dükkânı Gediği	1	10
Yağhane Gediği	1	10
Toplam	10	100

Gedik özellikle vakıf dükkânlarda mütevellinin izniyle ve "karar" şartıyla ilhak ve bina ettikleri raf, dolap ve sandık gibi alat ve edevatın hakk-ı karar şartıyla konması anlamına gelir. Osmanlı Devleti'nde vakfın mali yetersizliği sebebiyle vakıf dükkânlar kullanılmaz hale geldiğinde, kiracılar dükkânın bakım ve onarımını yapmayı üstlenerek, bunun karşılığında da kendi mülkü olmak üzere dükkâna hakk-ı kararı (10 sene çekişmesiz olarak tasarruf edilen arazi üzerinde kararlaştırılan mülkiyet hakkı²⁸³) bulunan alat ve edevatını yerleştirerek her sene cüzi bir miktar kira verip devamlı kiracı olmayı istiyorlardı. Böyle bir kira antlaşmanın yapıldığı takdirde yerleştirilen malzerneye "gedik", gayr-i menkule "gediğin mülkü", verilen kira bedeline de "mülk kirası" denilmektedir.²⁸⁴

Tablo 16'ya baktığımızda gediklerin % 40 değirmen ve fırıncı gediğinden geriye kalan kısmı ise kunduracı, boyacı dükkânı, kasap, taşçı dükkânı ve yağhane gediklerinden oluşmaktadır.

²⁸³Devellioğlu, s. 361

²⁸⁴ Ahmet Akgündüz "Gedik", **DİA**, C.13, İstanbul: 1996, s.541

Tablo 17

Mesken Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı

Meskenin Türü	Sayısı	Meskenler İçindeki Oranı %
Menzil	4	80
Mülk/ Arsa	1	20
Toplam	5	100

Tablo 17'ye baktığımızda mesken olan akarların % 80 oranında menzil ve % 20 oranında ise mülk/arsadan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 18

Ma-i Leziz Olan Akarların Türlerine Göre Dağılımı

Ma-i Leziz	Vakfedildiği yer ve miktarı	Oranı %
Ma-i Leziz	Galata'da 6 Masura	100
Toplam	1	100

Osmanlı'da su vakfedilmesi hayır işleme aracı olarak görülmüş olup, devlet adamları ve hayırseverler tarafından sular vakfedilmiştir. Günümüzde birçok devlet kurumu tarafından yerine getirilen su hizmetleri vakıflar aracılığıyla yürütülmüştür.²⁸⁵ Bu minvalde III. Selim Han'ın da İstanbul Galata'da 6 masura ma-i leziz vakfettiğini görmekteyiz.

²⁸⁵ Yusuf Sağır, “Osmanlı Su Vakıfları” Tarihî Peşinde, 2016, S.15http://www.tarihinpesinde.com/dergimiz/sayi15/M15_17.pdf (17.07.2017) s.445

III. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Vakıf müessesesinin, İslam medeniyetinin en temel parçalarından biri olduğu görülmektedir. İslam ülkelerinin toplumsal ve kültürel hayatında büyük öneme sahip olan bu hayır müesseseleri sayesinde dini eğitim ve sosyal kurumların uzun yıllar boyunca ayakta kalması ve faal olması sağlanmıştır.

İslam tarihi boyunca mescid ve camiler, mektep ve medreseler, imaretler, kütüphaneler, çeşmeler ve sebiller, hamamlar, yollar, köprüler ve kervansarayların büyük bir kısmının vakıf kurumları vasıtasıyla inşa edildiği görülmektedir. Bu hayır müesseselerin inşası kadar, uzun yıllar ayakta durmasının da önemli olduğu ve vakfiyeler sayesinde bu kurumların mevcudiyetinin uzun yıllar devam edegeldiği anlaşılmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarından itibaren bu vakıf medeniyeti, bizzat padişahlar tarafından tesis edilmiş, devletin fethettiği her bölge vakıf eserleri ile ihya edilmiştir. Bu gelenek Orhan Bey döneminde başlayıp, yüzyıllar boyunca devam etmiştir.

İslahatları ile Osmanlı Devleti'nin önemli padişahlarından biri olarak kabul edilen III. Selim de kendi adını taşıyan vakıf ile dini, eğitimsel ve sosyal alanlarda bir çok eserin inşasına vesile olmuş, bu eserlerin uzun yıllar ayakta durması için gerekli akarları vakfa bağlamıştır. Üsküdar Selimiye Camii'ndeki mescit ve zaviye bu vakfın dini müesseseleridir. Burada görüleceği gibi vakıf sayesinde, İstanbul'un bir bölgesi olan Üsküdar Selimiye'nin dini müessese ihtiyaçları karşılanmış bulunmaktadır. Vakfın toplumun ihtiyaçlarına doğrudan cevap verdiği bu örnekten anlaşılmaktadır. Yine Selimiye'de inşa edilen mektep, vakfın eğitime sağlamış olduğu katkılardan biridir. Bir diğeri ise Rumeli Piriştine'de inşa edilen bir mekteptir. Bu da bize vakfın Osmanlı coğrafyasının farklı bölgelerindeki ihtiyaçları da gözettiğini göstermektedir. Balkanlar bu noktada Osmanlı vakıf eserleriyle ihya edilmiş en önemli coğrafyaların başında gelmektedir.

İnşa edilen caminin ve zaviyenin din görevlileri yanısıra bu müesseselerin tüm hizmetlerini (temizlik, yiyecek, ısıtma vb.) sağlayacak kişiler, bu kişilerde aranacak nitelikler ve ödenecek maaşlar vakifyede ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Keza eğitim müesseseleri için müderrislerinin belirlenmesi, müderrislerinin ve talebelerinin yevmiyelerinin

karşılanması da vakfın yükümlülüklerinden bazıları olarak belirlenmiştir. Bu sayede inşa edilen kurumların asli vazifeleri yerine getirilmiş ve devamlığı sağlanmış bulunmaktadır. Vakfın yükümlülükleri ile bu müesseselerin uzun yıllar Osmanlı Devleti'ne hizmet etmesini amaçladığı görülmektedir. Bu, vakıfları teşvik edici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü hem vakfın ismi yaşatılmış hem de kendisine, eserleri yaşadığı sürece dualar edilmiş olacaktır.

III. Selim Vakfı'nın gündelik ve sosyal hayata dair hizmetleri de söz konusudur. Çeşmeler, su haznesi ve sular Üsküdar bölgesinde özellikle de Selimiye'de yürütülen vakıf hizmetleridir. Vakıf hizmetlerinin bir bölgenin çoğu hizmetini ifa ettiğini görmekteyiz. Selimiye'de inşa edilen cami, mescit ve zaviyenin yanısıra bu eserlerde dini vazifelerini yerine getirecek kişilerin su ihtiyaçlarının inşa edilen çeşmelerle karşılandığı görülmektedir. Dolayısıyla vakıf, inşa ettiği eser ve etrafında yaşayanlar için ihtiyaç duyulan diğer hizmetleri yerine getirmeyi de bir vazife olarak benimsemiştir.

Vakıf hizmetlerinin devamlılığını sağlayan şey, bu hayır müesseselerinin ihtiyaçlarını karşılayacak gelir kaynağının (akarların) sürekliliğidir. III. Selim Vakfının 96 adet akarı bulunmaktadır. Arsa, dükkân, han, çiftlik, fırın, bağ ve bahçe gibi gelir getiren, birçoğu III. Selim'in mülkü olan bu akarlar vakıf hizmetlerinin karşılanması için akar olarak kaydedilmiştir. Buralardan elde edilen gelirler vakfın tüm hizmetleri için kullanılmaktadır. Akarların sayısı vakfın uzun yıllar ayakta durması için önemlidir. Bu açıdan vakfın müesseselerinin ihtiyaçlarının tespiti ve bunların karşılanması önemlidir. Tüm bu süreçler vakfın yönetimi tarafından yürütülmektedir.

III. Selim 1216 tarihli vakfiyesinde vakfının yönetim işlerinin annesi Mihrişah Valide Sultan vakfının yönetiminin yapmasını beyan etmiştir.²⁸⁶ Diğer vakıf görevlileri ve vakıf şartlarında ise Valide Sultan ve babası III. Mustafa vakıflarının şartları ne ise kendi vakfının da şartlarının onların olacağını belirtmiştir.²⁸⁷

H.1220 tarihli vakfiyesinde ise eski şartları kaldırarak vakfın yönetimini kendisi oluşturmuştur. Vakfın yönetimi; müteveli, kaimakam-ı müteveli, kâtip, ruznamçe ve cabiden oluşmaktadır. III. Selim vakfın mütevellisinde bizzat kendisi görev alarak vakıf hizmetlerine

²⁸⁶ 1411 Numaralı Defter, ss.43a-44b

²⁸⁷ 1411 Numaralı Defter, ss.45a-45b

verdiği önemi göstermiş bulunmaktadır. Vakıf hizmetlerinin eksiksiz yürütülmesi vakıf yönetimi ile sağlanmaktadır. Akarlardan elde edilecek gelirin takibi, bunların sadece vakıf hizmetlerinde kullanımı, vakıf hizmetinde görev alacakların belirlenmesi, bunların vakfiyede belirlenen ücretlerinin ödenmesi vb. tüm mali işler mütevelliyi temsilen belli bir ücretle görevlendirilen kaimakam-ı müteveli, kâtip, ruznamçe ve cabi tarafından yürütülerek vakfın asli vazifelerinin eksiksiz yerine getirilmesi sağlanmaktadır. III. Selim'in hayatı boyunca vakfın mütevellisinde kalıp, kendisinden sonra ise en büyük evlatlarını müteveli olarak belirleyerek, kendi adına ve kendi mülkünden elde ettiği gelire kurduğu vakfın ailesi tarafından sahiplenmesi ve yaşatılmasını sağlamıştır. Ayrıca vakıf medeniyetinin aile tarafından idare edilmesine ve bu hayır işlerinin devam edilmesine de zemin hazırlamıştır.

Birinci vakfiyesinde özellikle Fatih Sultan Mehmet Han tarafından yaptırılan türbenin civarında yaptığı câminin yeniden inşâası ve önemli masrafları ne şekilde ikmal edileceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Caminin aydınlatılması için zeytinyağı ve balmumu tahsisatı yapmış, caminin içi ve dışı temizliği için görevliler tayin etmiştir, abdest hane oluşturmuş ve bunların suyollarını yaptırıp bakımı ve onarımı için bir tane de görevli tayin etmiştir.

Eyüp Sultan Cami'inde görev yapmak üzere müezzin ve üç tane imam tayin etmiş, giderlerinin vakıftan karşılanmasını şart etmiştir.

Üsküdar, Haydarpaşa arasında Bizans döneminde saray bahçesi olarak belirtilen ve Osmanlı döneminde de sarayların olduğu görülen alanda, III. Selim döneminde padişah köşkleri ve bahçeleri bulunmaktaydı.²⁸⁸

III. Selim belirtilen bu alanlar içerisinde kalan askeri yeniliklerin bir parçası olan Selimiye kışlasını ve etrafında kalan bölgeye de Selimi' ye adıyla yeni bir mahalle oluşturmuştur.

Selimiye külliyesi şehircilik açısından önem kazandıran şeylerden biri de, mahallesiyle birlikte yapılmış olmasıdır. Ancak III. Selim dönemi için sadece Selimiye kışlası örneği ile

²⁸⁸ M. Gözde Ramazanoğlu, **Osmanlı Yenileşme Hareketleri İçerisinde Selimiye Kışlası ve Yerleşim Plânı**, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE 2003), s.52-53.

değil Levent kışlası etrafında da konutların oluşturulması Selim'in yenilik hareketlerinden kabul edilebilir.²⁸⁹

Selim Han merkezine kışla ve cami oturttuğu Selimiye mahallesinin içerisine zaviye, mescit, dükkân, hamam ve çarşı yaptırarak askeri, ticari, dini ve sosyal hayatı bütünleştirecek bir yapı ortaya çıkarmıştır.

III. Selim, vakfının giderlerini karşılamak üzere farklı türlerde 96 akar vakfetmiştir.

Akarların 60'ı İstanbul'da, 17'si Anadolu'da, 19'u Rumeli'de bulunmaktadır. Akarlar niteliklerine göre tasnif edildiğinde, 29'unun ticarethane, 23'ünün tarım işletmesi, 17'sinin imalathanane, 11'inin arazi, 10'unun gedik, 5'inin mesken ve 1'ininma-i leziz (içme suyu) olduğu görülmektedir.

Ticarethaneler, dükkân, han, kahvehane ve menzillerden oluşmaktadır. İmalathaneler, değirmen, fırın, debbağhane, çarıkçı, dink – anba aletleri, tabdarhane, kerestehane, kirişhane, küphane ve şemhaneden meydana gelmektedir. 9 çiftlik, 4 bahçe, 2 botan, 2 çayır, 1 kuru – yayla, 1 tarla, 1 anbar – konak ve muhtelif tarım azazisi, vakfin tarım işletmelerini oluşturmaktadır. Vakıf gedikler, değirmen gediği, fıncı gediği, kurduracı gediği, boyacı dükkânı gediği, kasap gediği, taşçı dükkânı gediği, yağhane gediği türlerindedir. Ayrıca 7 arsa, 2 saray arsası, 1 menzil arsası, 1 sahilhane arsası, 1 arsa ve 4 menzil akarlar arasında yer almaktadır. 6 masura ma-i leziz (içme suyu) vakfedilerek kiraya verilmesi şart edilmiş, akarlar arasında yerini almıştır. Üsküdar Selimiye arazisinin, vakfin en kıymetli akarı olduğu söylenebilir.

Vakfiyede akarların işletme şartları da belirlenmiştir. Buna göre, 65 akar icare-i vahide, 18 akar icareteynle, 10 akar icare-i vahide veya icareteynle kiraya verilerek işletilecek, geriye kalan 3 akarın işletme şartı vakfiyede belirtilmemiştir. Elde edilen gelir vakfin giderlerinin karşılanmasında kullanılacaktır. Gelir fazlası ise askeri harcamalarda kullanılacaktır. Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde, III. Selim'in vakfının akar yönünden oldukça ve gelirinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Osmanlı Devleti padişahlarının doğrudan kendi adlarına kurdukları vakıflarla yaşattıkları vakıf geleneği yüzyıllar boyunca doğrudan topluma dokunmakta, onun sosyal,

²⁸⁹M. Gözde Ramazanoğlu, a.g.e. s.175-178

ekonomik, dini, kültürel ihtiyaçlarını karşılamaktaydı. Devlet dışında bir kurum olarak, günümüz ifadesiyle sivil toplum organizasyonları olarak var olan vakıfların ve hizmetlerinin örneklerinden biri olan III. Selim Vakfı bu çalışma ile araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Arşiv

Selim Han-ı Salis bin Mustafa Han, 1216/1801, **VGM Arşivi**, Defter no: **1411** Kasa 643 1. Sahife 1. Sıra

Selim Han-ı Salis bin Mustafa Han, 1220/1805, **VGM Arşivi**, Defter no: **1411** Kasa 643 8. Sahife 2. Sıra

Kitaplar

Akalın, Şükrü Haluk. **Türkçe Sözlük**, TDK Yayınları 11.Baskı, Ankara: 2011

Çağatay, Uluçay, **Harem II**, Ankara: TTK Yayınları, 1992

Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Ankara: Aydın Yayınevi, 2013

Irmak, Hüseyin.**Daye Hatun Sıbyan Mektebi**, İstanbul: Kağıthane Bld. Kültür Yayınları, Temmuz 2007

Karal, Enver Ziya, **Büyük Osmanlı Tarihi c.1**, Ankara: TTK Yayınları, 1998

Karal, Enver Ziya, **Selim III'ün Hat-tı Hümayunları**, Ankara: TTK Yayınları, 1988

Kara, Mustafa. **Din, Hayat, Sanat Açısından Tekke ve Zâviyeler**, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1980

Kenan, Seyfi.(Ed.), **Nizam-ı Kadim'den Nizam-ı Cedid'e III.Selim ve Dönemi**, İstanbul: İSAM Yayınları, 2010

Nevevi, Muhiddin. **Riyazü's Salihin c.III.** (Tercüme: Kıvamüddin Burslan ve H.Hüsnu Erdem) Tekin Kitabevi, Ankara: 1979

Ömer Hilmi Efendi, **İthaf-ül Ahlâf Fi Ahkâm- il Evkâf**, 1.Basım, Ankara: VGM Yayınları, 1997

Pakalın, M. Zeki. **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, 2. Baskı, İstanbul: MEB Yayınları, 1971

Sami, Şemsettin. **Kâmus-ı Türkî**, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1997

Yediyıldız, Bahaeddin. **XVIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi**, 1. Basım, Ankara: TTK Yayınları, 2003

Yılmaz, Coşkun. (Ed), **III. Selim İki Asrın Dönemecinde İstanbul**, İstanbul: Avrupa Kültür Başkenti Yayınları,2010

Makaleler

Afyoncu,Erhan.“Ruznâmçe”, **DİA**, C.35, İstanbul: TDV, 2008

Afyoncu, Erhan, Ahıskalı, Recep.“Kâtip”, **DİA**, C.25, Ankara: TDV, 2002

Akgündüz, Ahmet. ”Gedik”, **DİA**, C.13, İstanbul: TDV, 1996

Aykurt, Çetin. “III. Selim’in Fikrî Yapısı”, Konya: **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları**, S.7, 2015

Berki, A.Himmet.“İslam’da Vakıf, Sahih ve Gayr-ı Sahih Nevileri” Ankara: **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, sayı II, 1942

Beydilli, Kemal, “Selim III”, **DİA**, c.36, İstanbul: 2009

Bozkurt, Nebi. ”Mektep”, **DİA**, C.29, İstanbul: TDV,2004

İlgürel, Mücteba. “Vâsıf Ahmed Efendi”, **DİA**, c.42. İstanbul: 2012

Küçükaşçı, Mustafa Sabri “Kâtip”, **DİA**, C.25, Ankara: TDV, 2002

Özcan, Nuri, “Selim III (Mûsiki)”, **DİA**, c.36, İstanbul: 2009

Öztürk, Nafiz. “Mütevelli”, **DİA**, C.32,İstanbul: TDV,2006

Yurttadur Oğuz, Cimilli Canan. “III. Selim ve Döneminde Osmanlı Sarayı’ndaki Kültürel Hayatın Sanat ve Mimarideki Etkileri”, **Kalemişi Dergisi**, S.3(5), Ankara:2015

Tezler

Ramazanoğlu, M. Gözde. **Osmanlı Yenileşme Hareketleri İçerisinde Selimiye Kışlası ve Yerleşim Plânı**, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE 2003)

ŞEN, Adil. **III. Selim Hayatı ve Dönemindeki Islahat Hareketleri**, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1996

III. SELİM VAKFİYESİNDE GEÇEN BAZI KELİME VE KAVRAMLAR

Arzen:Enine, enliliğine, genişliğine

Abkeş: Delikli kevgir,su çeken,sucu,saka,kadeh sunucu

Bab: kapı

Bevvâb: kapıcı

Câbi :Şart-ı vâkıf mucibince Cuma veya herhangi muayyen bir gün öğle namazlarından evvel Mülk suresi veya başka bir sure-i şerife okuyan zattır. Devir ve teselsül süretiyle okunmak mülhazasıyla buna devirhanlık denmiştir.

Cibayet :vergi gelirlerinin tahsili cabilik

Cihet : Yan,taraf, vazife

Destar-Destari: sarık, tülbent- Sarık tülbent yapan kişi

Devirhan :Şart-ı vâkıf mucibince Cuma veya herhangi muayyen bir gün öğle namazlarından evvel Mülk suresi veya başka bir sure-i şerife okuyan zattır. Devir ve teselsül süretiyle okunmak mülhazasıyla buna devirhanlık denmiştir

Dirhem: Eskiokkanın dörtyüzde biri

Eşcarı Müsmire: Meyve Ağaçları

Etrafı Erbaa: Dört taraf (Sağ,Sol,Ön,Arka)

Ferrâş: İmaret, cami, mescid misilli müesselerin nezafetini temin, hasır gibi mefruşatını tefriş hizmetiye vazifeli

Fûnun: Fenler ilimler

Füyuzat : Feyzi olan füyuzun

Ganem : Koyun

Habbaz : Ekmekçi

Havi : ihtiva eden, içine alan şamil, kaplayan,toplayan

Hucdet : senet,vesika delil resmi vesika,şahid

İcar :Kiraya verme, verilme, kira parası

İcâreteyn-i misleteyn : Akarın, kıymetine yakın bir bedelin peşin alınıp, seneden seneye de cüzi bir ücret ile kiraya verilmesi

İcâre-i vâhide : Akarın,ay, sene gibi belli bir vakitle müteveli tarafından kiraya verilmesi

Kâimmakâm-ı Müteveli :Müteveli makamına kaim olmak ve ona ait vazifeleri ifa etmek üzere yargıç tarafından nasbolunan zat

Kayım:Vakfin malını görüp gözetmek ve hıfz etmek üzere tayin olunan kimsedir

Kîle : Hububat ölçmeye mahsus ölçü, ölçek

Masura:Bir akarsu ölçü birimi

Meşihat : Şeyhlik, Şeyhülislamlık makamı

Mezbelekeş :Başlıca vazifesi vakıf kuruluşları etrafında biriken süprüntüleri kuyulara doldurmaktan ibaret olan şahıs

Muaccele :Beylik ve evkaf kiralardan peşin alınan kısım

Mukata: Arsası vakıf ve üzerindeki bina ve ağaçları mülk olan akarda mutasarrıf tarafından arsa vakfına verilmek üzere tayin olunmuş yıllık ücrettir

Muvakkıt : vakti tayin eden,(namaz vaktini haber veren)

Müceddeden :Yeni olarak,yeni baştan

Müeccel:Tecil edilmiş, ileriye bırakılmış, peşin olmayan, ilerde yapılmak üzere vakti ertelenmiş

Münselik : insilak eden yola giren,bir meslek tutmuş, bir tarikata girmiş

Müstağallât : Hayır müesseselerinin idaresi için gerekli geliri karşılamak üzere vakfedilen tarla vesair mal yerine kullanılan tabirdir

Müştemil: iştimal eden, saran, içine alan, kavrayan

Rûz-namçe kâtibi: Rûz-namçe denilen yevmiye defterini tutan muhasebe kâtibi, muhasebeci

Sermahfel: Devir-han grubunun başkanı

Siraci : Mum ve Kandillerin bakımı ile ilgilenen kişi

Sütude-i Sıfat :sıfatı,vasfı övülmüş, iyi vasıflı

Şer'iyye : şeriata uygun olma, kanun ve nizamlara muvafık bulunma

Şitâ : Kış, zemistan

Taamiye :Bazı hankah ve zaviyelerle sair müessesat-ı mevkufede fukara ve dervişana ve enbna-yı sebile taam çıkarmak

Tabbah: Aşçı

Tahdid: Hudut tayin etme,Hudud çizme,sınırlama

Tarik-ı Has: Bir veya birkaç eve mahsus çıkmaz sokak

Tavsif :Vasıflandırma niteleme

Tefhim :Anlatmak bildirmek

Temessük :Tutunma sarılma,borç senedi

Temlik:Mülk olarak verme

Terbian :Murabba, (kare) olarak dört köşeli olarak

Vakfiye:Bir vakfin şartlarını bildiren resmi senet

Vakıf: Vakıf yapan kimsedir

Vakıf nazırı: Mütevellie vakfa ait işlerde nezaret etmek ve işlerde rey bakımından mütevellie merci olmak üzere nasbolunmuş olan zat

Vukiyye: okka, 400 dirhem

Zaviye : Köşe, küçük tekke

Zeyl vakfiye : Vakfin aslına veya şartlarına veya ilaveten yapılan vakfa dair vakfiyenin altına vakıf tarafından yapılan beyanlardır

Zira : Dirsekten parmak ucuna kadar olan bir uzunluk ölçüsü,75-90 cm

